

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ปริญญาณิพนธ์
ของ
สุนทรี ชำรงโสทธิสกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
พฤษภาคม 2550

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ปริญญาณิพนธ์
ของ
สุนทรี ชำรงโสทธิสกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ของ

สุนทรี อ่างใสตติสกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์)

(อาจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชนม์ชกรณัฏ์ วรอินทร์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชนม์ชกรณัฏ์ วรอินทร์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ศิริวิมล ใจงาม)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเนื่องจากความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ชนม์ชกรณ วรอินทร์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.กฤษยา ก่อสุวรรณ ประธานคณะกรรมการสอบ และอาจารย์ ดร.ศิริวิมล ใจงาม กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ที่ช่วยกรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตา นับตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินการจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ช่อลัดดา ขวัญเมือง อาจารย์ ดร.ศิริวิมล ใจงาม อาจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ อาจารย์อุดม คำขาด อาจารย์ชลายุทธ์ ครูฑเมือง และ อาจารย์วิเชียร อ่างใสตติสกุลที่ให้คำแนะนำและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์จักรกฤษณ์ ปาลาศ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ และคุณครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ เวลา สถานที่ และอำนวยความสะดวกในการทดลองเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์วีระสิทธิ์ คุ่มจั่น ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ และคุณครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐทุกท่าน ที่ให้โอกาส ให้กำลังใจ และให้เวลาตลอดจนอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ นิสิตปริญญาโทวิชาเอกการศึกษาพิเศษ ตลอดจนกลุ่มเพื่อนครูโรงเรียนเทศบาลท่าอิฐทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณอาจารย์วิเชียร อ่างใสตติสกุล ผู้เป็นสามีที่เอื้อเฟื้อ สนับสนุน ช่วยเหลือและคอยดูแลให้คำปรึกษาการทำวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนเด็กชายธนรัช และเด็กหญิงพิมพ์นภัส อ่างใสตติสกุล ลูกชายและลูกสาวที่น่ารักที่คอยเป็นกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยในครั้งนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา สมาชิกในครอบครัว ตลอดจน บุรพจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน

สุนทรี อ่างใสตติสกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
สมมติฐานการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ.....	10
ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ.....	10
ลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ.....	13
การคัดเลือกและการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ.....	16
ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ.....	26
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	26
งานวิจัยในประเทศ.....	26
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง.....	30
ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์.....	30
ความหมายและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์	
ด้านการตระหนักรู้ตนเอง.....	31
การวัดความฉลาดทางอารมณ์.....	32
การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง.....	37
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	37
งานวิจัยในประเทศ.....	39
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	41
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	41
ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	41
จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	43
คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม.....	45
ประเภทของกลุ่ม.....	48
ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม.....	49
เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....	50
ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....	51
ลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่ม.....	52
กลยุทธ์ในการใช้หลักการเรียนรู้และหลักการสอนเพื่อ	
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.....	55
หลักการเรียนรู้.....	55
หลักการสอน.....	56
กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม.....	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	58
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	58
งานวิจัยในประเทศ.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	76
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	76
ความสำคัญของการวิจัย.....	76
สมมุติฐานในการวิจัย.....	76
ขอบเขตของการวิจัย.....	76
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	76
ตัวแปรที่ศึกษา.....	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
วิธีดำเนินการทดลอง.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผล.....	78
ข้อเสนอแนะ.....	81
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	81
ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป.....	81
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก.....	93
ภาคผนวก ข.....	102
ภาคผนวก ค.....	152
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	159

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการวิจัยแบบ One Grup Pretest – Posttest Design.....	70
2 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม.....	75
3 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม.....	75
4 แสดงคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่ตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดความฉลาด ทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	153
5 แสดงคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่ตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียน ที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	155
6 จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลต่างของคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียน ที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมกลุ่ม.....	156
7 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์.....	157
8 แสดงกำหนดการสอนกิจกรรมกลุ่ม.....	158

ภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ทฤษฎีสามห่วงของเรนซูลี (Renzulli).....	11
2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนในการสำรวจหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ.....	20

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม

บทคัดย่อ
ของ
สุนทรี ชำรงโสติดิสกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
พฤษภาคม 2550

สุนทรี ชำรงโสติดิสกุล. (2550). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง
ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม.
ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์, อาจารย์ ดร. ชนม์ชกรณ์ วรอินทร์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายคือ 1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม 2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 สังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ จำนวน 20 คน การทดลองใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ 1. แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม 2. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t – test for dependent.

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง หลังการจัดกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับสูง
2. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

DEVELOPING SELF – AWARENESS OF EMOTIONAL QUOTIENT OF THE GIFTED
IN PRATHOM SUKSA IV BY USING GROUP ACTIVITIES

AN ABSTRACT

BY

SUNTAREE THAMRONGSOTTHISAKUL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education Degree in Special Education
at Srinakharinwirot University

May 2007

Suntaree Thamrongsothisakul. (2007). *Developing Self – Awareness of Emotional Quotient of the Gifted in Prathom Suksa IV by Using Group Activities*. Master thesis, M.Ed. (Special Education). Bangkok : Graduate School Srinakharinwirot University. Advisor Committee. Asst. Prof. Dr. Usanee Anurutwong, Dr. Chonchakorn Worain.

The purposes of this study were two fold : 1) To study on self – awareness of emotional quotient of the gifted in Prathom Suksa IV after using group activities. 2) To compare self – awareness of emotional quotient of the gifted in Prathom Suksa IV before and after using group activities. The participants in this study were 20 gifted children in Prathom Suksa IV, in the second semester of the 2006 academic year, at Tha-it Munciple School, Uttaradit province. The research design of this study was the One Group Pretest – Posttest Design. The instruments were group activity plans and self -awareness of emotional quotient test. The data were analyzed using mean, standard deviation and t-test for dependent.

The results of this study indicated that :

1. The self – awareness of emotional quotient of the gifted in Prathom Suksa IV.However, it increased to the high level after using group activities .
2. The self – awareness of emotional quotient of the gifted in Prathom Suksa IV after using group activities different increased significantly at .01 level.

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กที่มีความสามารถพิเศษคือทรัพยากรที่มีคุณค่าซึ่งประมาณค่ามิได้ของชาติ เพราะเด็กประเภทนี้ หากได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่และอย่างถูกต้อง เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่อาจเป็นนักประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรม ทัศนกรรมหรืออาจเป็นวิศวกรที่มีความสามารถ เป็นศิลปินเอกนำความชื่นชมต่าง ๆ มาสู่ประเทศชาติได้ และสามารถสร้างคุณประโยชน์อันมหาศาลให้แก่ประเทศชาติ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการส่งเสริมให้ถูกทางหรือถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแล เด็กเหล่านี้ก็อาจจะกลายเป็นอาชญากร เป็นผู้สร้างปัญหาให้กับสังคมและทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา (ดุษฎี บริพัตร ณ อยุรยา. 2540 : 245-246) สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 87) กล่าวว่า หากเด็กปัญญาเลิศได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เขาจะกลายเป็นคลังสมองของประเทศที่ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติและสังคมโลกนี้อย่างมาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(2547 : 13,29) ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาเป็นการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพให้กับประเทศ ผลผลิตของการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันกับโลกได้ แต่เมื่อพิจารณาคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

การพัฒนาหรือจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนให้มากที่สุด แต่ในความเป็นจริงคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีธรรมชาติที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่ในตัวเอง ไม่จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เป็นพิเศษ ด้วยเหตุนี้ เด็กที่มีความสามารถพิเศษจึงถูกสังคมนับว่าทั้งเพื่อนักเรียน ครู หลักสูตร และสภาพแวดล้อม ชักจูงไปในทางที่บั่นทอนความเป็นอัจฉริยะตลอดเวลา (พิชการ แปลงประสพโชค. 2540 : 1) และกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 9) ได้ระบุว่า มีความเข้าใจเดิม ๆ ที่ว่าเด็กที่มีความสามารถ เป็นกลุ่มเด็กที่มีความพร้อม ไม่ต้องได้รับการช่วยเหลือใด ๆ เพราะพวกเขาเป็นเด็กที่มีความสามารถอยู่แล้ว นับเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องของนักการศึกษาอย่างยิ่ง นอกจากนี้คนส่วนใหญ่หรือสังคมทั่วไปมักเข้าใจผิดคิดว่า ในอนาคตเด็กที่มีความสามารถพิเศษจะเป็นคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต แต่จากการศึกษาและการวิจัยในปัจจุบันพบว่า เด็กที่ประสบความสำเร็จในชีวิตไม่ใช่เด็กที่มีสติปัญญาดีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี นั่นคือ การที่เด็กรู้จักอารมณ์ของตนเอง และเรียนรู้สัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคมและอยู่ได้อย่างมีความสุข (วาสิกา อัครนิตย์. 2546 : 1 ; อ้างอิงจาก Mayer, John D. ; & Salovey, P. 1997. What is Emotional Intelligence in P. Salovey ; & D. Sheyter (Ed) . pp. 22)

การศึกษาเด็กที่มีความสามารถพิเศษพบว่า ส่วนหนึ่งมีปัญหา และจุดอ่อนในด้านความฉลาดทางอารมณ์ เช่น การปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ชอบทำงานคนเดียว มุ่งศึกษาเฉพาะสิ่งที่ตนเองสนใจ มีอารมณ์หงาโดดเดี่ยว และมีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับตนเอง ขาดความเชื่อมั่น เก็บกดและคับข้องใจ เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับ อุษณีย์ โพธิสุข (2542 : 71 – 72) ได้กล่าวถึงความรู้สึกและปัญหาของเด็กฉลาดแต่เรียนไม่ดีกว่า รากหรือต้นตอของปัญหานั้นยากที่จะแก้ไขได้ เพราะเด็กประเภทนี้มีความรู้สึกในทางลบอย่างรุนแรงต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว จนส่งผลถึงการเรียน และพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือเป็นปัญหาในที่สุด ปัญหาส่วนใหญ่ที่นักวิจัยพบว่า เด็กกลุ่มนี้มีความรู้สึกว่าตัวเองด้อยคุณค่า ไม่มีความสำคัญ แสดงออกด้วยอาการไม่ไวใจใคร ไม่สนใจต่อความเป็นไปของใคร และเชื่อว่าไม่มีใครชอบเขาเลย รู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการและไม่เป็นที่ชื่นชมของครอบครัว มีความรู้สึกขัดแย้งในตนเอง และขัดแย้งกับผู้อื่นบ่อยๆ ไม่ชอบโรงเรียน ไม่ชอบเพื่อนและวิชาที่เรียน เบื่อหน่ายโรงเรียน ขาดความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียน มีลักษณะนิสัยการเรียนที่ไม่ดี

รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษจึงควรมีการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม สังคม และร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุษณีย์ โพธิสุข (2544 : 168 – 171) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ โดยศึกษาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า เด็กส่วนใหญ่สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว มีทัศนคติที่ดีขึ้น ครูรู้สึกที่ตนเองได้เรียนรู้มากขึ้น ผู้บริหารเห็นว่าเป็นโครงการที่มีคุณค่า ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบข้อมูลที่ชัดเจนหลายประเด็นที่สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้หลายประการ ประการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ ให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษควรมีการดำเนินการที่พัฒนาเด็กทุกด้านที่ชัดเจน ไม่เน้นเฉพาะความสามารถพิเศษ แต่ควรให้ความสำคัญต่อพัฒนาการด้านอารมณ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านสังคม และร่างกาย นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่พบจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งปัญหาที่พบบ่อยในเด็กกลุ่มนี้คือ ความเครียดสูง (Stress) หรือความคับข้องใจ (Frustration) ความคาดหวังและสภาพแวดล้อมที่ตัวเด็กได้รับความกดดันและระบบการศึกษาซึ่งตัวเองต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนไม่สนใจ ดังนั้นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เราจึงต้องสำรวจดูว่าเด็กคนใดมีปัญหาทางบุคลิกภาพหรือไม่ จะได้แยกแยะปัญหาได้ถูกต้อง เพราะถ้าเด็กคนใดคนหนึ่งมีปัญหาทางบุคลิกภาพแล้ว แต่ไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือปรับปรุงบุคลิกภาพก็จะทำให้ไม่สามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างสูงสุดได้ นอกจากนั้น ยังส่งผลต่อการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไม่มีความสุขได้เท่าที่ควร (อุษณีย์ โพธิสุข. 2542 : 24 – 25)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดทักษะความฉลาดทางอารมณ์ หรือมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำนั่นเอง ความฉลาดทางอารมณ์คือความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ของตนเอง และความรู้สึกของผู้อื่น สามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ (Goleman. 1998 : 317) โกลแมน (Goleman) ได้จำแนกความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 2 สมรรถนะ คือ สมรรถนะส่วนบุคคลและสมรรถนะทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในด้านสมรรถนะส่วนบุคคลในการจัดการกับตนเอง มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ ส่วนสมรรถนะทางสังคมมี 2 องค์ประกอบคือ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการมีทักษะทางสังคม

การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการรู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น (Self-Awareness) รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุม จัดการและแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมมีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักรู้ได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2542: 15) การช่วยให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง คือ การช่วยให้เยาวชนได้รู้จักและทำความเข้าใจกับตนเองอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนี้อย่างแท้จริงซึ่งจะเข้าไปสู่การยอมรับตนเอง เข้าใจความต้องการของตนเอง สามารถเลือกวิถีหรือแนวทางต่าง ๆ สำหรับการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างเต็มที่เท่าที่ตนต้องการและเยาวชนจะได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างสูงสุดในขอบเขตของการเป็นไปอย่างไม่จำกัด (นันทิยา เอกอริคมกิจ. 2542 : 68)

การตระหนักรู้ตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งตรงกับองค์ประกอบที่ 1 ตามแนวคิดของโกลแมน และความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ไม่ขึ้นอยู่กับพันธุกรรม และไม่ได้มีการพัฒนามากในวัยเด็กตอนต้นเหมือน IQ แต่ความฉลาดทางอารมณ์ส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้และสามารถดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่พัฒนาได้อีก (วิลาสลักษณ์ ชิววัลลี. 2443 : 156 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Working with emotional intelligence*) และชัยวัฒน์ คุปตระกูล (เปรมใจ บุญประสพ. 2545 : 2 ; อ้างอิงจาก ชัยวัฒน์ คุปตระกูล. 2542 : 164) ยังได้กล่าวว่า หัวใจของความฝึกความฉลาดทางอารมณ์จะเน้นไปที่ 2 เรื่องใหญ่ คือ การตระหนักรู้ตนเอง (Self - awareness) และเรื่องการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) โดยเฉพาะการตระหนักรู้ตนเองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้มีความสุขและประสบความสำเร็จ ในขณะที่ פרິםเพรา ดิชยวนิช (2544 : 197) เห็นว่า มีคนเป็นจำนวนมากที่ได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ต่างมีความเห็นพ้องต้องกันว่า วิธีจัดการกับอารมณ์ที่มีประสิทธิภาพที่ดีที่สุด คือ ความเข้าใจตนเอง (Self - understanding) หรือการตระหนักรู้ตนเอง (Self - awareness) ซึ่งจะนำไปสู่การรู้จักอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด โดยเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจตนเอง การมองเข้าไปในตนก่อนทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเข้าใจคนอื่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจึงมุ่งใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่สูงสุด นอกจากนี้ นันทนา วงษ์อินทร์ (2542 : 136) ยังได้กล่าวว่า การตระหนักรู้ตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จึง

เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ จะเห็นได้ว่าหากมีการพัฒนาการทางตระหนักรู้ตนเองแล้ว ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วย

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้บทบาทสมมุติ การให้ตัวแบบ การให้สถานการณ์จำลองและการให้การเสริมแรง (อารี พันธุ์มี. 2543) ส่วน วีรวัดน์ บันนิตมัย (2542:191) กล่าวว่า กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา EQ ควรเน้นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ได้แสดงออก (Acting – out) การสวมบทบาท (Role- play) การเล่นเกม (psychodrama) การสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation) เกม (Games) หรือการได้ปฏิบัติ(Performance Test) อาจมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ(Action Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างพัฒนา EQ ที่ได้ผลดีที่สุดคือการนำเอาวิธีการต่าง ๆ เชิงประสบการณ์ เช่น การอภิปรายกลุ่ม การสวมบทบาท การจำลองสถานการณ์ การให้เล่นเกมมาผสมผสานในแง่คิดมุมมองต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพิจารณาวิเคราะห์ตนเองมากขึ้น และกรมสุขภาพจิต (2543 : 80) ให้ข้อเสนอว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ควรฝึกเป็นรายบุคคลร่วมกับการใช้กิจกรรมสัมพันธ์ในกลุ่มเล็ก ๆ เริ่มจากการสร้างแรงจูงใจที่ดีชี้ชวนให้ปฏิบัติแสดงออก การให้ดูต้นแบบ เปิดโอกาสให้ฝึกในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมที่จัดอาจเป็นในรูปของเกม กิจกรรมคู่ กลุ่มสัมพันธ์ การเล่นเกม การสวมบทบาทหรือสถานการณ์จำลอง และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530: 14,137) ได้กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ดีเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเอง กิจกรรมกลุ่มเป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้กับสมาชิกแต่ละคน นอกจากนี้ กิจกรรมกลุ่มยังสามารถสนองความต้องการพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคลของบุคคล เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ และยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม เพื่อบุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่การทำกิจกรรมร่วมกันจะมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน จึงเป็นโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเองและสมาชิกในกลุ่มด้วย นอกจากนี้ สุพิตรา ตันประเสริฐ (2547 : 3) ได้กล่าวถึงแนวทางในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ว่าสามารถทำได้หลายวิธีด้วยเช่นเดียวกัน เช่น การฝึกการแสดงออกให้เหมาะสม ฝึกการสื่อสารที่เหมาะสม ฝึกให้รู้จักคุณค่าตนเองตามความเป็นจริง ฝึกการตระหนักรู้ สำรวจตนเองโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฝึกสมาธิ สามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองได้ การฝึกสมาธิเป็นการพัฒนาจิตอบรมจิตให้สงบปราศจากความวุ่นวายทั้งปวง ทำให้สุขภาพจิตดีแจ่มใส สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้เป็นอย่างดี การพัฒนาจิตนี้นับวันจะยิ่งมีความสำคัญ เพราะความก้าวหน้าทางวัตถุกำลังล้าหน้าความเจริญทางด้านจิตใจมากขึ้น บุคคลจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของจิต

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาการนำกิจกรรมกลุ่มซึ่งมีหลายเทคนิควิธีมาสร้างเป็นแบบแผนการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองให้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาตามปกติ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข เป็นการปลูกฝัง และเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจและเข้าใจตนเอง มองเห็นแนวทางที่จะพัฒนาตนเองซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านการเรียนและการดำรงชีวิตของต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการ ตลอดจนกระบวนการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษและเป็นแนวทางแก่ครู ผู้บริหาร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนำไปพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับประถมศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษซึ่งมีความสามารถโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านรวมกันตามแนวคิด จากแบบสำรวจแววที่พัฒนาโดย ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ ซึ่งสร้างมาจากทฤษฎีปริซึมแห่งการเรียนรู้(The Prism of Learning) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย ศ.ดร. จูน เมคเกอร์ (Prof. Dr.June Maker) ร่วมกับ ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ ตามคุณลักษณะ ดังนี้คือ ความสามารถทางสังคม – ความสามารถทางอารมณ์ (Social/Emotional Abilities) ความสามารถทางคณิตศาสตร์ (Mathematical/Rembolic abilities) ความสามารถทางกีฬา (Somatic/ Bodily ability) ความสามารถทางศิลปะ (Spatial/Visual ability) ความสามารถทางดนตรี (Sonance/Auditory abilities) ความสามารถทางภาษา (Verbal/Linguistic abilities) ความสามารถทางช่างเทคนิคและอิเล็กทรอนิกส์ (Mechanical/ Technical abilities) ความสามารถทางวิทยาศาสตร์(Science/ Realistic abilities) และความสามารถทางการคิด (Thinking abilities)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

3.1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง และมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง หมายถึง นักเรียนสามารถรับรู้ได้ว่าขณะนี้ตนเองมีอารมณ์และความรู้สึกอย่างไร มีสาเหตุมาจากอะไร สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมอย่างไร และผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงอารมณ์นั้น

3.1.2 การประเมินตนเองตามความเป็นจริง หมายถึง นักเรียนสามารถบอกจุดเด่น จุดด้อยของตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริง สามารถบอกระดับอารมณ์ของตนเองต่อไปนี้อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว อารมณ์มีความสุข และอารมณ์เศร้าเสียใจ ได้ตามความเป็นจริงในแต่ละเหตุการณ์ และสามารถบอกข้อดีและข้อด้อยของตนเองอันเป็นผลเนื่องมาจากอารมณ์

3.1.3 ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ และมีประโยชน์ต่อสังคม

3.2 กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม มีการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผลกิจกรรมกลุ่มประกอบด้วย

3.2.1 การอภิปรายกลุ่ม หมายถึง วิธีการที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติ โดยนักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเกิดแนวคิดในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

3.2.2 กรณีตัวอย่าง หมายถึง วิธีการที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงใช้เป็นกรณีตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีนี้ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและพิจารณาข้อมูลในด้านการตระหนักรู้ตนเองที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

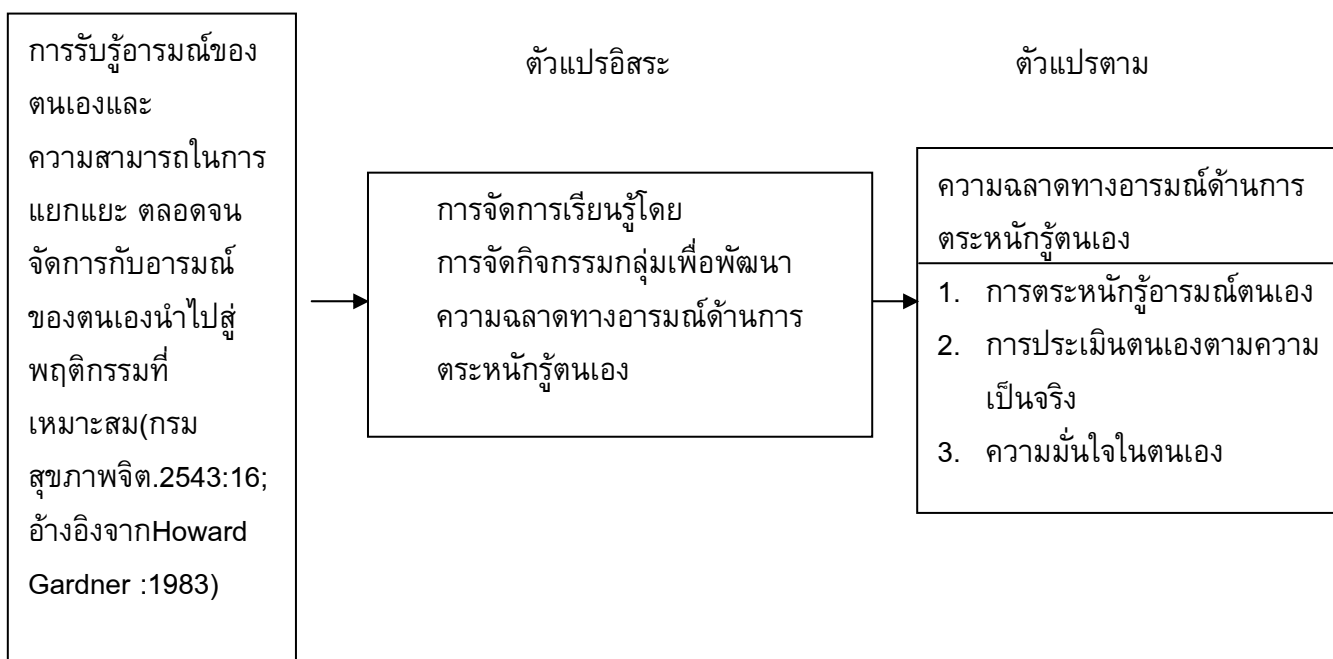
3.2.3 เกม หมายถึง วิธีการที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้นักเรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงตามที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะมีผลออกมาเป็นการแพ้ชนะ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเกิดแนวคิดในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

3.2.4 การฝึกสมาธิ หมายถึง การฝึกฝนจิตให้มีความสงบ แน่วแน่ มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวน ซึ่งสามารถฝึกได้ด้วยการยืน เดิน นั่ง และนอนอย่างมีสติ เป็นวิธีการให้เด็กได้สำรวจตนเอง เข้าใจตนเอง และเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ตนเองได้ดีขึ้น

3.3 นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ ปีการศึกษา 2549 ที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นในด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้หรือหลายด้านรวมกันเมื่อเทียบกับเด็กวัยเดียวกันหรือสิ่งแวดล้อมเดียวกัน เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีขีดความสามารถในการเรียนรู้ที่สูง มีความพร้อมในการพัฒนาความสามารถ สามารถอ่านออก เขียนได้ และโต้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยการเขียนได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด / ทฤษฎี

สมมติฐานการวิจัย

1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับสูง
2. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่ม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
 - 1.1.1 ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
 - 1.1.2 ลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
 - 1.1.3 การคัดเลือกและเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
 - 1.1.4 ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
 - 1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 1.2.2 งานวิจัยในประเทศ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง
 - 2.1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์
 - 2.1.2 ความหมายและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง
 - 2.1.3 การวัดความฉลาดทางอารมณ์
 - 2.1.4 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง
 - 2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 2.2.2 งานวิจัยในประเทศ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.3 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.4 ประเภทของกลุ่ม
 - 3.1.5 ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.6 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.7 ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.8 ลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.9 กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1.1.1 ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

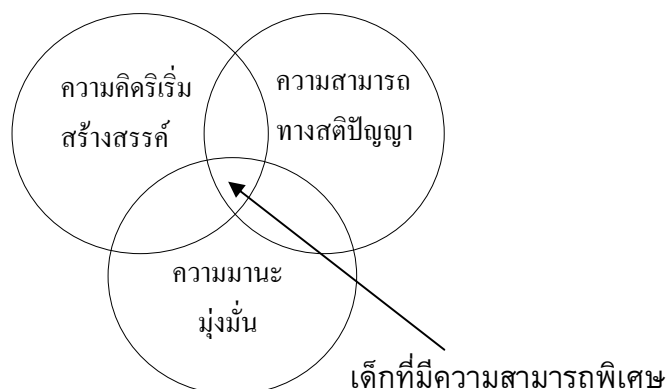
ในอดีต มีคำที่ใช้เรียกเด็กเก่งอยู่หลายคำ เช่น เด็กฉลาด เด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีพรสวรรค์ เด็กอัจฉริยะในคำศัพท์สากลก็มีหลายคำที่ใช้กันทั่ว ๆ ไป เช่น precocious accomplishment, smart, genius, gifted หรือ talented แต่ละคำก็มีนักวิชาการตีความกันไปหลาย ๆ แบบ ซึ่งไม่มีอะไรผิดอะไรถูก (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2547 : 21) และมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้ดังนี้

มีนักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้ให้ความหมายของความสามารถต่าง ๆ กัน เช่น คำนิยามที่มีชื่อเสียงซึ่งหลายประเทศขอยืมไปใช้คือคำนิยามของสำนักการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (อุษณีย์ โปธิสุข. 2547 : 28 ; อ้างอิงจาก U.S. Department of Education. 1993. *The case for Developing American Talent.*) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษว่า หมายถึง เด็กที่มีแสดงออกถึงความสามารถอันโดดเด่น หรือแสดงศักยภาพที่จะพัฒนาให้โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ได้ เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มีสภาพแวดล้อม หรือประสบการณ์คล้ายคลึงกัน หรืออายุพอ ๆ กัน ความสามารถพิเศษหรือเหนือคนอื่นอาจมีเพียงด้านเดียว หรือหลายด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ความสามารถทางสติปัญญาโดยทั่วไป (Intellectual Ability)
- 2) ความสามารถทางวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่ง (Specific Academy Ability)
- 3) ความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking Ability)
- 4) ความสามารถด้านการเป็นผู้นำ (Leadership Ability)
- 5) ความสามารถด้านศิลปะ หรือดนตรี (Visual/Performing Art & Musics)

และเด็กดังกล่าวมีลักษณะที่ต้องการการศึกษาที่แตกต่างจากระบบการศึกษาปกติ

คำนิยามที่มีชื่อเสียงอีกทฤษฎีหนึ่ง คือคำนิยามของเรนซูลี (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2547 : 14 – 15 ; อ้างอิงจาก Renzulli. 1997. *Two Approaches of Identification to Gifted Students, Exceptional Children.* p. 512-516.) ผู้มีชื่อเสียงจากทฤษฎีสามห่วง ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษว่า หมายถึง เด็กที่มีความสามารถ 3 ประการประกอบกัน ดังภาพ

ภาพประกอบ 1 ทฤษฎีสามห่วงของเรนซูลี (Renzulli)

คำนิยามของ สเตอร์นเบิร์ก (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2547 : 29 ; อ้างอิงจาก Sternberg. 1986. *Beyond IQ : Triarchic Theory of Human Intelligence.*) ผู้มีชื่อเสียงในทฤษฎี Triarchic Theory (ทฤษฎี 3 คร หรือ ทฤษฎี 3 เกลียวเชือก) ได้กล่าวถึงความสามารถของบุคคลเป็น 3 ด้าน คือ

1. พวกนักวิเคราะห์ (Analytic) คือพวกที่มักจะทำแบบทดสอบต่าง ๆ ได้ดีเป็นนักแก้ปัญหาและโดดเด่นเรื่องการให้เหตุผล
2. พวกนักสังเคราะห์ (Synthetic) คือพวกที่มักจะมีความโดดเด่นเรื่องความคิดแบบสร้างสรรค์ ความลุ่มลึก มองอะไรกว้าง มีญาณปัญญา
3. พวกนักปฏิบัติ (Practical) คือพวกที่ประยุกต์สิ่งต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวันมีความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในอาชีพการงาน

ทฤษฎีของการ์ดเนอร์ (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2547 : 29 ; อ้างอิงจาก Gardner. 1985. *Frames of Mind.*) ผู้มีชื่อเสียงในทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เขาเชื่อว่าความสามารถของมนุษย์เป็นสิ่งที่สลับซับซ้อน จึงไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะความสามารถใดความสามารถหนึ่งแล้วละทิ้งความสามารถอื่น ๆ ไป ซึ่งเขาแบ่งความสามารถของมนุษย์ออกเป็น 7 ด้าน คือ

1. ความสามารถด้านภาษา (Linguistic Ability) คนกลุ่มนี้เป็นนักคิดโดยใช้ภาษา ชอบอ่าน ชอบเขียน เรียนรู้ได้ดีในเรื่องภาษา จากการเห็น การจำเสียง การเข้าใจความหมายของคำ หลักเกณฑ์ของภาษา วิธีการสร้างสรรค์ทางภาษา อาจจะสังเกตได้จากการพูด การเขียน เป็นแว่นกัประพันธ์ นักเขียน นักพูด เป็นต้น

2. ความสามารถทางดนตรี (Musical Ability) คนกลุ่มนี้ชอบฟัง ทำเสียงเพลง มีสุนทรีย์ยะทางดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ ได้ยินเสียงจะต้องเต้นทันที เด็กกลุ่มนี้ชอบจดจำด้วยเสียงเพลง มีความสามารถเรื่องจังหวะ ระดับเสียง อารมณ์ของดนตรี นักประพันธ์เพลง

3. ความสามารถทางความคิดเหตุผลและแบบนักคณิตศาสตร์ (Logical Mathematic Ability) คนกลุ่มนี้เป็นคนชอบคิดแบบใช้เหตุผล สร้างความคิด สรุปความคิด ปรับเปลี่ยนวิธีใหม่ ๆ หาทางควบคุมระเบียบต่าง ๆ ชอบกิจกรรมลับสมอง เกมกลต่าง ๆ เกมที่ใช้ความคิด สนุกสนานกับการเล่นเกมพีวเตอร์

4. ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับทิศทาง (Spatial Ability) คนกลุ่มนี้จะคิดนึกจินตนาการเป็นรูปภาพ ชอบใช้เวลาวาดภาพออกแบบสิ่งต่าง ๆ ชอบเล่นก่อสร้าง เล่นเครื่องจักรกลเครื่องยนต์ มีความรวดเร็วเรื่องมิติต่าง ๆ เช่น วิศวกร สถาปนิก จิตรกร นักภูมิศาสตร์ เป็นต้น

5. ความสามารถทางกีฬา และการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ (Bodily Kinesthetic Ability) คนกลุ่มนี้มีความสามารถในการเล่นกีฬาต่าง ๆ การเต้นรำ เต้นกิจกรรมเข้าจังหวะ บางคนชอบเย็บปักถักร้อยหรือสลักสิ่งต่าง ๆ อาจจะชอบงานพิมพ์ดีด ได้แก่ นักกีฬา งานช่างต่าง ๆ

6. มีความสามารถเรื่องมนุษย์สัมพันธ์ (Interpersonal Ability) คนกลุ่มนี้มีความสามารถในการเข้าใจคน มีลักษณะการเป็นผู้นำ ตัดสินใจแก้ปัญหา ลดข้อขัดแย้ง ควบคุมคนอื่นได้ดี สามารถเข้าใจผู้อื่นและแสดงการตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เช่น พวกนักการเมือง ครูแนะแนว จิตแพทย์ ผู้ให้คำปรึกษาต่าง ๆ ผู้นำชุมชน

7. ความสามารถในเรื่องจิตและความคิด (Intrapersonal Ability) คนประเภทนี้เป็นคนที่ลุ่มหลงเรื่องของจิต ความรู้สึกของตน ชอบคิดฝัน สร้างความคิดจินตนาการ มีความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ ทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก จุดเด่นจุดด้อยของตน คนกลุ่มนี้ได้แก่ นักเขียน นักคิด นักปราชญ์ นักบวช เป็นต้น

จูน เมคเกอร์ ; และอุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2547 : 30 - 31) มีความคิดเห็นว่า ที่การจัดกลุ่มเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษานั้น ต้องคำนึงถึงแนวทางที่สามารถนำมาสู่การปฏิบัติทางการศึกษาอย่างครบวงจร เริ่มจากการตระหนักถึงความสามารถของคนในบริบททางการศึกษา เพื่อผลการนำมาปรับในระบบการศึกษาในภาคปฏิบัติทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนที่มีอยู่ง่ายขึ้น ตลอดจนจนถึงการประเมินผลที่หลากหลาย

ดังนั้น จูน เมคเกอร์ ; และอุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ จึงได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ โดยเน้นผลที่จะเกิดทางภาคปฏิบัติในทางการศึกษามากกว่าการอธิบายพฤติกรรมความแตกต่างของคนเพื่อการเยียวยาเชิงจิตวิทยา โดยได้พัฒนาแนวกรอบความสามารถของมนุษย์ 10 ด้าน ประกอบด้วยความสามารถดังต่อไปนี้

- 1) ความสามารถทางสังคม (Social/Humanitarian Abilities)
- 2) ความสามารถทางอารมณ์ (Sens-able/Emotional Abilities)
- 3) ความสามารถทางคณิตศาสตร์ (Mathematical/Rembolic abilities)
- 4) ความสามารถทางการใช้กล้ามเนื้อร่างกาย (Somatic/ Bodily ability)

- 5) ความสามารถทางมิติสัมพันธ์ (Spatial/ Visual ability)
- 6) ความสามารถทางเสียงและการได้ยิน (Sonance/ Auditory abilities)
- 7) ความสามารถทางภาษา (Verbal/Linguistic abilities)
- 8) ความสามารถทางช่างเทคนิคและอิเล็กทรอนิกส์ (Mechanical/ Technical abilities)
- 9) ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ (Science/ Realistic abilities)
- 10) ความสามารถทางจิตวิญญาณและญาณปัญญา (Spiritual ability)

จากการศึกษาดังกล่าว สังเกตได้ว่า ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษมีพัฒนาการไปอย่างกว้างขวาง และความสามารถของเด็กสามารถค้นพบได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งแต่เดิมนิยมใช้วิธีการวิธีการทดสอบเชาว์ปัญญาและเน้นการพิจารณาจากระดับสติปัญญาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน แต่ในภายหลังได้มีการนำความสามารถพิเศษหรือความถนัดเฉพาะด้านเข้ามาร่วมในการพิจารณาตลอดจนจากการเสนอชื่อของบุคคลต่าง ๆ และผลการเรียนในปีที่ผ่านมา มาจนทำให้มีวิวัฒนาการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากความหมาย คำนิยามต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของคนโดยทั่วไปและมีผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถดีเยี่ยมเป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไปมีความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือมีแววแสดงออกถึงความสามารถพิเศษหลายด้านรวมกัน ดังนี้คือ ความสามารถด้านภาษา ความสามารถทางดนตรี ความสามารถทางความคิดเหตุผลและแบบนักคณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการใช้กล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว ด้านมนุษย์สัมพันธ์ ด้านจิตและความคิด ด้านธรรมชาติ มีความสามารถในการเป็นผู้นำ และมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเด็กที่มีความสามารถพิเศษแต่ละคนมักมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่ต่างจากกันออกไป และอาจไม่ได้มีลักษณะดังกล่าวมาทั้งหมด และอาจมีลักษณะทั่ว ๆ ไปเหมือนกับเด็กปกติอีกด้วย

1.1.2 ลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (Characteristics of the gifted)

อุษณีย์ โปธิสุข (2544 : 30) ได้กล่าวว่าถึงแม้ว่าจะมีเด็กที่มีความสามารถพิเศษบางคน ที่แสดงความสามารถเป็นที่ประจักษ์ว่ามีความสามารถโดดเด่นกว่าเด็กอื่น ๆ แต่ก็มีเด็กที่มีศักยภาพสูงพอที่จะเป็นอัจฉริยะบุคคลในอนาคตได้ ไม่แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถดังกล่าว เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ปัญหาทางครอบครัว ขาดสิ่งแวดล้อมกระตุ้น ขาดโอกาสในการแสดงออก ขาดการสนับสนุน ฯลฯ นอกจากนั้นก็ยังมียังมีเด็กบางคนแสดงออกถึงปัญหาทางพฤติกรรมที่ทำให้คนรอบข้างทั้งครู และพ่อแม่มุ่งความสนใจไปที่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาซึ่งมีปัญหาด้านพฤติกรรมนั้น บางทีก็เกิดขึ้นเพราะสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมกับเขา หรือขาดการปฏิบัติที่ถูกต้อง ปัญหาด้านพฤติกรรมก็ดี การไม่แสดงออกถึงความสามารถที่เป็นไปตามเกณฑ์ของสังคมกำหนด เช่น เรียนดี

ความประพฤติเรียบร้อย ก็ทำให้เด็กกลุ่มนี้ถูกมองข้ามและไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ นอกจากนั้นเด็กกลุ่มนี้ก็ไม่ใช่ว่าเด็กที่มีคุณลักษณะที่เหมือนกัน (Homogeneous Group) แต่เป็นกลุ่มที่เด็กแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตนไม่เหมือนใคร (Heterogeneous Group)

ในคู่มือสำรวจแวວความสามารถพิเศษ ของอุษณีย์ อนุรุทวงศ์ (2547 : 69 - 72) ประกอบไปด้วยแบบสำรวจแวວ 9 ด้าน ซึ่งแวວแต่ละด้านมีคำอธิบายโดยละเอียดดังนี้

1) ความสามารถทางสังคม – ความสามารถทางอารมณ์ (Social/Emotional Abilities)

เป็นทักษะความสามารถที่เรามีความจำเป็นต้องใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในการติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจ คนที่มีความสามารถทางด้านสังคมจะมีความสามารถที่จะเข้าใจผู้อื่นเร็วต่อความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจภาษากาย มีความสามารถในการบริหารจัดการ ควบคุมอารมณ์ตนเอง เข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกของตนเอง รับรู้ภาวะอารมณ์ของตนเอง มีความอดทนอดกลั้นทางอารมณ์ได้ดี รวมถึงความสามารถในการแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ นอกเหนือไปจากการมองเห็นและเข้าใจทัศนะของคนอื่นได้ดีคนที่มีความสามารถทางด้านมนุษยธรรมจะมีความเอื้ออาทร ความเห็นใจ เข้าใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีมาตรฐานทางจริยธรรมสูง อยากเห็นโลกดีขึ้น เช่น ผู้นำ นักรณรงค์เพื่อสันติภาพ นักการเมือง จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักบริหาร

2) ความสามารถทางคณิตศาสตร์(Mathematical/Rembolic abilities)

เป็นความสามารถที่ประกอบไปด้วยความสามารถในการคิดคำนวณ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ทั้งรูปธรรมและนามธรรม แต่ไม่ใช่เป็นการแปลสัญลักษณ์ทางภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย เพราะเป็นภาษาที่อาศัยสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับเสียงมากกว่าการใช้สัญลักษณ์รูปภาพ แต่ในภาษาจีน ญี่ปุ่น ภาษาฮีบรีโบราณ หรือภาษามือ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้ความสามารถทางการแปลจากสัญลักษณ์ ตัวแทนของผู้มีความสามารถทางนี้ได้แก่ นักคณิตศาสตร์ นักตรรกศาสตร์

3) ความสามารถทางกีฬา(Somatic/ Bodily ability)

เป็นความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อ ควบคุมการเคลื่อนไหว ความยืดหยุ่นทั้งกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ รวมถึงการใช้กล้ามเนื้อร่างกายในการแสดงออกถึงความรู้สึกหรือความคิด เช่น นักกีฬา นาฏศิลป์ นักแสดง เป็นต้น

4) ความสามารถทางศิลปะ (Spatial/ Visual ability)

เป็นความสามารถสร้างมิติประมวลความคิด หรือสร้างความคิดจากการเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ในความคิด เช่น ความสามารถในการพลิก หมุนภาพที่เห็นเป็นมุมมองต่าง ๆ อย่างทะลุปรุโปร่ง เช่น กลุ่มศิลปินที่สามารถรังสรรค์จากการเห็นให้เป็นผลงานที่เป็นนามธรรม ความงาม หรือเป็นตัวแทนของความรู้สึกนึกคิด เช่น กลุ่มศิลปิน นักประติมากรรม

5) ความสามารถทางดนตรี(Sonance/ Auditory abilities)

เป็นความสามารถในการรับรู้ทางการได้ยินที่ละเอียดอ่อน เฝ้ายาว ถ่ายโยงความสามารถในการรับรู้ทางการได้ยินที่ลึกซึ้งทั้งความสูงต่ำของเสียง ความถี่ของเสียง จังหวะของเสียงไปสู่จิตใจ

อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดมาถักทอเป็นรูปแบบทางความสามารถที่เกี่ยวข้องกับเสียง เช่น ดนตรี การร้องเพลง การแต่งเพลง การพากย์หนัง การเลียนเสียงสัตว์ หรือผู้ที่ฝึกนกเขาชวา หรือ ตัดสินความสามารถในการขันของนกเขาชวาต้องมีความสามารถในการรับรู้ทางเสียงที่เฉียบคม เป็นต้น

6) ความสามารถทางภาษา(Verbal/Linguistic abilities)

เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจความหมายทางภาษา การใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อมาถ่ายทอดความคิด จินตนาการ ความรู้ อารมณ์ หรือความตีความตีลึกซึ่งทางความคิด อารมณ์ ตลอดจนจินตนาการอันหลากหลายที่อาจเป็นความสามารถในการใช้ภาษาทางด้านการเขียน หรือการพูด เช่น นักเขียน นักแปล นักภาษาศาสตร์ จินตกรวี นักพูด โฆษก

7) ความสามารถทางช่างเทคนิคและอิเล็กทรอนิกส์(Mechanical/ Technical abilities)

เป็นความสามารถในเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรกลที่ต้องใช้ทักษะกลไกในเรื่องของ อุปกรณ์และการทำงานของเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ หรือเครื่องมือต่าง ๆ สามารถมองเห็นองค์ประกอบหรือการทำงานของอุปกรณ์สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและง่ายดาย เช่น ช่างนักอิเล็กทรอนิกส์ มีทักษะในการใช้มือ ตา ในการประสานประกอบอุปกรณ์ หรือสร้าง ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างดี

8) ความสามารถทางวิทยาศาสตร์(Science/Realistic abilities)

เป็นความสามารถในการสังเกต วิเคราะห์ พิสูจน์ คัดแยก ศึกษา อธิบาย รวมถึงความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือการเกิดปรากฏการณ์สิ่งต่าง ๆ ทางธรรมชาติ ความสามารถในการมองเห็นโครงสร้างของระบบธรรมชาติ ความเข้าใจในความสัมพันธ์และผลกระทบที่จะเกิด เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพืช - สัตว์ เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักธรรมชาติวิทยา เกษตรกร นักวิจัย นักภูมิศาสตร์

9) ความสามารถทางการคิด (Thinking abilities)

คือความสามารถในการเรียนรู้ จดจำ วิเคราะห์ สังเคราะห์ จินตนาการ แก้ปัญหา เฉพาะหน้า และ/หรือระยะยาว การมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือรูปธรรม รวมทั้งความสามารถในการประมวลความคิดรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ตัวอย่างคนที่มีความสามารถด้านนี้ ได้แก่ นักคิด นักวางแผน นักประดิษฐ์

โตโรธี เอ ซิสก์ (หม่อม ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา. 2531 : 35-40 ; อ้างอิงจาก Dorothy A Sisk.n.d.) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยเด็กปัญญาเลิศเมื่อเยาว์วัย สรุปได้ดังนี้ คือ การใช้ภาษา เด็กอายุ 2 ขวบส่วนใหญ่จะพูดประโยคสั้นธรรมดาสั้น ๆ แต่เด็ก 2 ขวบที่ปัญญาเลิศจะใช้คำหลายคำ คำสูง เกินวัยและพูดประโยคยาว ๆ และสามารถที่จะอ่านหนังสือในระดับเดียวกับเด็กที่เรียนสูงได้กว่าสอง ชั้นเรียนเป็นอย่างน้อย มีตาแหลมคมรู้จักสังเกตสิ่งต่าง ๆ ได้ถี่ถ้วนสามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย และมีความอยากรู้อยากเห็น มีสมาธิดีเยี่ยม มีความสนใจอันกว้างขวางและลึกซึ้ง มีความสามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่ซับซ้อนพิสดาร และเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย มี

ทักษะสูงในการแยกแยะแฉกแฉงและมีความโน้มเอียงที่จะเข้มงวดกวัดขั้นกับตนเอง มีความคิดอ่านนอกกระเป๋ียบแบบแผนชอบคิดอะไรเล่นสนุก ชอบคิดทำอะไรโดยอิสระ มีประสาทความรู้สึกนึกคิดซึ่งประณีต ว่องไว มีความถนัดสูง และมีความสามารถในบางวิชาอย่างมาก เช่น ดนตรี วาดเขียน จะเห็นแววได้ชัดเจนตั้งแต่เยาว์วัยทีเดียว

จากลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อก้าวถึงลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษจะพบว่า มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กเหล่านี้ สอดคล้องกัน คือ เป็นเด็กที่มีความสามารถทางสังคม – ความสามารถทางอารมณ์ ความสามารถทางคณิตศาสตร์ความสามารถทางกีฬา ความสามารถทางศิลปะ ความสามารถทางดนตรี ความสามารถทางภาษา ความสามารถทางช่างเทคนิคและอิเล็กทรอนิกส์ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และความสามารถทางการคิด

กล่าวโดยสรุปแล้วลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ แต่ละคนมักมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป อาจไม่ได้มีลักษณะดังกล่าวมาทั้งหมด และอาจมีลักษณะทั่วไปไปเหมือนกับเด็กปกติอีกด้วย ดังนั้นหากจะพิจารณาว่าเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ควรจะพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและต้องมีวิธีหรือกระบวนการเสาะหาที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของเด็กอย่างเต็มที่

1.1.3 การคัดเลือกและการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2547 : 45) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ผ่านมาหนึ่งศตวรรษ เรายังไม่เคยให้ความสำคัญ กับการรู้จัก และเข้าใจตัวตนที่แท้จริงของเด็ก เราจึงให้ความรู้เด็กแบบโรงงานอุตสาหกรรมหรือฟาร์มเลี้ยงไก่ การตรวจสอบ การหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการจัดการศึกษาให้เหมาะกับตัวเด็กในระบบการศึกษาที่เร็วกว่าการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

การสำรวจในอดีตก็เป็นการสำรวจ เพื่อคัดแล้วแยก เพื่อดูว่าเด็กคนไหนเป็นพวกไหน จะได้แยกไปจัดการ ซึ่งในปัจจุบันถือว่า เป็นวิธีที่ล้าสมัย

การสำรวจเสาะหาต่าง ๆ จึงควรมุ่งเน้นเมื่อดูศักยภาพภายในและสิ่งที่ปิดกั้นศักยภาพเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และทางสังคม ประกอบกัน ดังนั้น การสำรวจจึงเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความรู้หลายสาขามาสนับสนุนซึ่งกันและกัน

การคัดเลือกและเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษนับว่าเป็นเรื่องที่มีความสับสนทั้งด้านความเชื่อและวิธีการปฏิบัติกันโดยทั่วไป ในอดีตเมื่อมีความต้องการเสาะหาคนเก่งขึ้นมา เราก็มักนึกถึงการแข่งขันทั้งความสามารถด้านร่างกาย หรือด้านสติปัญญา เมื่อข้อมูลเกี่ยวกับความผิดพลาด ผิดฝาผิดตัวมีอยู่บ่อยครั้งเกี่ยวกับการคัดเลือกเด็กเข้าโครงการสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ อาทิ

1. เด็กบางคนที่ได้รับคัดเลือกเข้าไปในโครงการท้ายสุดเมื่อเขาโตขึ้นกลับไม่ได้สร้างคุณประโยชน์หรือประสบความสำเร็จเท่าที่ผู้ที่ไม่ได้รับคัดเลือก

2. เด็กที่ได้รับคัดเลือกบางคนมีความสามารถพิเศษด้านหนึ่งอาจมีความสามารถหรือความรักในงานสาขาอื่นมากกว่า ทำให้ผู้ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมไม่ได้ใช้ศักยภาพที่ถูกทางในสิ่งที่เขารัก เขาสนใจ เราจึงได้เห็นบางคนที่มีอาชีพหนึ่งแต่กลับเลือกมาทำอีกอาชีพหนึ่ง ซึ่งนั่นหมายถึงว่า เขาได้สูญเสียโอกาสที่จะได้พัฒนาในระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับเขาไปแล้วอย่างน่าเสียดายในช่วงชีวิตที่ควรจะได้เรียนรู้ตามความถนัด

3. เมื่อการคัดเลือกผิดพลาดส่งผลต่อการจัดระบบการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้ เช่นนี้มีความแตกต่างและหลากหลายในกลุ่มที่ได้รับคัดเลือกเข้ามา หรือมีผู้ที่ได้รับการฝึกฝน เกี่ยววGRAMA อย่างหนักจนได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการ แต่ไม่ได้หมายความว่าเขาจะมีความสามารถเช่นนั้นจริงซึ่งเป็นปัญหาที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ ในการคัดเลือกเข้าโครงการหรือ สถาบันการศึกษาที่มีความต้องการสูง ๆ ซึ่งการที่ได้ผู้ที่มีศักยภาพสูงจริง ทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ หรือทำให้ผู้ที่ถูกคัดเลือกเข้ามาเกิดความล้มเหลว ต้องถูกออกจากโครงการกลางคันหรือเมื่อจบแล้วก็ไม่มีความสุขที่จะอยากดำเนินอาชีพนั้นต่อไป

ตัวอย่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสังคมของผู้ที่รับผิดชอบทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ควรต้องศึกษาหาแนวทางจัดการคัดเลือกเด็กที่เหมาะสมและควรต้องคำนึงถึงผลกระทบทุกด้านที่จะตามมาประกอบกับเป้าหมายของโครงการ

หลักของการเสาะหาและสำรวจความสามารถพิเศษของเด็ก เพื่อตรวจสอบศักยภาพพื้นฐานในอันที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละคน ซึ่งโดยทั่วไปเด็กแต่ละคนมีทั้งจุดดีและจุดเด่นอยู่ในตัว และในเด็กบางคนก็มีจุดเด่นที่โดดเด่นกว่าเด็กอื่น ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ศักยภาพพื้นฐานและการบ่มเพาะภายหลัง อย่างไรก็ตามพบว่าความสามารถพิเศษที่แฝงอยู่ในตัวเด็กที่มีความสามารถกว่าเด็กอื่นนั้น อาจไม่แสดงออกอย่างชัดเจนอย่างเช่นคนทั่วไปคาดคิด เด็กที่มีศักยภาพโดดเด่นพอที่จะเป็นอัจฉริยะบุคคลในอนาคตได้อย่างสบาย ๆ อาจไม่แสดงความสามารถใด ๆ ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในสถานการณ์ทั่ว ๆ ไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษาที่ปิดกั้นความสามารถของเด็กทั่วไป เช่นนี้

ดังนั้นในกระบวนการสำรวจหรือเสาะหาเด็กกลุ่มนี้จึงต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจกับธรรมชาติอันหลากหลาย ตลอดจนปัจจัยที่อาจปิดกั้นความสามารถอันแท้จริงของเด็กได้ อาทิ การเลี้ยงดู ระบบการศึกษาประสบการณ์ในชีวิต ปัญหาทางครอบครัว ฯลฯ ด้วยเหตุนี้การกำหนดขั้นตอนวิธีการ ตลอดจนการใช้เครื่องมือในการสำรวจและเสาะหา จึงต้องทำอย่างระมัดระวัง และไม่ปิดกั้นเด็กที่อาจไม่ได้รับการเลือกหรือเสนอชื่อในอนาคต

ในอดีตที่ผ่านมาเน้นการสำรวจและเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษยึดอยู่กับการสอบแข่งขัน การใช้ข้อสอบคัดเลือก การใช้ผลจากคะแนนที่ได้มาจากแบบทดสอบทางสติปัญญา หลังจากที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้มานานสิบปี จึงได้พบว่าความผิดพลาดในการคัดเลือกเด็กเข้าโครงการนั้น มาจากสาเหตุหลายประการ อาทิ ความไม่กระจ่างชัดในเรื่องคุณลักษณะของ

เด็กแต่ละประเภท ความเข้าใจผิดพลาดในเรื่องความสามารถทางสติปัญญา การยึดถือแบบทดสอบ ข้อเขียนอย่างเอาจริงเอาจัง โดยไม่ใช้เกณฑ์อื่นเข้ามาร่วมตัดสิน ความไม่รอบคอบระหว่างการ ดำเนินการคัดเลือก รวมถึงการคัดเลือกไม่ตรงกับเป้าประสงค์ที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมีเด็กหลาย ประเภทที่ต้องใช้วิธีหรือเครื่องมือพิเศษในการสำรวจ เช่น เด็กที่มีความสามารถต่ำกว่าความเป็นจริง หรือเด็กที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ

แนวทางในการเสาะหาอัจฉริยภาพของเด็ก ๆ ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ปัจจุบัน คือ

1. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่เป็นขั้นตอน
 2. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่ใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับแนวของเด็ก
 3. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่ไม่ลำเอียงกับเด็กกลุ่มใดเป็นพิเศษ
 4. การใช้กระบวนการตรวจสอบที่เป็นขั้นตอนมีข้อมูลหลายด้านประกอบกัน
- (อุษณีย์ โปธิสุข. 2544 : 34 – 37)

1.1.3.1 กระบวนการตรวจสอบความสามารถพิเศษของเด็กโดยรวม

อุษณีย์ อรุณรัตน์ (2547 : 66 – 67) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบความสามารถของเด็กว่า การตรวจสอบนั้นเน้นกระบวนการตรวจสอบ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม มากกว่าเน้น เครื่องมือทดสอบที่อาจมีค่ามาตรฐาน แต่อาจไม่เหมาะสมกับความหลากหลายของผู้ถูกทดสอบที่มี ลักษณะเฉพาะที่ต่างกัน กระบวนการนั้นประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจแบบคร่าว ๆ (Screening)

แบบสำรวจแนวความสามารถพิเศษ

- การเสนอชื่อ (Nomination Forms) โดยครูผู้ปกครอง ครูแนะแนว และนักจิตวิทยา เป็นต้น ซึ่งเป็นแบบฟอร์มที่พัฒนามาจากบุคลิกลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษแต่ละด้าน
- รายงานจากครูเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ความกระตือรือร้น สติปัญญาการเรียน พัฒนาการทางอารมณ์ สังคม ฯลฯ

ในปัจจุบันตามโรงเรียนต่าง ๆ ไม่ค่อยให้ความสนใจกับข้อมูลนี้ ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงไม่มีการใช้ข้อมูลส่วนนี้เลย ทั้ง ๆ ที่เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับใช้ในแนวทางในการพัฒนาเด็ก

- ประวัติจากครอบครัว เกี่ยวกับพัฒนาการ พฤติกรรมในวัยเด็ก การแก้ปัญหา ประวัติ การสังเกตพฤติกรรมที่โดดเด่น ความสนใจ กิจกรรมนอกโรงเรียน (เช่นเดียวกับรายงานของครู)
- ผลการเรียน ผลงานของเด็ก มีประโยชน์มากหากดูเป็นวิชา ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลงานของเด็ก

- ผลสำรวจความสนใจทำให้สามารถเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น และสามารถสำรวจศักยภาพได้เร็วขึ้น เพราะความรัก ความสนใจคือพื้นฐานของความสามารถพิเศษ
- แบบทดสอบสติปัญญาแบบกลุ่ม ฯลฯ ให้ดูศักยภาพพื้นฐานทางสติปัญญาทั่วไปและครู-ผู้ปกครองไม่ควรให้ความสำคัญมากนัก(ไม่จำเป็นต้องใช้เสมอไป) เมื่อได้คร่าว ๆ อาจใช้เกณฑ์คัดเลือกเด็กที่อยู่ในเกณฑ์ 10 – 20 % แล้วแต่ความเหมาะสมจากจำนวนเด็กทั้งหมดในแต่ละสาขาวิชา หรือความสามารถพิเศษแต่ละด้าน

ขั้นที่ 2 คือ ขั้นเจาะลึก

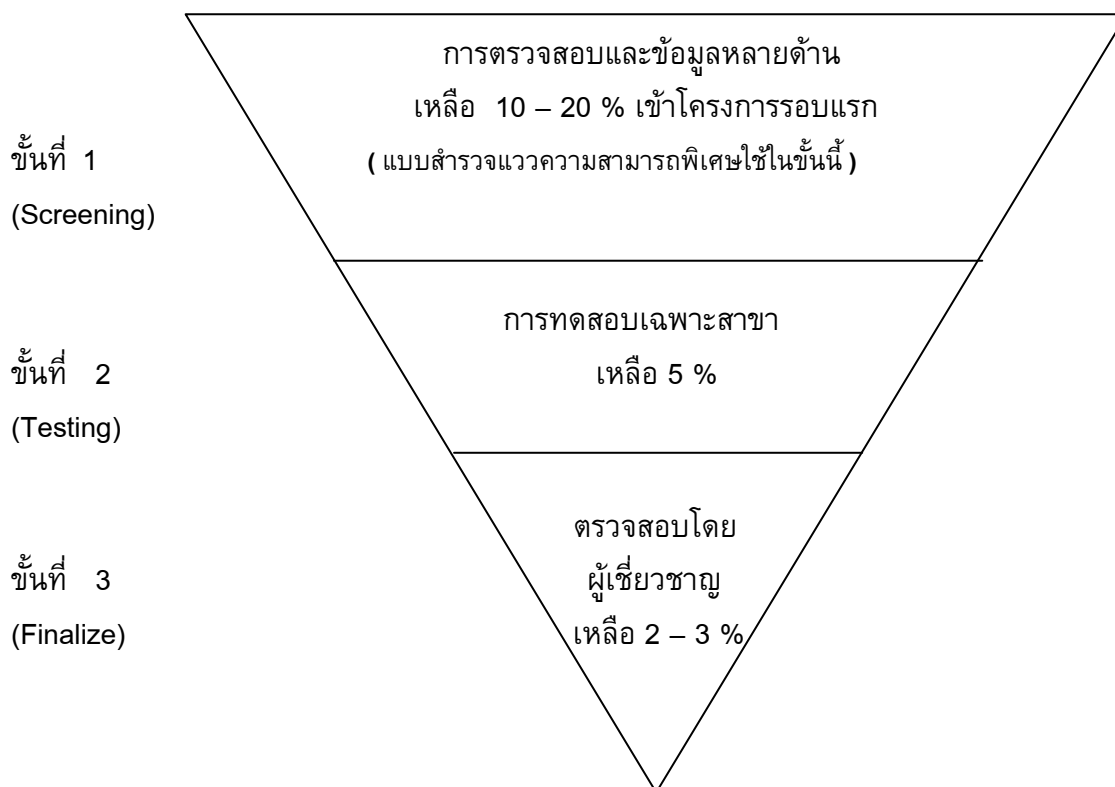
เพื่อหาความถูกต้องแม่นยำ โดยรวบรวมข้อมูลที่คัดแล้วมารวบรวมพร้อมทั้งทำการทดสอบเพิ่มเติม โดยใช้

1. ข้อมูลจากขั้นต้น (Screening Data)
 2. การสัมภาษณ์ พ่อแม่ ครู ตัวเด็ก
 3. การทดสอบเฉพาะสาขาซึ่งในบ้านเรายังขาดแคลนแบบทดสอบประเภทนี้อยู่มาก ครูอาจใช้คะแนนหรือความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ มาประกอบการพิจารณา
 4. การทดสอบด้วยแบบทดสอบสติปัญญาแบบรายคน
 5. การทดสอบความคิดสร้างสรรค์*
- (* หมายถึงอาจไม่จำเป็นสำหรับบางสาขา)

ขั้นที่ 3 คือ ขั้นคัดเลือกขั้นสุดท้าย

โดยใช้ข้อมูลทั้งหมดจากขั้นที่ 2 แล้วพิจารณาลดจำนวนเหลือตามความเหมาะสมที่สามารถจัดโปรแกรมให้เด็กได้ตามศักยภาพของผู้ดำเนินการด้วยอาจเหลือเด็กประมาณ 1 – 5 % ควรใช้ผู้เชี่ยวชาญร่วมตัดสิน

แผนภูมิแสดงขั้นตอนในการสำรวจหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
รูปแบบการคัดเลือกเด็กเข้าโครงการ
จาก 100 %

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนในการสำรวจหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ที่มา : อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2547). *คู่มือสำรวจแววความสามารถพิเศษ*. หน้า 67.

การสำรวจและเสาะหาผู้ที่มีศักยภาพสูงในด้านต่าง ๆ นับว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนมากพอ ๆ กับกระบวนการจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้ เนื่องจากเด็กที่มีความสามารถพิเศษแต่ละคนมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว บางคนมีความสามารถหลาย ๆ ด้าน บางคนมีด้านเดียว บางคนอาจได้รับโอกาสในการฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังพบว่า ในการจัดโครงการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษเกิดความผิดพลาดบ่อยเนื่องจากกระบวนการเสาะหาเด็กเข้าโครงการผิดพลาด อาทิ ความผิดพลาดในเรื่องคำนิยามของเด็กที่มีความสามารถพิเศษและข้อตกลงในเรื่องบุคลิกลักษณะของเด็กโครงการ กระบวนการคัดเลือกไม่สมบูรณ์ การใช้เครื่องมือไม่เหมาะสมหรือเครื่องมือขาดประสิทธิภาพในการวัด

ด้วยเหตุนี้ในปัจจุบัน จึงมีการศึกษาสำรวจหาวิธีการที่จะบ่งชี้ว่าเด็กคนใดมีความสามารถพิเศษด้านใดบ้าง ซึ่งก็พอจะมีข้อสรุปที่ตรงกันหลายประเด็น เช่น (อุษณีย์ อนุรุทธีวงศ์. 2547 : 55-56)

1. “แวว” ทางความสามารถหลายประเภท แสดงออกให้เห็นได้ชัดตั้งแต่ยังเยาว์ เช่น แววของเด็กที่มีความสามารถทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สถิติปัญญา ภาษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีเด็กจำนวนมากที่ไม่มีใครทราบว่ามีแวอะไรบ้าง เพราะขาดความเข้าใจจากผู้เลี้ยงดู หรือครู และบ่อยครั้งพบว่าเกิดจากการขาดโอกาสในการแสดงออก
2. พ่อแม่เป็นผู้ที่ให้ข้อมูลที่ดีในการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
3. การใช้เครื่องมือใด ๆ ตรวจสอบ ควรใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งหรือหลายเครื่องมือประกอบกัน
4. เครื่องมือที่ระบุว่าวัดความสามารถทั่วไปโดยไม่ระบุสาขา ควรจะเป็นเครื่องมือแบบมาตรฐาน และสามารถวัดครอบคลุมลักษณะหลายด้านของความสามารถ อาทิ แบบวัดสติปัญญา (I.Q. Test) ต่าง ๆ ที่วัดเฉพาะความคิดความถนัดจากสมองซีกซ้ายเป็นหลัก อาจต้องศึกษาหาเครื่องมือที่สามารถวัดสมรรถภาพสมองทั้ง 2 ซีก ๆ ได้พอ ๆ กัน โดยไม่เน้นด้านใดด้านหนึ่ง และควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงประโยชน์และข้อจำกัดของผลการวัดด้วย
5. ในหลายโครงการที่มีการจัดการศึกษาที่เน้นให้ความสำคัญกับการแสดงออกที่หลากหลายของเด็ก ทำให้เด็กมีโอกาสดแสดงศักยภาพที่ตนเองถนัดออกมาได้ ก็ถือว่าเป็นวิธีหนึ่งที่ได้รับความสะดวกมากในขณะนี้

1.1.3.2 ประเภทของการเสาะหาความสามารถพิเศษ

จากการสำรวจโครงการในหลาย ๆ ประเทศ พบว่า โครงการที่ดำเนินอยู่ทุกประเทศ ใช้เครื่องมือในการคัดเลือกเด็กหรือเสาะหาแวเด็กต่าง ๆ กันไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ตัวอย่างเช่น บางโรงเรียนที่เน้นเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ก็จะใช้กระบวนการและเครื่องมือตรวจสอบที่มุ่งเน้นไปในด้านนั้น อย่างไรก็ตาม อุษณีย์ อนุรุทธีวงศ์ (2547 : 56 - 57) ได้สรุปประเภทของการเสาะหาความสามารถพิเศษเป็น 5 ประเภทและจัดเป็นกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม ดังนี้

ก. ประเภทที่ให้ความสำคัญกับเครื่องมือวัด

1) ประเภทที่ใช้แบบทดสอบอย่างเดียว (Paper – Pencil Test) เช่น การสอบเข้าโรงเรียนหรือสถาบันของหลาย ๆ ประเทศ หรือการสอบแข่งขันเข้าโครงการต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นวิธีที่สะดวกและประหยัด

2) ประเภทที่ใช้ข้อสอบและการสัมภาษณ์ประกอบ พบว่าใช้แพร่หลาย เนื่องจากสะดวกในการดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 1

3) ประเภทที่ใช้ทั้งข้อสอบ การสัมภาษณ์ และข้อมูลอื่น ๆ ประกอบ เช่น ผลงานคำรับรองจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ประวัติส่วนบุคคล ฯลฯ

ข. ประเภทที่ให้ความสำคัญกับผลงานหรือพฤติกรรมของเด็ก

1) ประเภทที่พิจารณาจากผลงานเป็นหลัก หรือจากการรับรองของผู้เชี่ยวชาญ โดยอาศัยข้อมูลส่วนอื่นเป็นหลัก

2) ประเภทที่เน้นการแสดงผลที่ต่อเนื่องและสะสมจากหลาย ๆ สถานการณ์

ประเภทนี้กำลังได้รับความสนใจ เช่น การสะสมผลงานด้วยแฟ้มงาน (Port Folio) ประกอบกับการกระตุ้นและการสังเกตอย่างต่อเนื่อง มักใช้กับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาที่ดีทั้งระบบแล้วและใช้แบบทดสอบหรือแบบประเมินผลแล้วแต่สถานการณ์หรือความเหมาะสมของเด็กแต่ละคน นับว่าเป็นกลไกที่สมบูรณ์ที่สุดในปัจจุบันแต่ยังเป็นไปได้ยากในการปฏิบัติจริง

1.1.3.3 เครื่องมือสำหรับเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2547 : 57 - 58) ได้กล่าวถึงเครื่องมือสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้ ดังนี้

ก. แบบสำรวจหรือแบบเสนอชื่อเด็ก (Nomination) มีทั้งแบบสำรวจที่ใช้กันแพร่หลายทั่วโลก เช่น ของ Renzulli, Park, ฯลฯ และแบบสำรวจที่แต่ละโครงการพัฒนาขึ้นมาเอง

1) แบบเสนอชื่อสำหรับครู (Teacher Nomination Form)

2) แบบเสนอชื่อสำหรับผู้ปกครอง (Parent Nomination Form)

3) แบบเสนอชื่อสำหรับเพื่อน (Peer Nomination Form)

4) แบบเสนอชื่อสำหรับตัวเอง (Self Nomination Form)

แบบเสนอชื่อถือว่าเป็นเครื่องมือขั้นต้นไม่ใช่เครื่องมือใช้ตัดสินว่าเด็กคนนั้นคนนี้เป็นเด็กที่มีความพิเศษหรือไม่ อย่างไรก็ตาม บางโรงเรียนก็ใช้แค่แบบเสนอชื่อเท่านั้น

ข. ผลสัมฤทธิ์เชิงวิชาการ (Scholastic Achievement) ส่วนใหญ่ใช้คะแนนผลการเรียนในวิชานั้นๆ เช่น โครงการคณิตศาสตร์ ก็จะดูคะแนนคณิตศาสตร์ เป็นต้น โดยไม่พิจารณาผลการเรียนวิชาอื่น

ค. แบบทดสอบสติปัญญา โดยทั่วไปจะใช้ 2 ครั้งด้วยกัน คือ ใช้ตรวจสอบแบบคร่าว ๆ โดยใช้แบบทดสอบแบบกลุ่ม (Group I.Q. Test) เช่น Otis Lennon Kuhlman Anderson เป็นต้น เพื่อได้คะแนนและคัดเลือกผู้อยู่ในข่ายแล้วจึงทำแบบทดสอบเฉพาะบุคคลอีกครั้งหนึ่ง เช่น ใช้ WISC-III, Stanford-Binet Intelligence Scale, SOI เป็นต้น

ง. แบบวัดผลสัมฤทธิ์มาตรฐาน (Standardized Achievement Test) เป็นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่มีการหาเกณฑ์ปรกติทั้งประเทศแล้ว ถือเป็นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ประเภทมาตรฐาน แต่ละประเทศจะมีการพัฒนาแบบทดสอบของตนเอง

จ. แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude Test) ใช้สำรวจเฉพาะสาขา

ฉ. แบบทดสอบวัดความคิดระดับสูงด้านต่างๆ (อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. 2547 : 58 ; อ้างอิงจาก Howley & Pendavis. 1996.) ได้แก่

- 1) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
 - 2) แบบทดสอบความคิดแบบมีวิจารณญาณ
- ซึ่งแต่ละแบบทดสอบความคิด ก็มีหลายแบบทดสอบด้วยกัน
- ข. แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบสังเกตที่สร้างตามจุดประสงค์ของแต่ละโครงการ ไม่มีแบบมาตรฐานใด ๆ
- ค. การประกวด หรือการแข่งขัน
- ง. พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน (Performance) ในกรณีที่เด็กแสดงออกชัดเจนมากก็อาจไม่ต้องใช้เครื่องมือตรวจสอบทางด้านความสามารถ

1.1.3.4 บทบาทของครูกับการเสาะหาแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ครูเป็นผู้มีความสำคัญต่อกระบวนการเสาะหาความสามารถพิเศษของเด็กไม่น้อยไปกว่าพ่อแม่ เพราะโรงเรียนมีสถานการณ์หลายอย่างที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมแตกต่างจากที่บ้าน โดยเฉพาะการแสดงออกเกี่ยวกับทักษะทางสังคม – อารมณ์ หรือการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ครูจึงมีความสำคัญในฐานะผู้สังเกตพฤติกรรม ซึ่งจะสังเกตได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ความรู้ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมที่แตกต่างกันของเด็ก ความรู้เรื่องความสามารถด้านต่าง ๆ และความรักความเอาใจใส่กับเด็กอย่างปราศจากอคติ

ดังนั้นครูผู้สอนที่มีหน้าที่หรือมีความสนใจที่จะช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ ควรให้ความสำคัญที่จะศึกษาบุคลิกลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษแต่ละสาขาที่พยายามหาบุคลิกลักษณะสำคัญ ๆ และหาบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสังเกตจาก “แบบสำรวจแววความสามารถพิเศษ” (อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. 2547) ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมที่เด็กอาจแสดงออกมาทั้งทางบวกและทางลบ เพราะเด็กจำนวนไม่น้อยที่ยังคงแสดงพฤติกรรมอยู่ เพียงแต่อาจไม่ใช่เป็นพฤติกรรมตามหลักสูตรที่โรงเรียนต้องการ การได้เรียนรู้ทำให้ครูตั้งข้อสังเกตได้ง่ายขึ้น ใช้การเดาน้อยลง และมีทัศนคติที่ดีขึ้นกับเด็กเหล่านี้ ซึ่งครูสามารถนำข้อตรวจสอบแต่ละด้านของ “แบบสำรวจแววความสามารถพิเศษ” ไปเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจบุคลิกลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้อย่างดี (อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. 2547 : 59 – 60)

1.1.3.5 ความต้องการของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีความต้องการที่แตกต่างจากเด็กปกติโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการดังกล่าวจะนำมาพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ให้เพิ่มมากขึ้น ดังนี้

อุษณีย์ โพธิสุข. (2537 : 23) ได้กล่าวถึงความต้องการของเด็กที่มีความสามารถพิเศษว่าเด็กเหล่านี้มีความต้องการคล้ายคลึงกัน คือ

1. ต้องการการเรียนการสอนที่ทำทลายต่อความสามารถและศักยภาพของเขา

2. ต้องการงานที่ซับซ้อนและยุ่งยากกว่าเด็กปกติ
3. ต้องการใช้เวลาในสิ่งที่เขาเชี่ยวชาญน้อยกว่าเด็กคนอื่น และเขาสามารถทำสำเร็จเร็วกว่า แต่ต้องการเวลาที่เหลือหรือเวลานอกเหนือไปจากนั้นทุ่มเทให้กับสิ่งที่ลึกซึ้งกว่าที่สอนอยู่ทั่วไป
4. ต้องการการยอมรับจากคนอื่น ๆ
5. ต้องการคบหาเพื่อนวัยเดียวกัน และเพื่อนต่างวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาทัดเทียมกันหรือคบคนที่สูงกว่า หรือคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกับเขา
6. ต้องการโอกาสที่จะได้แสดงออกซึ่งความสามารถภายใน
7. ต้องการโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถพื้นฐานและสิ่งที่ตัวเองสนใจ
8. ต้องการคำปรึกษาจากผู้ที่มีฟังใจได้

กล่าวโดยสรุปแล้วการคัดเลือกและการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษนับเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากและมีความสับสนทั้งในด้านความเชื่อและแนวทางปฏิบัติโดยทั่วไป การสำรวจความต้องการของเด็กที่มีความสามารถพิเศษจึงต้องอาศัยกระบวนการที่ใช้ในการเรียนรู้ อาศัยเวลา และโอกาสที่จะให้เด็กได้แสดงออกถึงความต้องการของตนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และนำความรู้หลายสาขามาสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งวิธีดำเนินการสามารถกระทำได้หลายวิธีด้วยกันคือ การทดสอบระดับสติปัญญา การทดสอบความสามารถพิเศษ การดูข้อมูลย้อนหลังในอดีต การเลือกใช้เครื่องมือสำรวจและเสาะหาที่เหมาะสมกับแนวของเด็ก และการใช้กระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อเป็นการตรวจสอบศักยภาพพื้นฐานในการที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก ดังนั้นต้องกระทำด้วยความระมัดระวังและไม่ปิดกั้นเด็กที่อาจไม่ได้รับการคัดเลือกในอนาคต

1.1.4 ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

อุษณีย์ โพธิสุข (2544 : 59 - 60) ได้กล่าวถึงปัญหาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ดังนี้

1. ความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Low self - esteem)
การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่าผู้อื่นไม่เห็นคุณค่าหรือความสำคัญของตน เมื่อผู้อื่นทำผิดพลาดมักตำหนิผู้อื่น ชอบปกป้องตัวเองและรู้สึกไม่พอใจอะไรง่าย ๆ นอกจากนั้นยังทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดการตัดสินใจที่ดีในอนาคต
2. ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (Loneliness)
เนื่องจากคนไม่ค่อยสนใจความคิดความรู้สึก โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษสูง ๆ จะรู้สึกว่าคนอื่นคิดและรู้สึกเหมือนกับตน จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมการตอบสนองไปในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแล้วแต่พื้นฐานทางด้านจิตใจ การอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งวิธีการคิดของเด็กด้วย

3. ปัญหาในการปรับตัว จึงทำให้เด็กมีทักษะทางสังคมต่ำ (Low Social Skill)

เด็กกลุ่มนี้ก็ไม่สามารถปรับความคิดของตนเองให้คล้อยตามไปกับความคิดของกลุ่มคนในสังคมได้ เพราะระบบการคิดที่แตกต่างกัน จึงทำให้เด็กเหล่านั้นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้

4. ความเครียดสูง (Stress) หรือความคับข้องใจสูง (Frustration)

เนื่องจากความคาดหวังและสภาพแวดล้อมที่ตัวเด็กได้รับความกดดัน และระบบการศึกษาซึ่งตัวเองต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนไม่สนใจ

5. กลัวความล้มเหลว

โดยเฉพาะเด็กที่แสดงออกถึงความสามารถที่โดดเด่น ทำให้ผู้คนใกล้ชิดกับเด็กมักจะคาดหวังและตัวเด็กเองก็มีแนวโน้มชอบทำอะไรสมบูรณ์แบบไม่มีที่ติ (Perfectionist) จึงทำให้เด็กพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความล้มเหลว

6. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (Low self - confident)

การขาดความเชื่อมั่นในตนเองทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกหรือในบางครั้งก็แสดงออกแต่ไม่เหมาะสม จึงทำให้ถูกตำหนิ เมื่อจะทำอะไรใหม่ ๆ ในครั้งต่อไปทำให้ไม่กล้าแสดงออก

7. ทำงานไม่ค่อยเสร็จ

เด็กที่มีความสามารถพิเศษมักมีความคิดดี เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เร็ว คิดเก่ง แต่เมื่อลงมือทำมักไม่ค่อยสำเร็จ

ดวงเดือน อ่อนน่วม (2529 : 88 - 89) ได้กล่าวถึงปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้ว่าประกอบด้วย

1. เด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับ ความสามารถ (Underachiever) ซึ่งมักจะมีเหตุผลต่าง ๆ กันสาเหตุหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงกัน คือ การที่เด็กมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง ไม่ชอบวิธีคิดที่ผู้อื่นมองตน พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นไปในแนวทางต่อต้านไม่ตั้งใจ การช่วยเหลือเด็กประเภทนี้จะต้องการแนะแนวที่จะช่วยให้เด็กเกิดอัตมโนทัศน์ที่ดีขึ้น

2. เด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีข้อบกพร่องในการเรียน (Learning Difficulties Gifted Children) ความบกพร่องทางการเรียนของเด็กอาจจะเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น การสอนไม่ดีหรือเกิดจากตัวเด็ก เช่น การขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียนหรือเกิดจากข้อบกพร่องส่วนตัวของเด็ก เช่น ความผิดปกติทางการได้ยิน ซึ่งผู้ปกครองต้องยอมรับความผิดปกตินั้น ถ้าให้ความกดดันเด็กมากในสิ่งที่เขาไม่สามารถทำได้ ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ และยังทำให้เกิดปัญหาที่ยิ่งซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ พอสรุปได้ว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษมักมีลักษณะของปัญหาต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน คือมีความรู้สึกที่ตัวเองไม่มีคุณค่า โดดเดี่ยว อ้างว้าง มักมีปัญหาในการปรับตัว มีความเครียดสูง ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและมักจะกลัวความผิดพลาดผิดหวังซึ่งปัญหาดังกล่าวจะส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพและการแสดงออกของเด็กในอนาคต

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

อิริคสัน ; และอีโซเบลล์ (Erikson ; & Isobell. 1988: 182) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ที่มีความสามารถสูง ที่ทำให้สมาธิด้วยการควบคุมตนเองทั้งภายในและภายนอกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจากโปรแกรมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ 80 คน กลุ่มทดลองทำการศึกษาด้วยตนเองเป็นเวลา 8 เดือน

ผลการวิจัยปรากฏ ความสามารถเชิงสร้างสรรค์เชิงภาษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ฮัตซิงสัน ; และโรเบิร์ต (Huchingson ; & Robert. 1990 : 231) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนในโปรแกรมโรงเรียนรัฐบาลและเด็กในโรงเรียนวอลดอร์ฟและ”พฤติกรรมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ” ของเรนซูลี จุดมุ่งหมายของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาความคล้ายคลึงกันระหว่างพฤติกรรมเด็กปัญญาเลิศ ของเรนซูลี กับการแสดงความคิดแบบบูรณาการในโรงเรียนวอลดอร์ฟของสไตเนอร์ กับโรงเรียนรัฐบาล เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบทดสอบประเมินค่า 3 ชุด ผลการวิจัยปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

บุศดี คุ่มบล (2537: 70) ได้ทำการศึกษาผลการฝึกทักษะการคิดเชิงวิจัยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ที่สอนโดยแบบฝึกทักษะการคิดเชิงวิจัยกับการสอนตามคู่มือครู ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการคิดเชิงวิจัย ที่สอนทั้งสอนแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการคิดเชิงวิจัยที่สอนโดยใช้วิธีฝึกทักษะการคิดเชิงวิจัยก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการคิดเชิงวิจัย ที่สอนตามคู่มือครูก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คนธรรส รสหวาน (2539 :70) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการสอนแบบกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และการศึกษาประสิทธิภาพ ของรูปแบบการสอนแบบกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มนักเรียนที่ใช้เป็นนักเรียนในโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า รูปแบบการสอน แบบกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

รัศมี โพนเมืองหล้า (2543 : 82 - 85) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 คน โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ใช้ระยะเวลาทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวมทั้งสิ้น 17 ครั้ง การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ คือ 1. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครอง) 2. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอน) 3. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง 4. โปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้คะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการตรวจสอบสมมุติฐานเพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลองใช้ t – test statistics ผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงสูงขึ้นในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2544 : 176 – 177) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยา โดยความสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการจัดดำเนินการโครงการวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในระบบโรงเรียนประถมศึกษาใน 7 สาขาดังต่อไปนี้ คือ 1) คณิตศาสตร์ 2) ภาษาไทย 3) ภาษาอังกฤษ 4) ทักษะศิลป์ 5) ดนตรี 6) ทักษะความคิดระดับสูง 7) แนะแนวและจิตวิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษการเรียนร่วมและเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ในด้านการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

การวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านแนะแนวและจิตวิทยาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินการจัดการแนะแนวและจิตวิทยาในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ พัฒนากิจกรรมตัวอย่างสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษที่มีความต้องการแก้ไขปัญหาทางบุคลิกภาพ และพัฒนาสื่อตัวอย่างในการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยาประชากรเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา สาขาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ทำการวิจัยสัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 60 นาที รวม 15 ครั้ง ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม – ตุลาคม พ.ศ.2542 โดยการศึกษากระบวนการเรียนในครั้งนี้ ได้ใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเด็กที่มีความสามารถพิเศษใน 4 ด้าน คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ทักษะทางสังคม และความคับข้องใจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ H-T-P (House -Tree -Person Test) แบบสำรวจการ

เห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem Inventory Test) แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมสานสัมพันธ์ แบบสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ แบบประเมินตนเองสำหรับผู้เรียน แบบประเมินสำหรับครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า

1. จากการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ ผลการทดลองสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองเด็กมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ระหว่าง 14 – 38 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มอยู่ระหว่าง 14 – 38 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มอยู่ระหว่าง 34.97 คะแนน และมีผลต่างเท่ากับ 8.04 คะแนน และผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์หลังการทดลอง นักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากการศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนที่ขาดความมั่นใจในตนเองก่อนการทดลองทั้งหมด 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.66 และก่อนการทดลองมีนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในระดับปานกลางทั้งหมด 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 หลังการทดลองพบว่า นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3. จากการศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ ก่อนการทดลองพบว่า นักเรียนที่มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี ไม่ดี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 ส่วนนักเรียนที่มีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 หลังการทดลองพบว่า นักเรียนที่มีทักษะทางสังคมสูงขึ้น จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. จากการศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่า เด็กที่มีความคับข้องใจ ซึ่งเริ่มจากความเครียด ความวิตกกังวล ตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงระดับสูงจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 หลังการทดลองพบว่านักเรียนมีความคับข้องใจลดลง 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 นอกจากนั้นพบว่า มีนักเรียน 1 คน ที่มีความคับข้องใจสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 3.33

วนิดา เกื้อแก้ว (2546 : 58 - 59) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับปฐมวัยจากการใช้ชุดฝึกความคิด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลคหกรรมศาสตร์เกษตร ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 30 คน ระยะเวลาทดลองรวมทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1. ชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์ 2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ จากผลการวาดภาพ (TCT-DP) (The Test for Creative Thinking – Drawing Production) การวิเคราะห์

ข้อมูลใช้สถิติมัธยฐาน ค่าความเบี่ยงเบนควอไทล์ และสถิติตรวจสอบสมมุติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองใช้สถิติ Wilcoxon Matched Paris Signed – Ranks Test ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับปฐมวัยหลังการสอนชุดฝึกความคิดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับปานกลาง
2. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับปฐมวัยแต่ละกลุ่มหลังการสอนชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วาสิกา อัครนิตย์ (2546 : 62 - 64) ได้ศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลศรีวิไล จังหวัดหนองคายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ การทดลองใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 2. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมุติฐานใช้สถิติ t – test for dependent ผลการวิจัย พบว่า

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง หลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ อยู่ในระดับดี
2. ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษพบว่า ควรมีการจัดรูปแบบการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการในการแก้ปัญหา กระบวนการคิดสร้างสรรค์ มีการพัฒนา กิจกรรมหรือรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งแก้ไขปัญหาทางบุคลิกภาพของผู้เรียนเนื่องจากเด็กที่มีความสามารถพิเศษส่วนใหญ่มักมีปัญหาในทางสังคม มีความรู้สึกที่ตนเองไม่มีคุณค่า โดดเดี่ยวอ้างว้าง มักมีปัญหาในการปรับตัว มีความเครียดสูง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เข้าใจตนเองและมักจะกลัวความผิดพลาดผิดหวังซึ่งปัญหาดังกล่าวจะส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพและการแสดงออกของเด็ก และการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หรือการใช้กิจกรรมกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ลดความเครียด รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ ช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้นและกระบวนการกลุ่มยังช่วยพัฒนาบุคลิกภาพโดยรวมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ดีขึ้นอีกด้วย

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ในครั้งนี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงความหมายและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) ไว้พอสังเขปดังนี้

2.1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Emotional Intelligence เรียกกันทั่วไปว่า EQ ซึ่งเป็นคำย่อเดิมในภาษาอังกฤษว่า Emotional Quotient มีผู้ให้คำจำกัดความที่ต่างกันไป เช่น เซาว์นอารมณั ปัญญาอารมณั อัจฉริยะทางอารมณั มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณั เป็นต้น สำหรับงานวิจัยนี้ใช้คำว่า ความฉลาดทางอารมณั มีผู้ให้ความหมายของคำว่าความฉลาดทางอารมณั ไว้ดังนี้

สโลเวย์ ; และเมเยอร์ (Gibbs. 1995:28 ; citing Salovey ; & Mayer. 1990) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคลที่จะตระหนักรู้ เข้าใจ ตอบสนอง อารมณัของตนเองและความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง สามารถควบคุมอารมณั พร้อมจัดการไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมกับงานหรือสถานการณ์ในขณะนั้น

คูเปอร์ ; และซาวาฟ (Cooper ; & Sawat. 1997 : 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณั เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักนำพลังทางอารมณัของตนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และรู้จักวิธีที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นได้

โกแมน (Goleman. 1998 : 95) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณัไว้ว่า หมายถึงความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และความรู้สึกของผู้อื่น จนสามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณัของตนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ และแสดงออกทางอารมณัอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะ

ทศพร ประเสริฐสุข (2543 : 10) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณั คือ ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณัของตนเองและผู้อื่น และสามารถควบคุมอารมณัแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถระอคอย การตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองที่จะเผชิญอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างได้โดยไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนเองได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในการเรียน และความสำเร็จในอาชีพ

พระราชวรมนู (2543 : 21) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณัว่า หมายถึงการใช้ปัญญากำกับการแสดงอารมณัที่แสดงออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณัความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณัหรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรมซึ่งถ้าขาดปัญญากำกับก็จะเป็นพลังตาบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่จะมากำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกเป็นไปได้ถูกต้อง

วิลาสลักษณ์ ชวัลลี(2543: 157) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะเข้าใจ จัดการและใช้ประโยชน์จากอารมณ์ของตน สามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นและมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลได้

กรมสุขภาพจิต (2546 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์หมายถึงความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความสุข

จากความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ ที่นักวิชาการ นักจิตวิทยาให้ไว้พอสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคลที่จะตระหนักรู้ เข้าใจ ตอบสนองอารมณ์ของตนเองและความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองให้แสดงออกอย่างเหมาะสมสามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการใช้ปัญญาในการกำกับอารมณ์ให้การแสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความสุข และสามารถนำเขาว์อารมณ์ของตนมาใช้ติดต่อกับสัมพันธกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

2.1.2 ความหมายและองค์ประกอบของความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

การ์ดเนอร์ (Gardner. 1993 : 13-15) กล่าวว่า การรู้จักตนเอง (Intrapersonal Intelligence) เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเอง สามารถแยกแยะอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจนจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

สโลเวย์ ; และ เมเยอร์ (จอม ชุ่มช่วย. 2540 : 60 ; อ้างอิงจาก Salovey ; & Mayer. 1990. *Emotional Intelligence*. p. 185-211) กล่าวว่า การรู้อารมณ์ตน (Knowing One's Emotions) คือ การรับรู้อารมณ์ของตนเองตามที่เป็นจริง โกรธรู้ว่าโกรธ เสียใจรู้ว่าเสียใจ ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองดีขึ้นในที่สุด

โกลแมน (Goleman. 1998 : 26) ได้แบ่งองค์ประกอบของการตระหนักรู้ตนเองไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (Emotional Awareness) หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ และผลที่จะตามมา
2. การประเมินตนเองตามความเป็นจริง (Accurate Self-Assessment) หมายถึง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
3. ความมั่นใจในตนเอง (Self-Confideni) หมายถึง ความรู้สึกมั่นใจในความสามารถ และความมีคุณค่าของตนเอง

ซอลัดดา ขวัญเมือง (2545:5) ได้ให้ความหมายของการตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเองว่า หมายถึง ความสามารถในการมีสติ รู้เท่าทันว่าตนเองมีอารมณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร สามารถบอกและจำแนกอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2543:15) ได้ให้ความหมายของการตระหนักรู้ตนเองว่า หมายถึง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุมจัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมมีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักได้ว่า ขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Self-awareness)

แสงอุษา โลจนานนท์ ; และกฤษณ์ รุยาพร (2543 :73) ได้ให้ความหมายของการตระหนักรู้ตนเองว่า หมายถึง การรู้จักอารมณ์ของเราเป็นอย่างไร ในยามปกติเรามีอารมณ์เช่นไร และมีการแสดงออกทางอารมณ์เป็นอย่างไร ตลอดจนในยามไม่ปกติ เช่นยามเครียด ยามที่มีความกดดันผ่านเข้ามาในชีวิตของเราเรามีอารมณ์เป็นเช่นไร มีการแสดงออกในรูปแบบใดและการแสดงออกหลากหลายรูปแบบของเราซึ่งเป็นผลมาจากอารมณ์ต่าง ๆ ของเรานั้นสร้างผลกระทบในทางใดบ้าง

จากความหมายและองค์ประกอบของความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองและมีความมั่นใจในตนเองซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มาจากการรอบแนวคิดของโกลแมน

2.1.3 การวัดความฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา เป็นที่ยอมรับกันว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่าความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา ดังจะเห็นจากตัวอย่างเป็นจำนวนมากที่คนเชาวน์ปัญญาสูงมีปัญหาในการศึกษา เพราะใช้ความสามารถได้ไม่เต็มที่ มีปัญหาการเข้าใจและยอมรับอารมณ์ของตนเอง ทำให้อำนาจไปสู่ปัญหาการปรับตัว และการไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนและผู้ร่วมงานได้ มีการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นแหล่งพลังเบื้องต้นของมนุษย์ เป็นความ ทะเยอทะยาน แรงผลักดันความรู้สึก การที่เป้าหมายในชีวิตและมีข้อมูลที่น่าสนับสนุนว่าความสำเร็จในการเป็นผู้นำเป็นผลจากความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาเพียง 7% และอีก 93% เป็นผลมาจากคุณสมบัติอื่น ๆ ที่เรียกว่าความฉลาดทางอารมณ์

นอกจากความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ก็ได้มีความพยายามในการนิยามความหมายของความฉลาดทางอารมณ์โดยนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง เช่น การ์ดเนอร์ (Gardner : 1983) โกลแมน (Goleman : 1995) เมเยอร์ ; และซาโลเวย์ (Mayer ; & Salovey : 1997) คูเปอร์ ; และสวาฟ (Cooper ; & Sawaf : 1997) บาร์ออน (Bar – On : 1997) ; และไวซิงเกอร์ (Weisinger : 1998) เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้

ขึ้นอยู่กับความสนใจและภูมิหลังด้านประสบการณ์ในการทำงาน แต่โดยสรุปแล้วจะเน้นโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ความสามารถส่วนบุคคลในการตระหนักรู้เข้าใจตนเอง และการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม (intrapersonal Intelligence) ความสามารถทางสังคมในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (interpersonal Intelligence) และความสามารถด้านการปรับตัวทางอารมณ์ (Adaptability)

หลังจากการนิยามความหมายของความฉลาดทางอารมณ์แล้ว ก็เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์ทั้งเพื่อการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบวัดที่สร้างขึ้นกับโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีหรือนิยามของความฉลาดทางอารมณ์ที่กำหนดไว้และการนำไปใช้ประโยชน์ในการคัดกรองคุณสมบัติของบุคคลในการเข้าทำงาน

การพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานและการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน ฯลฯ แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ส่วนใหญ่ที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบวัดสำหรับผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับแบบวัดอารมณ์โดยทั่วไปดังกล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์มักนิยมใช้วิธี Self-report และ rating scale ดังตัวอย่างเช่น

1. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของสโลเวย์และคณะ (1995) คือ Trait-meta-Mood Scale เป็นการวัดความแตกต่างระหว่างบุคคลในความสามารถที่จะสะท้อนอารมณ์และการจัดการกับอารมณ์

2. ให้ผู้ตอบประเมินตนเองโดยมีมาตรา การประเมินค่าจากระดับ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน (อรพินทร์ ชูชม : 2543 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Working with Emotional Intelligence.*) เป็นแบบวัดที่ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ แต่ละข้อคำถามผู้ตอบต้องระบุคำตอบที่มีค่าสถานการณ์ที่สมมติขึ้น และมีข้อความเป็นประโยคต่าง ๆ ให้ผู้ตอบเลือกตามความคิดเห็นของตน

4. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของบาร์ออน (Bar-On 1997) เป็นเครื่องมือวัดชื่อ Emotional Quotient Inventory มีองค์ประกอบที่ต้องการวัด 13 ด้าน และแสดงผลการวัดเป็นรูปฐานทางอารมณ์ (Emotional Profile) ซึ่งใช้ประโยชน์ในการจัดสรรคนให้เหมาะสมกับอาชีพ หรือชี้บ่งอารมณ์ด้านที่ควรมีการพัฒนาให้ดีขึ้น

5. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12 – 60 ปี (กรมสุขภาพจิต : 2543) มีข้อความคำถาม 52 ข้อ ซึ่งสะท้อนถึงความฉลาดทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดทางสุขภาพจิตและพุทธศาสนา อันประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเอง รักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง คิตรีเริ่มสร้างสรรค์ มีแรงจูงใจมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ

ตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพและสุข หมายถึง ความสามารถในการรู้จักหาความสุขและแก้ทุกขให้ตนเองได้ แต่ละข้อคำถามให้ผู้ตอบประเมินตนเองได้มีข้อเลือก 4 ข้อคือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง และจริงมากผู้ตอบใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับตนเองมากที่สุด การแปลผลจะพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยที่ผู้ตอบทำได้ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบในระดับอายุ เดียวกัน ผลการประเมินไม่ได้ใช้เพื่อการวินิจฉัยความผิดปกติ แต่จะเน้นในเรื่องการเข้าใจความสามารถทางอารมณ์ของตนเอง ทั้งที่เป็นศักยภาพและจุดด้อย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

6. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ Mayer และคณะ (Mayer Emotional Intelligence Scale- MEIS 1990) เป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ 4 ด้านคือ ความสามารถในการรู้จักอารมณ์ตนเองและผู้อื่น ความสามารถในการรู้จักและอธิบายเหตุผลเกี่ยวกับอารมณ์ ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ และความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น แบบวัดนี้มีประโยชน์สำหรับการวางแผนเพื่อพัฒนาอารมณ์ การฝึกการเป็นผู้นำหรือผู้บริหาร และการทำงานเป็นทีม

จากการศึกษาพบว่า นักจิตวิทยา และนักการศึกษาส่วนใหญ่กล่าวว่า ในการสร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ส่วนใหญ่จะเน้นโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ความสามารถส่วนบุคคลในการตระหนักรู้เข้าใจตนเอง และการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม ความสามารถทางสังคมในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และความสามารถด้านการปรับตัวทางอารมณ์ มีการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบวัดที่สร้างขึ้นกับโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี หรือนิยามของความฉลาดทางอารมณ์ที่กำหนดไว้และนำไปใช้ประโยชน์ในการคัดกรองบุคคล ผลการประเมินไม่ได้ใช้เพื่อการวินิจฉัยความผิดปกติ แต่จะเน้นในเรื่องการเข้าใจความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

จากการศึกษา สามารถสรุปได้ว่าแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีได้มีไว้เพื่อการวินิจฉัยความผิดปกติ แต่จะเน้นในเรื่องการเข้าใจความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เน้นโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญ คือความสามารถในการตระหนักรู้เข้าใจตนเอง ความสามารถทางสังคม และความสามารถด้านการปรับตัวทางอารมณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

2.1.4 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

ริเคิร์ท (เปรมใจ บุญประสพ. 2545 : 15 – 16 ; อ้างอิงจาก Reichert. 1970. *Self-Awareness thought Group Dynamic* : 24-25.) กล่าวถึง การฝึกการตระหนักรู้ความรู้สึกไว้ว่า บุคคลจะต้องเห็นว่าการรับรู้ความรู้สึกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเขาจะต้องสูญเสียสิ่งที่สำคัญในชีวิตของเขาไปถ้าเขาไม่รับรู้ความรู้สึกใด ๆ ซึ่งการรับรู้ความรู้สึกมีตั้งแต่เรื่องพื้นฐาน ได้แก่ การฟัง ความรู้สึก การได้กลิ่น เช่น บุคคลควรที่จะออกกำลังกายด้วยการเดินภายในบ้านจากห้องหนึ่งไปอีก

ห้องหนึ่งและพยายามที่จะสังเกตทุกสิ่งที่เขาสามารถจะทำได้ เช่น สีของกำแพง ผ้าม่าน รูปภาพบนผนัง โคมไฟ และของตกแต่งบ้านอื่น ๆ การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ แสงและเงา กลิ่น หรือการพยายามที่จะหยุดทุกสิ่งที่กำลังดำเนินอยู่แล้วรับเสียงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตอนนั้น หรือเปิดตู้แล้วสูดกลิ่นอาหารและเครื่องเทศหลายชนิดที่อยู่ในนั้น รวมถึงความพยายามที่จะดูสีของตา รูปร่างของมือ ลักษณะของผมและความแตกต่างของใบหน้าแต่ละคน โดยสรุปแล้ว การฝึกฝนการตระหนักรู้ความรู้สึกนั้นสามารถทำได้โดยการหยุดสถานที่และเวลาในชีวิตประจำวันของตนเองไว้ แล้วพยายามที่จะจับความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นอาจจะต้องรู้สึกถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น พื้นไม้ เฟอร์นิเจอร์ รั้วไม้ ทางเดิน และดอกไม้ หรือนับสีที่เห็นรอบตัวหรือพยายามที่จะทำเสียที่ตนเองได้ยิน สามารถที่จะรับรู้ความรู้สึกได้ในทุกที่และนั่นก็เป็นการฝึกฝนการรับรู้ความรู้สึกที่ดี ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะสังเกตคนอื่นให้เห็นถึงความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ที่ผู้อื่นแสดงออกมา

นันทนา วงษ์อินทร์ (2542 : 136-137) ได้กล่าวถึง แนวทางในการพัฒนาการรู้จักอารมณ์ตนเองไว้ดังนี้

1. ให้เวลาแก่ตนเองในการทบทวนอารมณ์ของตนเอง พิจารณาว่าเราเป็นคนที่มีความลักษณะอารมณ์เช่นไร มักจะคล้อยตามอารมณ์ตนเอง คล้อยตามอารมณ์ของผู้อื่น หรือคล้อยตามสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ทบทวนลักษณะการแสดงอารมณ์ ว่าเราได้แสดงอาการใดออกไป รู้สึกอย่างไรกับผลย้อนกลับ (พอใจ, ไม่พอใจ) คิดอย่างไรกับผลย้อนกลับ(เหมาะสม, ไม่เหมาะสม) ถ้ารู้สึกว่าไม่พอใจ คิดว่าไม่เหมาะสม หาวิธีการที่ดีกว่าสำหรับใช้ในคราวต่อไป ถ้ารู้สึกว่าพอใจ เหมาะสมแล้ว ต้องแน่ใจว่าไม่มีการเข้าข้างตัวเองหรือหลอกตัวเองแล้วใช้ให้เกิดประโยชน์

2. ฝึกการรู้ตัวบ่อย ๆ มีสติอยู่กับการรู้ตัว เช่น ขณะนี้เรากำลังรู้สึกอย่างไรกับตัวเองหรือกับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว รู้สึกสบายใจ , ไม่สบายใจ คิดอย่างไรกับความรู้สึกนั้น ความคิดหรือความรู้สึกมีผลอย่างไรกับการแสดงออกของตนเอง เป็นต้น

วิลาสลักษณ์ ชวัลลีย์ (2542 : 160-162) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์ในส่วนของการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (Self-Awareness) ได้ดังนี้

1. บอกตนที่กำลังรู้สึกอย่างไร ในการที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของตน บอกกับตัวเองได้ตลอดเวลาว่าตนเองกำลังรู้สึกอย่างไร โดยใช้คำพูดอยู่ในใจว่า"ฉันกำลังโกรธเขา" หรือเพียงแต่"โกรธหนอๆ" หรือขณะที่ฟังเพลงแล้วมีความสุขก็ให้พูดกับตนเองเช่นกันว่า "สุขหนอ" ถ้าสามารถติดตามอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอและในทุกอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปก็ช่วยให้รู้ทันอารมณ์ของตนเอง คนที่ตระหนักถึงอารมณ์ของตนเองจะกลับคืนสู่อารมณ์ในสภาพปกติได้เร็วกว่าคนที่ไม่ตระหนัก

2. ชื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง ไม่บิดเบือน บางขณะที่เราเกิดความรู้สึกอย่างไรอย่างหนึ่งขึ้นมา โดยมีความรู้สึกนั้นเราหรือสังคมไม่ยอมรับ เราอาจบิดเบือนโดยการพยายามให้เหตุผลแก่ตนเองไปอีแบบหนึ่งซึ่งเป็นการปิดบัง กลบเกลื่อนความรู้สึกที่แท้จริง จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์และเป็นการสร้างปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตัวอย่างเช่น ถ้าเราเกิดความรู้สึกไม่ชอบใครขึ้นมา ให้ถามตนเองว่าเขาทำอะไรหรือ เราจึงไม่ชอบเขา ความจริงเขาอาจไม่ได้ทำอะไรเราเลย แต่เราอิจฉาเขา คือ ทนเห็นเขาเก่งกว่าไม่ได้นั่นเอง

นอกจากนี้ในบางครั้งความรู้สึกที่แสดงออกในขณะนั้นเป็นความรู้สึกระดับต้นที่มีความรู้สึกที่ลึกกว่าซ่อนอยู่ เช่น การที่แม่โกรธลูกมากและตีลูก เพราะลูกถีบจักรยานออกไปเล่นนอกบ้านจนเกือบถูกรถยนต์ชน ความรู้สึกโกรธเป็นความรู้สึกในระดับตั้งแต่ความรู้สึกเล็ก ๆ ที่แท้จริงคือ ความรู้สึกกลัว กลัวว่าจะสูญเสียลูกไป

3. ตระหนักถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง ทั้งข้อดีและข้อบกพร่องบุคคลอาจรู้ได้ด้วยตนเองและด้วยการที่ผู้อื่นให้ข้อมูลป้อนกลับ การยอมรับข้อบกพร่องเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ปรับปรุงตนเองหรือเกิดความระมัดระวังในการแสดงอารมณ์มากขึ้น การยอมรับข้อบกพร่องของตนเองเป็นความกล้าหาญอย่างหนึ่งที่ยอมรับความไม่ดีของตนเองได้ การตระหนักข้อดีข้อเสียของตนเอง ให้มองในลักษณะข้อเท็จจริง เช่น เราเป็นคนโกรธง่าย แต่ไม่ใช่ประเมินในทางลบและลงโทษตัวเอง เช่น ฉันเป็นคนโมโหง่าย ใคร ๆ ก็เกลียดฉัน ไม่มีใครอยากคบด้วย การประเมินตนเองในทางลบเช่นนี้อาจทำให้เกิดเป็นจริงตามที่เราคิดได้ เพราะเมื่อเราคิดเช่นนั้น วิธีการปฏิบัติตัวและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นก็จะสอดคล้องกับสิ่งที่เราคิด กล่าวคือ ทำให้เราไม่กล้าคบหากับใคร หรือคิดว่าใคร ๆ ก็ไม่ชอบเรา ซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่ชอบสมาคมกับผู้อื่น หรือมองผู้อื่นในทางลบ เมื่อผู้อื่นเห็นว่าเราไม่ชอบคบกับใคร เขาก็คิดว่าเราไม่ต้องการให้ผู้อื่นมายุ่งเกี่ยวกับตัว ก็กลายเป็นจริงที่ว่าไม่มีใครกล้าคบด้วย ดังนั้น บุคคลควรมองว่าข้อบกพร่องเป็นสิ่งที่แก้ไขได้

ทศพร ประเสริฐสุข (2543 : 31-33) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ไว้ดังนี้

1. ฝึกให้เด็กรู้จักคุณค่าของตนเองตามความเป็นจริงให้มองตนเองอย่างตระหนักรู้ มองตนเองในแง่ดี รู้สึกดีกับชีวิต สามารถชื่นชมตนเองได้ เป็นการฝึกให้รู้จักอารมณ์ตนเอง

1.1 ฝึกการตระหนักรู้(Self-Awareness) สำรวจตนเองโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น อาจใช้การนั่งสมาธิ

1.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการเข้าใจตน เข้าใจคนอื่น อาจใช้กิจกรรมกลุ่มและเทคนิคอื่น

2. รู้จักแยกแยะอารมณ์ของตนเองว่าชนิดใดดี ชนิดใดไม่ดี และเลือกแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

3. รู้จักและเข้าใจธรรมชาติอารมณ์ของตนเอง จำแนกแยกแยะได้ว่า อารมณ์ใดที่เป็นคุณแก่ตนเองและอารมณ์ใดจะเป็นโทษแก่ตนเอง โรงเรียนและสถานศึกษาควรมีอาจารย์ผู้ทำหน้าที่แนะแนวที่จะให้คำปรึกษา(Counseling)

ยุทธนา ไชยจุกุล (2543: 193-194) ได้เสนอข้อแนะนำเพื่อใช้ในการเพิ่มความไวต่อการรับทราบถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ไว้ดังนี้

1. ทำตารางเพื่อจดบันทึกอารมณ์ของตนเองในแต่ละเหตุการณ์ โดยระบุถึงสถานการณ์ที่ทำหน้าเข้าไปถึงเกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น รวมทั้งความคิดที่กำลังติดอยู่อารมณ์พื้นฐานที่ควรทราบซึ่งจะต้องระบุได้ เช่น อารมณ์โกรธ เศร้า กลัว แปลกใจ สงบ อิจฉา และความสบายใจหรือมีความสุข เป็นต้น

2. สังเกตความรู้สึกทางสรีระที่เกิดขึ้นด้วย ปฏิบัติของร่างกายเป็นส่วนหนึ่งที่จะบอกให้เราทราบว่า เรากำลังปฏิบัติทางอารมณ์กับเหตุการณ์นั้นๆ อย่างไร เช่น ท่านลองสังเกตและจำเหตุการณ์ที่ทำให้ต้นคอของท่านเกิดอาการเกร็ง ท้องเกิดอาการผิดปกติ หรือศีรษะเกิดปวดขึ้นมาเอง โดยส่วนใหญ่แล้วอาการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าท่านกำลังมีปฏิริยาต้านอารมณ์ ขอให้ท่านลองพิจารณาว่าแต่ละอาการที่เกิดขึ้นได้แสดงถึงอารมณ์หรือความรู้สึกประเภทใด

3. ลองเขียนบันทึกรายการของเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตัวเอง ในช่วงต่าง ๆ และให้จัดลำดับของเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ นั้น แล้วพิจารณาว่าในแต่ละเหตุการณ์นั้น ท่านรู้สึกอย่างไรหรืออยู่ในอารมณ์แบบไหนจากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง สามารถทำได้โดยใช้เวลาทบทวนอารมณ์ของตนเอง ฝึกการรู้ตัวบ่อย ๆ บอกตัวเองว่า กำลังรู้สึกอย่างไร ยอมรับความรู้สึกของตนเองตามความเป็นจริง ยอมรับข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง ทำตารางเพื่อจัดบันทึกอารมณ์ของตนเองในแต่ละเหตุการณ์ สังเกตความรู้สึกทางสรีระที่เกิดขึ้น และเขียนบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตแล้วพิจารณาว่าในแต่ละเหตุการณ์รู้สึกอย่างไร และการฝึก การตระหนักรู้ความรู้สึกของตนเองนั้นสามารถทำได้โดยการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวและสังเกตความรู้สึกของตนเอง

จากแนวคิดเรื่องการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ดังที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง สามารถทำได้โดยการสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวและสังเกตความรู้สึกของตนเอง ให้เวลาแก่ตนเองในการทบทวนอารมณ์ของตนเอง ฝึกการรู้ตัวบ่อย ๆ มีสติอยู่กับการรู้ตัว บอกตนว่ากำลังรู้สึกอย่างไร ชื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง สังเกตความรู้สึกทางสรีระที่เกิดขึ้นและเขียนบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตแล้วพิจารณาว่าในแต่ละเหตุการณ์รู้สึกอย่างไร

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

เนื่องจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองนั้นยังไม่เคยมีการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ และการตระหนักรู้ตนเองแทน

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เมเยอร์; และคณะ (Mayer ; et al. 1990 : 772-781) ได้ศึกษาการอ่านอารมณ์จากการมองภาพสิ่งเร้าซึ่งเป็นการวัดองค์ประกอบหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ ลักษณะของแบบทดสอบแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นตัวแปรต้น เป็นภาพสิ่งเร้า 3 ประเภท ๆ ละ 6 ชนิด คือ ภาพใบหน้าที่แสดงภาวะอารมณ์ต่างๆ 6 ภาพ ภาพสีต่าง ๆ 6 ภาพ และภาพศิลปะ 6 ภาพ ซึ่งภาพเหล่านี้จะสะท้อนถึงภาวะอารมณ์ 6 ประเภท คือ ความสุข ความเศร้า โกรธ กลัว ประหลาดใจ และขยะแขยง โดยให้ผู้ตอบรายงานว่าตนเองเกิดความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์เช่นนั้นอย่างแน่นอน แบบทดสอบฉบับนี้มี

ความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา .63 การให้คะแนนพิจารณาความสอดคล้องของกลุ่ม แบบทดสอบฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบที่ใช้เป็นเกณฑ์ประกอบด้วยแบบทดสอบ 3 ชุด คือ แบบวัดความเข้าใจผู้อื่น แบบทดสอบการแสดงอารมณ์ และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพของไอแซกส์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่อายุระหว่าง 17-63 ปี จำนวน 128 คน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการอ่านอารมณ์จากภาพกับคะแนนจากตัวเกณฑ์ พบว่า การอ่านอารมณ์จากภาพมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพการแสดงตัวและการแสดงความรู้สึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ซูทาร์โซ; และคณะ (Sutarso ; et. at . 1996. Abstract) ได้ศึกษาผลของเพศและเกรดเฉลี่ยที่มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้แบบสำรวจความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence Inventory) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับอาชีวศึกษา จำนวน 138 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์พหุตัวแปร มีตัวแปรตาม คือ ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ 3 องค์ประกอบ คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การรับรู้ตัวเอง และการจัดการกับอารมณ์ และตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ เพศและเกรดเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า เพศมีผลต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพศหญิงมีคะแนนด้านการช่วยเหลือผู้อื่นและการรับรู้ตนเองสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศต่อองค์ประกอบด้านการจัดการกับอารมณ์ ส่วนผลของเกรดเฉลี่ยที่มีต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 องค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เอพพิงเจอร์ (Eppinger. 1997 : 2915 B) ได้ศึกษาผลของการตระหนักรู้ตนเองที่มีต่อพัฒนาการการให้คำปรึกษาของผู้ให้คำปรึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยจอร์เจียที่กำลังฝึกเป็นผู้ให้คำปรึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับข้อมูลย้อนกลับในการฝึกการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับข้อมูลย้อนกลับในการฝึกแต่ละครั้ง หลังจากที่ทำการฝึกไปแล้ว 10 สัปดาห์ พบว่าผลของการตระหนักรู้ตนเองที่มีต่อพัฒนาการการให้คำปรึกษาของผู้ให้คำปรึกษา ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการพัฒนาการเป็นผู้ให้คำปรึกษาไม่แตกต่างกัน

ชัทท์ ; และคณะ (Schulte ; et. al. 1998 : 167-177) ได้พัฒนามาตรวัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ที่อิงรูปแบบความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์เริ่มแรกของสโลเวย์ ; และ เมเยอร์ (1990) โดยการวัดเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์เป็นการรายงานตนเอง ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดย 1 แทน “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ 5 แทน “ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ” มีจำนวนทั้งหมด 33 ข้อ ที่ใช้วัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้ กลุ่มการประเมินค่าและแสดงออกของอารมณ์มีจำนวน 13 ข้อ กลุ่มการจัดระบบอารมณ์มีจำนวน 10 ข้อ และกลุ่มการใช้ประโยชน์ทางอารมณ์มีจำนวน 10 ข้อ มาตราการวัดเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ของชัทท์มีค่าความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในแบบแอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .90 และมีค่าความเชื่อมั่นชนิดการสอบซ้ำ(สอบซ้ำภายใน 2 สัปดาห์) เท่ากับ .78 จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงพบว่า มาตรวัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ฉบับนี้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างที่เกี่ยวข้องทางทฤษฎี ได้แก่ การเอาใจใส่ความรู้สึก ความกระฉับกระชวยในความรู้สึก การปรับปรุงสภาวะอารมณ์ การมองโลกในแง่ดีและการอดกลั้นมาตรวัดนี้สามารถพยากรณ์

ผลการเรียนของนิสิตปีหนึ่งได้ นักจิตบำบัดได้คะแนนในมาตรานี้สูงกว่าผู้รับการบำบัด และนักโทษหญิงได้คะแนนมาตรานี้สูงกว่านักโทษชาย

ทาเปีย (Tapia. 1999. Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ซึ่งวัดด้วยแบบสำรวจความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient Inventory : EQI) กับคะแนนความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์จากแบบทดสอบ ของโอติส เลนนอน (Otis – Lennon School Ability Test) และตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ ความสามารถด้านภาษา และด้านจำนวน จากแบบทดสอบวัดความถนัดในการเรียน เกรดเฉลี่ย ภูมิหลัง เพศ ระดับการศึกษาของบิดามารดา แบบสำรวจความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์(EQI) มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและมีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .81 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนจากการวัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับคะแนนจากแบบทดสอบของโอติส เลนนอน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีความสัมพันธ์กับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับภูมิหลังและระดับการศึกษาของบิดามารดาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เพศหญิงมีคะแนนความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ

รอกฮิล ; และกรีนเนอร์ (Rockhill ; & Greener . 1999 : Online) ได้รับความสามารถในการรายงานตนเองเกี่ยวกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ในด้าน การใส่ใจในความรู้สึก ความชัดเจนของอารมณ์และการปรับปรุงภาวะอารมณ์ โดยใช้แบบสอบถามมาตราวัดอารมณ์สำหรับเด็ก (Trait Meta Mood Scale for Children) จำนวน 23 ข้อ และแบบวัดความรู้สึกต่อการมองโลกในแง่ดี ซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 4 ฉบับ คือ การแสดงความกดดัน ความวิตกกังวลในการเข้าสังคม การหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม และความพอใจในชีวิต กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับประถมศึกษาเกรด 3 – 7 จำนวน 691 คน การหาความเที่ยงตรงเชิงเหมือน จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบทดสอบมาตราวัดอารมณ์กับการรายงานตนเองจากแบบทดสอบวัดการควบคุมอารมณ์ ความเที่ยงตรงเชิงจำแนกหาความสัมพันธ์ระหว่างการตอบแบบทดสอบมาตราวัดอารมณ์ กับความสามารถในการเข้าสังคม ผลจากการทดสอบพบว่า คะแนนจากแบบทดสอบมาตราวัดอารมณ์แต่ละฉบับมีความ สัมพันธ์กับความสามารถในการปรับปรุงตนเอง ซึ่งวัดจากแบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิต และการแสดงอารมณ์ของเด็กที่มีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าสังคมและความสามารถในการปรับปรุงตนเอง

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

เดือนเพ็ญ ทองนวม (2534: 51) ได้ศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองและการรับรู้สาเหตุของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2533 จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครจำนวน 800 คน พบว่า ในกลุ่มที่ตระหนักรู้ในตนเองสูง ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางบวกรับรู้สาเหตุเข้าสู่ตนเองมากกว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในกลุ่มที่ตระหนักรู้ในตนเองต่ำ ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางบวกรับรู้สาเหตุเข้าสู่ตนเองมากกว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่ตระหนักรู้ในตนเองสูงรับรู้สาเหตุเข้าสู่ตนเองมากกว่ากลุ่มที่ตระหนักรู้ในตนเองต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อัจฉรา สุขารมณ์ ; วิลาสลักษณ์ ชวัลลี ; และอรพินทร์ ชูชม (2542 : 1-4) ได้ทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพมาตราวัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของซัทท์และคณะ ซึ่งมีลักษณะการวัดแบบให้ผู้ตอบรายงานตนเอง ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ที่บรรยายความสามารถความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์จำนวน 33 ข้อ โดยมาตราวัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์นี้มี 3 องค์ประกอบ คือ การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการใช้ประโยชน์อารมณ์แต่ละข้อประกอบด้วยมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏพระนคร จำนวน 51 ข้อ และนิสิตปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 11 คนที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2542 ผลการศึกษาพบว่า มาตราวัดความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของซัทท์และคณะ เมื่อนำมาทดลองใช้กับนิสิตปริญญาตรีและโทของไทย โดยทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นชนิดสอดคล้องภายใน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .80 และตรวจสอบความเที่ยงตรงพบว่า ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ ($r = .37$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความวิตกกังวล ($r = -.47$) และความเศร้าหดหู่ ($r = -.42$) ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางสังคม ($r = .11$) และมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ ($r = .22$)

นิรดา อุดลยพิเชษฐ (2542 : 47) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาเชาวน์อารมณ์ที่มีต่อระดับเชาวน์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ พบว่า นักศึกษาที่มีระดับเชาวน์อารมณ์ปานกลางและต่ำ มีระดับเชาวน์อารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสาวนีย์ พงษ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผลของการฝึกวิปัสสนากรรมฐานต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การมองโลกในแง่ดีและภาวะสุขภาพในผู้สูงอายุพบว่า ในกลุ่มทดลองภายหลังการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การมองโลกในแง่ดี ภาวะสุขภาพ การนำไฟฟ้าทางผิวหนัง อุณหภูมิปลายนิ้วสูงกว่าก่อนการทดลอง และชีพจรการหายใจ ความดันโลหิตต่ำกว่าก่อนการทดลอง

อภิษฎา ดวงจันทร์ (2544 : 46) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงทางบวกที่มีต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาร กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้สถานการณ์จำลองและการชี้แนะ และไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้หลักฟรีแม็ค มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

พริ้มเพรา ดิษยวนิช (2544 : 195) ได้ศึกษาผลของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีต่อบุคลิกภาพและเชาวน์อารมณ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ชาย หญิง จำนวน 49 คน อายุระหว่าง 10 - 70 ปี ได้รับการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานเป็นเวลา 7 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินบุคลิกภาพและเชาวน์อารมณ์ของ Victor Serebriakoff ฉบับภาษาไทยซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย - บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (extroversion - introversion) ความมั่นคง

ทางอารมณ์ (emotional stability) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และความเข้มแข็งทางจิตใจ (strong - mindedness) ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับการฝึกอบรมมีระดับของความมั่นคงทางอารมณ์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) แต่ระดับของบุคลิกภาพแบบเปิดเผย-บุคลิกภาพแบบเก็บตัว และความเข้มแข็งทางจิตใจไม่เปลี่ยนแปลง

สุพัตรา ตันประเสริฐ (2547 : 57) ได้ศึกษา ผลของการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามโปรแกรมการฝึกของคุณแม่สิริ กรินชัย ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักศึกษาพยาบาล ที่มีลักษณะเก็บตัวและแสดงตัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะเก็บตัวและแสดงตัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยมหิดลจำนวน 60 คน และนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกับลักษณะเก็บตัวและแสดงตัว ต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักศึกษาพยาบาล
2. นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองสูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่ไม่ได้รับการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะแสดงตัว มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ไม่แตกต่างจากนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะเก็บตัว

จากงานวิจัยดังกล่าวพบว่า ผลของการฝึกสมาธิ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้โปรแกรมพัฒนาเชาว์ และการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานช่วยให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง การมองโลกในแง่ดีและส่งผลให้มีภาวะสุขภาพที่ดี มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง และข้อจำกัดในเรื่องเพศส่งผลทำให้มีความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

เคมปี (Kemp. 1956: 504) กล่าวว่าไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา หรือเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน

คาร์ทไรท์ ; และแซนเดอร์ (Carwright ; & Zander. 1960: 3) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นการนำเอาวิธีการต่าง ๆ เช่น บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม การอภิปรายกลุ่ม การสังเกต และการให้ข้อวิจารณ์ซึ่งกันและกันเพื่อช่วยในการตัดสินใจร่วมกัน

โอห์ลเซน (Ohlsen. 1970 : 6-7) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม 2 ประการ ดังนี้

1. กิจกรรมกลุ่มที่ผู้เป็นผู้นำเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่สมาชิกหรือผู้นำการอภิปราย เพื่อให้สมาชิกได้บรรลุถึงความมุ่งหมายต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยปกติผู้นำกลุ่มแบบนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และสังคม และส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายเพื่อ

2. ประโยชน์สำหรับตนเอง เช่น การปฐมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดไว้ในชั่วโมงเป็นต้น ในการทำกิจกรรมกลุ่มแบบนี้ครูจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนให้กับสมาชิกเป็นต้น

3. กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ คือ ได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นเอง เช่นกลุ่มอภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

ทองเรียน อมรัชกุล (2520: 4-5) กล่าวว่า กลุ่มจะต้องประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันอยู่โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและสังคมต่อไป ส่วนวิธีการที่นำไปใช้ในกลุ่มจะมีองค์ประกอบและกระบวนการที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) กลุ่มฝึกอบรม (T-Group) และกลุ่มฝึกรับรู้ความรู้สึกไว(Sensitivity Group)

บุหงา วชิระศักดิ์มิ่งคล (2526 : 35) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กลุ่มที่ให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม โดยการช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มตลอดเวลาที่ร่วมกระทำกิจกรรมนั้นและมีผลทำให้บุคคลเกิดความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน

ศุภวดี บุญญวงษ์ (2527: 2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม (Group work) หมายถึง การร่วมกันวางแผน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกกลุ่ม หรือสมาชิกต่อกลุ่ม หรือกลุ่มต่อสมาชิกซึ่งมีผู้นำกลุ่มที่ได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาบุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่มได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม และกลุ่มได้ประสบผลสำเร็จในการทำงานครั้งนั้น ๆ ด้วย

ประนอม เดชชัย (2530 : 100-101) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยกลุ่ม ทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น เช่น ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับมติของกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียน

พรณพิศ วาณิชยการ (2535: 24) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึง การกระทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลในกลุ่มซึ่งร่วมกันวางแผนงานตามเป้าประสงค์และจัดประสบการณ์ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่ม

อำนาจ กังเทเวศร์ (2543 : 70) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีการกระทำร่วมกันในจุดหมายเดียวกันมีบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนสร้างประสบการณ์ร่วมกันในการทำกิจกรรมทั้งกิจกรรมที่มีผู้นำดำเนินการให้ข้อมูลหรือ

แนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม หรือสมาชิกในกลุ่มร่วมกันดำเนินกิจกรรมนั่นเองเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่สมาชิกในกลุ่มตั้งเป้าหมายเอาไว้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546 : 14) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การนำประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่สมาชิกต้องการและการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนรวม ผู้นำจะสามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเขาได้เรียนรู้วิธีการที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกแต่ละคน โดยวิธีการดังกล่าวแล้ว ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคนและกลุ่มที่จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

จากความหมายของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มาร่วมกันในการวางแผนกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยมีการวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกและผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง และได้ทำการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3.1.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

เบนเนทท์ (Bennett. 1963 : 8-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของกิจกรรมกลุ่ม ไว้ดังนี้

1. เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ทางด้านการศึกษา อาชีพ สังคม และส่วนตัว จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เช่น การประชุมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ การศึกษาชีวิตการทำงานและปัญหาของการปรับตัวต่ออาชีพ การได้มีโอกาสศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นกลุ่มจะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้

2. ก่อให้เกิดผลทางการบำบัดรักษา จากการที่สมาชิกของกลุ่มได้มีโอกาสระบายความเครียดทางอารมณ์ทำให้สมาชิกเข้าใจและได้ขบคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งได้มีโอกาสศึกษาปัญหาที่คล้ายคลึงกันในบรรยากาศที่อ่อนอ่อนผ่อนตามและนำมาปรับปรุงบุคลิกภาพและวิถีทางชีวิตของตนเอง นอกจากนี้กลุ่มยังเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนวินิจฉัยปัญหาของตนเองและผู้อื่น

3. ช่วยให้ผู้บุคคลบรรลุจุดมุ่งหมายของการแนะนำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ช่วยให้การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะกลุ่มช่วยให้เข้าใจปัญหาและลักษณะทั่ว ๆ ไปของปัญหา

แทรกซ์เลอร์ ; และนอร์ธ (ทองเรียน อมรัชกุล. 2520 : 5 – 6 ; อ้างอิงจาก Traxler ; & North. 1957) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม ไว้ว่า

1. เพื่อให้การศึกษอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย หรือในโรงเรียนโดยการจัดโครงการ เช่น ปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดปี

2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับจากหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน

3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม

4. เพื่อการปรับตัว การบำบัดรักษาและความเจริญงอกงามของบุคคลในกลุ่ม นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังสามารถนำมาปรับปรุงเครื่องมือช่วยในการแก้ไขเรื่องส่วนตัว เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

บัทตัน (Button. 1974 :1-2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม เป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนาโดยเฉพาะทักษะด้านสัมพันธกับบุคคลอื่น ดังนั้นจะจัดกิจกรรมกลุ่ม จึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546 :149-151) หมายถึงความมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง โดยปกติคนทั่วไปอาจจะคิดว่าตนเองมีความเข้าใจในตนเองไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นช่วยชี้แจงว่าตนเป็นคนอย่างไร ในทางจิตวิทยาแล้วมนุษย์ย่อมเข้าใจตนเอง แต่ในบางครั้งอาจจะไม่เข้าใจตนเองได้ดีเท่าที่ควร หรือบางครั้งก็เข้าใจตนเองผิดพลาดได้

2. ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละคนก็มีการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลวิธีในการป้องกันตัวที่แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้กิจกรรมกลุ่มก็อาจช่วยมนุษย์ได้โดยเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตนเองทุก ๆ ด้าน

3. เพื่อสร้างความเข้าใจบุคคลอื่น มนุษย์มีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความเข้าใจในสมาชิกของกลุ่ม ความเข้าใจในบุคคลอื่นจะทำให้เกิดการยอมรับพฤติกรรมที่บุคคลที่แสดงออกมา ดังนั้นในการทำงานกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิกจะเปิดโอกาสให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้และลักษณะต่างๆ ของแต่ละคนได้อย่างดี

4. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก ซึ่งนอกจากจะอาศัยความรู้ความสามาและประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคนแล้ว สิ่งที่สำคัญและมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความร่วมมือซึ่งถ้าขาดความร่วมมือที่ดีจะทำให้การทำงานของกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่สมาชิกกลุ่มให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยส่งเสริมให้บุคคลได้มีโอกาสเรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้สร้างความเข้าใจในตนเอง เข้าใจผู้อื่น ตลอดจนเพื่อให้บุคคลได้มีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาตนเองในทางที่พึงประสงค์

3.1.3 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม

พนม ลิ้มอารีย์ (2522: 16-17) ได้กล่าวถึง คุณค่าการเขาสังคมกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า

1. กลุ่มเป็นสนามสำหรับประลองฝีมือของบุคคล โดยบุคคลได้อาศัยกลุ่มเพื่อทดลองหรือแสดงความสามารถ

2. กลุ่มจะเป็นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็นและผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะได้ผลจากการเข้ากลุ่มในการปรับปรุงเจตคติ นิสัยใจคอตนเอง โดยมีสมาชิกเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน

3. กลุ่มช่วยให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกปลอดภัย ให้ความอบอุ่น ให้กำลังใจ ให้ความรัก เป็นเครื่องมือบำรุงขวัญของสมาชิกด้วย ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นที่รักและได้รับการยกย่องจากกลุ่ม ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความเข้าใจตนเอง เกิดความรูสึกมั่นคงปลอดภัย เชื่อมมั่นในตนเอง เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นบุคคลหนึ่งที่มีคุณค่าและอยากทำประโยชน์ให้กับกลุ่มมากยิ่งขึ้น

4. กลุ่มช่วยส่งเสริมพลังทางร่างกาย เช่น การออกกำลังกายเป็นกลุ่ม หรือการฝึกหัดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกมีความอดทน

ศุภวดี บุญญวงส์ (2527 : 3-4) ได้กล่าวถึง คุณค่าของกิจกรรมไว้ ดังนี้

1. คุณค่าด้านการพัฒนา

1.1 กิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักเรียนได้ ซึ่งความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ยกย่อง เคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง ต้องการความอบอุ่น ความมั่นคงและปลอดภัย ถ้าหากกิจกรรมกลุ่มมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนประสบความสำเร็จ เคารพในคุณค่าของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และให้ความร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มอย่างเต็มที่

1.2 พัฒนาทางด้านสังคมและอารมณ์ของนักเรียน ช่วยให้เกิดความเห็นอกเห็นใจยอมรับผู้อื่น เรียนรู้กระบวนการให้และการรับ ซึ่งเป็นพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักวิธีควบคุมอารมณ์ของตน มีความอดทน มองโลกในแง่ดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้

1.3 พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติ และปทัสถานของสังคม จากกรมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มนักเรียนได้เรียนรู้ เกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มที่มีต่อตนเองทั้งพฤติกรรมและทัศนคติ เพื่อเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีและเหมาะสมที่สุดเกี่ยวกับการตั้งกฎเกณฑ์ต่างของกลุ่ม ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมพิจารณาแสดงความคิดเห็นได้ด้วย

1.4 พัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพ การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ มีการเตรียมวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนเองในอนาคต ได้เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านความสามารถ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพที่แตกต่างกันของบุคคล

1.5 พัฒนาความสามารถและทักษะต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนได้ใช้และฝึกความสามารถตลอดจนทักษะต่าง ๆ อย่างเต็มที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม และการวางแผนงาน

2. คุณค่าด้านการวินิจฉัย ผู้นำกิจกรรมกลุ่มสามารถสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้เข้าใจนักเรียนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทราบถึงพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อจะได้หาวิธีปรับปรุงแก้ไขและให้ความช่วยเหลือต่อไป สำหรับนักเรียนเองได้มีโอกาสศึกษาตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้ทราบเกี่ยวกับขอบเขตความสามารถของตนเอง เพื่อจะได้เข้าใจและยอมรับตนเองอย่างใกล้ชิดเคียงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

3. คุณค่าด้านการบำบัด การจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการบำบัดอย่างหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเป็นกรณีพิเศษและต้องการได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด การได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น เผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้นและปรับปรุงลักษณะนิสัยของตนเอง

4. คุณค่าต่อสถานศึกษาและชุมชน เมื่อนักเรียนพัฒนาในด้านต่าง ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ย่อมส่งผลให้การทำงานกลุ่มในสถานศึกษาที่ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลดปัญหาต่าง ๆ ได้มาก นักเรียนก็จะเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสถานศึกษา และนั่นคือการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนด้วยเช่นกัน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546 : 20-24) กล่าวว่า คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม (Values in Group Activities) นอกเหนือจากความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำแล้ว กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าด้านอื่น ๆ อีกได้แก่

1. คุณค่าในด้านพัฒนาการ (Developmental Values) กิจกรรมกลุ่มสามารถสร้างพัฒนาการให้บุคคลในกลุ่มเป็นอย่างดี กิจกรรมแต่ละประเภทสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันไป คุณค่าด้านพัฒนาการที่เกิดขึ้น มีดังต่อไปนี้

1.1 การสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการความปลอดภัย ต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ

1.2 มีการสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมเมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เขาจะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนในสังคมและในขณะที่เดียวกันเขาจะเรียนรู้เรื่องการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ด้วย

1.3 การพัฒนาด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ และปกติวิสัยทางสังคมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บุคคลจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น มีการเคารพบุคคลอื่นจึงจะได้อยู่ร่วมกับกลุ่มได้ ถ้าหากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วจะทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสมาชิกในกลุ่ม

นอกจากนี้ แล้วในขณะที่บุคคลมีความซาบซึ้งในกิจกรรมต่าง ๆ อาจจะพัฒนาความสนใจที่แน่นอน เมื่อมีการปฏิบัติงานในกลุ่มบุคคลที่มักจะได้ทำงานบางอย่าง ซึ่งเท่ากับได้พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลให้ดีขึ้น นอกจากนี้แล้วยังช่วยให้บุคคลที่มาจากรอบครัวต่างกันได้เรียนรู้เรื่องของสังคม สามารถแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสมนั้นหมายความว่า มีความเข้าใจในเรื่องปกติวิสัยของสังคม (Social Norm) ดีขึ้น

1.4 คุณค่าด้านอาชีพ กิจกรรมกลุ่มบางประเภทไม่ใช่จะให้ข้อสนเทศทางอาชีพเท่านั้น แต่จะให้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพต่าง ๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ความสำเร็จในการประกอบอาชีพของบุคคลจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต กล่าวคือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประสบการณ์และอาชีพ ถ้าหากความสัมพันธ์นั้นเป็นไปได้อย่างดี ย่อมแสดงให้เห็นว่ามีโอกาสจะประกอบอาชีพได้ดี ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่าประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน มีคุณค่าต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน

1.5 ความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ ในขณะที่นักเรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มนั้น อาจจะได้รับความรู้และทักษะบางประการ เช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม กฎระเบียบในการทำงานเป็นหมู่คณะ การประสานงาน เป็นต้น กลุ่มความสนใจที่นักเรียนเป็นสมาชิก อาจจะเป็นด้านการละคร การเขียน การกีฬา การถ่ายรูป ก็ย่อมจะช่วยให้นักเรียนมีทักษะเฉพาะอย่างดีขึ้น สรุปแล้วอาจจะกล่าวได้ว่า นักเรียนที่เข้ากลุ่มย่อมจะได้รับโอกาสอันดีมีประโยชน์

2. คุณค่าด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสที่จะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนทำให้ได้รับความเข้าใจอย่างดีในตัวสมาชิก

3. คุณค่าในด้านการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลนั้นจะมีค่าต่อการบำบัดได้เป็นอย่างดี ในโรงพยาบาลและคลินิกจะนำวิธีการกลุ่มไปใช้ในการรักษาคนไข้ โดยทำการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับโรงเรียน ผู้เรียนมีปัญหาคล้ายคลึงกันอาจจะได้รับความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อย จะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมกลุ่ม เช่น การแก้ปัญหาทางอารมณ์ การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Value to the School and Community) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะมีโอกาสในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้

จากคุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า สมาชิกกลุ่มจะมีการค้นพบตัวเองเกิดความรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า และมองผู้อื่นว่ามีคุณค่า กิจกรรมกลุ่มทำให้สมาชิกของกลุ่มได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สมาชิกได้ร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน สามารถเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าด้านการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านอาชีพ และความเจริญงอกงามทางความรู้ ด้านการวินิจฉัย ด้านการบำบัด และมีคุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชนด้วย

3.1.4 ประเภทของกลุ่ม

นิภา วิจิตรศิริ (2525: 18-20) ได้แบ่งประเภทของกลุ่มไว้ดังนี้

1. กลุ่มฝึกอบรม (T. Group or Training Group) กลุ่มชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายให้สมาชิกทุกคนตระหนักถึงความรู้สึกที่เป็นอยู่ การใช้ทักษะเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารซึ่งจะทำให้สมาชิกสามารถดำเนินการหาทางของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มฝึกอบรมความไวในการรับรู้ (Sensitivity Training Group) กลุ่มชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกทักษะในการเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น เช่น การรับรู้ความรู้สึกนึกคิด เหตุผลที่เป็นของตนเองและผู้อื่น โดยเชื่อว่าการพัฒนาทักษะการรับรู้นี้จะส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเองและปรับปรุงตนเอง รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น

3. กลุ่มฝึกอบรมทักษะพื้นฐาน (BST-Group of Basic Skill Training Group) กลุ่มชนิดนี้บางครั้งเรียกว่า กลุ่มฝึกอบรมเพื่อมนุษย์สัมพันธ์

4. กลุ่มฝึกฝนทดลอง (Laboratory Training Group) กลุ่มชนิดนี้เป็นโครงการสำหรับสมาชิกที่อยู่เป็นประจำจัดขึ้นเพื่อมุ่งจัดให้มีประสบการณ์เพิ่มพูนความเข้าใจและพัฒนาทักษะของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม

5. กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) กลุ่มชนิดนี้เป็นกลุ่มที่เป็นความเจริญงอกงามส่วนบุคคลช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักสภาพความเป็นจริงของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เขาได้เกี่ยวข้องกับผู้อื่นอย่างเปิดเผย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี

6. กลุ่มทนทาน (Marathon Group) กลุ่มชนิดนี้มักจะมีการพบกันหลายช่วงเวลาติดต่อกันไปโดยใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง ในแต่ละครั้ง จากการปฏิสัมพันธ์กันหลาย ๆ ครั้งนี้จะทำให้สมาชิกกลุ่มได้ค้นพบ และศึกษาความคิดของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย

7. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ปกติให้มีการยอมรับปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง และพยายามแก้ไขปัญหานั้นเสียก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาเรื้อรัง นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้มีปัญหาเรียนรู้ที่จะนำความคิดทั่วไปจากกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

8. กลุ่มจิตบำบัดรักษา (Group Psychotherapy) เป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ปัญหาของคนที่ใช้โดยการพบปะพูดคุยกันในกลุ่มเล็กระหว่างสมาชิก และผู้ให้การบำบัดติดต่อกันไปเป็นระยะเวลานาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดการหยั่งเห็นและเข้าใจสาเหตุของการเกิดปัญหาทางสังคม อารมณ์ละจิตใจ รวมทั้งมีความสามารถที่จะลดหรือแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้

9. กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) เป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้สมาชิกแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยรวมประสบการณ์ของกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในส่วนบุคคลทุกคนและกลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มยังจะต้องเกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องต้องการของบุคคลอื่น ทักษะในการแสดงออกถึงความเข้าใจ การสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการจัดแต่ละครั้งด้วย

จากประเภทของกลุ่มตั้งที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า กลุ่มมี 8 ประเภทกลุ่มแต่ละประเภท มีความสำคัญแตกต่างกันไปตามความมุ่งหมายของกลุ่ม และมีจุดประสงค์เพื่อฝึกทักษะในการเรียนรู้ รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น ให้สมาชิกกลุ่มเกิดการหยั่งเห็นและเข้าใจสาเหตุของการเกิด ปัญหาทางสังคมอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งมีความสามารถที่จะลดหรือแก้ปัญหา และนำความคิด ทั่วไปจากกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนกิจกรรมกลุ่มเป็นการนำเอาประสบการณ์มา วางแผนเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้เกิดการและเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดพัฒนาการของ ความฉลาดทางอารมณ์ในทางที่ดีขึ้น

3.1.5 ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ออกตาเวย์ (Ottaway. 1966 :7) กล่าวว่า กลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระโดยทั่วถึงกัน ดังนั้น กลุ่มควรมีขนาดอย่าง มากที่สุด 12 คน หรือถ้ามากกว่านั้นก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมีฉะนั้นจะทำให้แบบแผนพฤติกรรม ผิดไปจากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 9 –10 คน จึงจะทำให้การทำงาน บังเกิดผลดีที่สุด

ชอร์ (Shaw. 1981 : 4) กล่าวถึง ขนาดของกลุ่มว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คนเป็น อย่างมาก แต่ถ้ามีจำนวนสมาชิก 30 คนขึ้นไป จะจัดกลุ่มใหญ่ก็อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวน สมาชิกไม่เป็นปัญหาสำคัญแต่องค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกและความ ร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

ทรัมป์; และมิลเลอร์ (Deighton. 1971:225; citing Trump ; & Miller.n.d.) มีความเห็น ว่าสมาชิกของกลุ่มที่จัดกิจกรรมกลุ่มควรมีประมาณ 12-15 คน กลุ่มไม่ควรเล็กกว่านี้ เพราะจะทำให้ ลื่นเปลี่ยนแต่ถ้าขนาดใหญ่ไปกว่านี้ก็ยังไม่เหมาะสมเพราะสมาชิกจะขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่าง ทั่วถึง

บอร์แมน (สุวกิจ ศรีปัตถา. 2528: 61-62 ; อ้างอิงจาก Borman. 1972 : 6) ได้ศึกษา พบว่ากลุ่มจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรจะประกอบด้วยสมาชิก 5 คน

เยาพา เดชะคุปต์ (2517:34) ให้ความเห็นเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มว่าขนาดของกลุ่มที่ จะช่วยให้การทำงานหรือการเรียนการสอนประสบผลดี ความเป็นกลุ่มขนาดเล็กซึ่งมีประมาณ 5-15 คน

จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่น ๆ (2521 : 38) กล่าวว่า ส่วนใหญ่นักจิตวิทยานิยมศึกษา กลุ่มขนาดเล็กที่มีสมาชิก 5-9 คน เพราะจะดูการเปลี่ยนแปลงและขบวนการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ สมาชิกได้ง่ายกว่าศึกษาจากกลุ่มใหญ่และยังได้กล่าวว่า กลุ่มเล็กยังจัดได้ว่ามีขนาดพอเหมาะที่จะ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ของตนเองอย่างเต็มที่แต่ถ้ามีจำนวนมากเกินไปสมาชิกทุกคนก็จะไม่มีโอกาสได้แสดงความต้องการ ได้เป็นรายบุคคลก็จะทำให้บรรยากาศน่าเบื่อหน่าย สมาชิกจะเกิดความไม่สนใจและอาจจะออกจาก กลุ่มไปในที่สุด

กรมวิชาการ (2540 : 40) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและตามความมาก-น้อย ยาก-ง่าย ของงานที่ครูมอบหมาย กิจกรรมบางประเภทอาจใช้กลุ่มขนาดเล็ก แต่กิจกรรมบางประเภทอาจใช้กลุ่มขนาดใหญ่ ครูจึงพิจารณาเองว่ากลุ่มควรมีขนาดเท่าใดจึงจะเหมาะสมกับการเรียนแต่ละครั้ง โดยทั่วไปกลุ่มที่ใช้ในการเรียนการสอน จะมีขนาด 6 – 8 คน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546 : 26) ได้กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกันจะทำให้กระบวนการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย ในกลุ่มที่มีขนาดใหญ่มากเกินความจำเป็นสมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกันบางคนคาดหวังว่าจะได้รับผิดชอบทั้งหมดในขณะที่คนอื่นรู้สึกคับข้องใจไม่มีงานทำ ไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน กลุ่มจะใหญ่เท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์นั้น ๆ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

จากขนาดของกลุ่มที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มควรมีสมาชิกของกลุ่มประมาณ 5 – 15 คน ทั้งนี้ครูผู้สอนควรเลือกกำหนดให้เหมาะกับลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม การจัดกลุ่มควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการเข้ากลุ่มและขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ รวมทั้งแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือ และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่มด้วย

3.1.6 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973 : 105) กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีน้อยอาจจะจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจจะเกิดความเบื่อหน่ายได้

ทรอทเซอร์ (ซูชัย สมितिไกร. 2528 : 18-19; อ้างอิงจาก Trozer. 1977) ได้ให้ความเห็นว่าการกำหนดระยะเวลา และความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถานศึกษา จำเป็นต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนและสถานศึกษานั้นด้วย เช่น ในโรงเรียนส่วนมากจะจัดเวลาเป็นคาบ ๆ ละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดได้ว่าควรใช้เวลาในการเข้ากลุ่มนานเท่าใด สำหรับจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มไม่ควรต่ำกว่า 8 ครั้ง

จากการศึกษาเวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ามีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมากน้อยเพียงใด และสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรจัดเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะถ้ามากเกินไปนั้นเด็กอาจจะเกิดการเบื่อหน่ายได้เพราะเด็กในวัยนี้จะมีความสนใจในกิจกรรมในระยะเวลาที่ไม่มากนัก

3.1.7 ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

โรเจอร์ (Rogers. 1970 : 121-122) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาวิจัยของกิบ (Gibb) ที่พบว่า วิธีการกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามาก กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกตนเองและผู้อื่นมากขึ้นตลาดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจและเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเองมีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตนเอง มีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจตนเอง (Self-Actualization) การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่าบุคคลจะยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคลอื่น มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

ซารีไทร์ (จรีวรรณ วัฒนจิระพงษ์. 2537 : 20 ; อ้างอิงจาก Charitier. 1974) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มมีส่วนช่วยในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จึงเป็นการช่วยให้บุคคลได้พัฒนาตนเอง นับตั้งแต่การเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเองอย่างเหมาะสม เข้าใจตนเอง และการที่บุคคลได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันก็ย่อมจะช่วยพัฒนาทักษะด้านการฟัง เป็นการฝึกให้ผู้ฟังที่ดี รู้จักกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม กล้าที่จะเปิดเผยตนเองต่อบุคคลอื่น

บัทตัน (Button. 1974: 1-2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายช่วยส่งเสริมมนุษย์ให้เติบโตและพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะทักษะด้านสังคมและด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น การจัดกิจกรรมกลุ่มจัดเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อสมาชิกกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยบุคคลทำงานไปสู่จุดมุ่งหมาย ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้โดยวิธีการกลุ่มจึงช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นหลาย ๆ ด้าน และด้านหนึ่งที่สำคัญก็คือ ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

พนม ลิ้มอารี (2522: 56-57) กล่าวถึง ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. สมาชิกได้ทดสอบและแสดงความสามารถ เช่น ในกรณีที่คนพูดเก่งแต่ไม่มีโอกาสจะพูดที่ไหนก็อาศัยกลุ่มเป็นที่ทดสอบและแสดงความสามารถให้คนในกลุ่มเห็น

2. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็นและปรับปรุงเจตคติและนิสัยใจคอ รวมทั้งเป็นกำลังใจให้แก่กันและกัน

3. ช่วยเสริมสร้างความมีวินัยและความอดทนให้แก่ตนเอง จากการทำต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกัน

4. ช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น มีกำลังใจ มีความรัก ช่วยบำรุงขวัญของสมาชิกช่วยให้เข้าใจตนเองดีขึ้น รู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเชื่อมั่นในตนเองสูง

วิลาวรรณ สันถะโกมล (2522:20) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยกิจกรรมกลุ่มช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นในหลาย ๆ ด้าน ดังต่อไปนี้

ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้ ผู้รับ และรู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

ทักษะในการศึกษาค้นคว้า(Study Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การอ่านและการรายงาน

ทักษะทางปัญญา(Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่นทักษะในการวางแผนงาน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

พัชนี วรกวิน (2522:149 – 150) กล่าวถึง ผลการจัดกลุ่มหรือกิจกรรมกลุ่มไว้ในหลายด้าน คือ ผลในด้านทัศนคติต่อตนเอง การได้เข้าร่วมกลุ่มนั้นเป็นการแสดงถึงการยอมรับจากกลุ่มทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ความอบอุ่นใจ และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และในการเข้าร่วมกลุ่มนั้นจะต้องมีสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกัน มีการกระทำร่วมกันซึ่งเป็นการให้โอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเอง และสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม พยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ทำให้มีมีโนภาพแห่งตนดีขึ้น และยังมีผลต่อทัศนคติต่อผู้อื่น ยอมรับฟังเหตุผลความคิดเห็นเคารพในสิทธิหน้าที่ของกันและกัน ซึ่งจะมีผลต่อการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม หากได้รับการยอมรับจากสมาชิกรู้สึกว่าสมาชิกในกลุ่มหวังดีต่อตน สมาชิกแต่ละคนมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ก็จะเกิดความสามัคคีขึ้น และเมื่อลงมือทำงานก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

จากประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม พอจะสรุปได้ว่า กลุ่มสามารถช่วยพัฒนาเสริมสร้างทักษะ เจตคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

3.1.8 ลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่ม

ศุภวดี บุญญวงค์ (2527: 133-134) กล่าวถึง ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ไว้ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม ระยะนี้นักเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม หรือค้นคว้าแสวงหาสิ่งที่ต้องการรู้นั้นด้วยตนเอง ผลจากการเรียนรู้จะเกิดกับผู้เรียนโดยตรง ผู้ที่มีส่วนร่วมมากก็จะได้รับผลการเรียนรู้นั้น ๆ มากขึ้นด้วย ในการทำกิจกรรมจะเป็นการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ทางด้านร่างกาย คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ หรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 ทางด้านจิตใจ คือ การที่นักเรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้นอย่างแท้จริง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาเป็นอย่างดี และช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3 ทางด้านปัญญาหรือสมอง คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้ นั้น จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจการวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ขั้นวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ลงมือกระทำกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดีขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเองซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคต หรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นจะทำได้ 2 ลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้น และประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ขั้นประเมินผล โดยให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และของกลุ่มจากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

1. ขั้นลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

2. ขั้นค้นพบ เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วมโดยมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้วเขาจะเกิดความรู้สึก และเกิดความเข้าใจตนเองอันจะนำไปสู่การค้นพบสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ขั้นวิเคราะห์ เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป โดยครูจะตั้งคำถามว่า อะไร ทำไม และอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ทั้งทางด้านความรู้และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ให้รวมเป็นจุดเดียว

4. ขั้นนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้กับตนเองและผู้อื่น เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง คือ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับตนเองและผู้อื่นได้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 23) ได้กล่าวถึง ระยะเวลาของกลุ่มว่า เมื่อสมาชิกเริ่มเข้ากลุ่ม อาจจะพบว่าพฤติกรรมที่แสดงออกในกลุ่มนั้น มีความแตกต่างจากที่ได้เข้ากลุ่มเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้เพราะว่า การที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์นั้นจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา กลุ่ม ดังนั้นมักจะพบว่ากลุ่มจะต้องผ่านระยะต่าง ๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขัน และมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง (Individually Centered, Competitive Phase) เมื่อบุคคลได้มีโอกาสเข้าอยู่ร่วมกันโดยธรรมชาติแล้วบุคคลจะต้องเห็นว่าคุณเองมีความสำคัญ ยิ่งไม่รู้จักกันและการที่จะยอมรับง่าย ๆ นั้นเป็นสิ่งที่ลำบากทั้ง ๆ ที่อยากให้คุณอื่นยอมรับตนเองนอกจากนี้แล้วบุคคลแต่ละคน มักจะเริ่มการแข่งขันกับผู้ที่มีความต้องการเหมือนตนเอง บุคคลเหล่านี้ต้องการคนที่เก่งกว่าตนเองเท่านั้นมาเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อเขา

2. ระยะของความขัดแย้งและความคับข้องใจ (Frustration and Conflict Phase) เมื่อสมาชิกเกิดการแข่งขัน และยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะมีผู้นำเอากลุ่มประเภทฝักความไวในการรับรู้ (Sensitivity Group หรือ T – Group) มาใช้ช่วยกลุ่มให้พัฒนาขึ้น โดยหวังว่าอาจจะทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและผู้อื่น ถ้าหากผู้นำดังกล่าว ไม่สามารถจะนำกลุ่มได้สำเร็จ สมาชิกจะรู้สึกเป็นปฏิปักษ์กับผู้นำและมองไปในแง่ของบุคคลที่ไม่มีความสามารถ ดำเนินในด้านความล้มเหลวแทนที่จะช่วยกันพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีอันจะทำให้ได้รับความสำเร็จในจุดมุ่งหมายของกลุ่มในระยะนี้สมาชิกจะรู้สึกขัดแย้งกันและมีความคับข้องใจมาก

3. ระยะกลุ่มมีความสำคัญ (Group – Harmony Phase) ในระยะนี้ความคิดที่สอดคล้องกันจะพัฒนาขึ้นแต่ในขณะเดียวกันก็มีความพอใจและความสบายใจมากด้วย สมาชิกได้รับการสนับสนุนคอยหลีกเลี่ยงการมีความขัดแย้งและไม่ค่อยมีผลงานจะป้องกันการกระตุ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิกริยาด้านนิเสธและนอกจากนี้จะมีการเก็บกตความต้องการของตนเองเพื่อให้กลุ่มได้รับความพึงพอใจ

4. ระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group – Centered Productive Phase) สมาชิกยังคงแสดงความคิดเห็นถึงความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น แต่ไม่อยู่ในระดับที่เพิกเฉยต่อความขัดแย้ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับความสำเร็จในเรื่องความสามัคคี สมาชิกจะเผชิญกับความขัดแย้งและเรียนรู้ในการที่จะแก้ไขแต่ละคนจะยอมรับความผิดชอบ ร่วมมือ อดทนต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องคำนิยมหรือพฤติกรรมก็ตามในที่สุดสมาชิกจะกลายเป็นผู้ที่ยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

ประนอม เดชชัย (2531:103) กล่าวถึง การดำเนินงานของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มในลักษณะใด จะมีกระบวนการดำเนินงาน เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวมกลุ่ม (Forming Stage) เป็นขั้นแรกที่สมาชิกของกลุ่มมารวมกันถ้าไม่รู้จักดีพอทุกคนจะสงวนท่าที ไม่ค่อยแสดงออก ในระยะนี้จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องประสานงานให้สมาชิกในกลุ่มรู้จักและคุ้นเคยกันก่อน เช่น อาจจะมีการแนะนำตัว เป็นต้น

2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Normal Stage) เมื่อสมาชิกภายในกลุ่มรู้จักกันแล้ว กลุ่มจะเริ่มคิดถึงเป้าหมายของกลุ่ม และภารกิจของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบ ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทร่วมกัน ผู้เรียนในการกำหนดเป้าหมาย และการเรียนรู้กิจกรรมที่สมาชิกของกลุ่มจะทำงานร่วมกัน

3. **ขั้นระดมความคิด (Storming Stage)** เป็นขั้นที่บรรยากาศของการทำงานเริ่มจริงจังมากขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มพยายามกำหนดร่างกฎเกณฑ์ และระเบียบของกลุ่ม ในขั้นนี้ผู้สอนอาจมี 2 บทบาท คือ ปล່อยให้ผู้เรียนดำเนินการโดยลำพัง หรือเข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

4. **ขั้นกระชับความสัมพันธ์ (Reforming Stage)** เป็นขั้นที่กลุ่มรู้จัก คู่กันเคย และเข้าใจในบทบาทของตนเองเป็นอย่างดีจึงทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างดี

5. **ขั้นสลายตัว (Disbanding Stage)** เป็นขั้นสุดท้าย เมื่อสมาชิกของกลุ่มได้ร่วมมือกันดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุเป้าหมายแล้วภารกิจของกลุ่มเริ่มลดลงไปด้วยทำให้กลุ่มเริ่มสลายตัว ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทในการทบทวนการดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมาเพื่อทำการสรุปผล และเสนอแนะแนวทางในการนำไปใช้หรือนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

จากลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่มนั้นจะประกอบไปด้วย ขั้นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความคุ้นเคย ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์หลังจากได้รับปฏิบัติกิจกรรม ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับตนเอง และขั้นประเมินผลโดยให้สมาชิกช่วยกันประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

3.1.9 กลยุทธ์ในการใช้หลักการเรียนรู้และหลักการสอนเพื่อกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ในการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์นั้น นิยมใช้วิธีการศึกษาแบบห้องปฏิบัติการ (Laboratory Approach) และการฝึกแบบเข้ม (Intensive Training) กล่าวคือ ผู้ศึกษาทดลองและเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น โดยใช้การรวมกลุ่มเป็นเสมือนห้องทดลองปฏิบัติการ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเข้มข้น เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งและแน่นแฟ้น วิธีการศึกษาหรือการเรียนตามลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า มีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้และการสอนดังนี้ (ทิตินา แชมมณี. 2545 : 142 - 143)

1. หลักการเรียนรู้

1.1 การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัวมีชีวิตชีวา (Active Learning) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน

1.2 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน ประสบการณ์ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ

1.3 การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ การเรียนรู้ที่ดีจะต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี

1.4 การเรียนรู้กระบวนการมีความสำคัญ กระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่าง ๆ ที่ต้องการผลงานต่าง ๆ จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นกับกระบวนการ เป็นสำคัญ

1.5 การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นมากขึ้นและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

1.2 หลักการสอน

ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ดังกล่าวสะท้อนไปถึงหลักการสอนที่ใช้ในการสอนเรื่อง กิจกรรมกลุ่มโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.1 ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Active Participation) การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2.2 ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Group Interaction) ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลและทักษะที่กว้างและหลากหลาย

2.3 ยึดการค้นพบด้วยตนเองและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (Experiential Learning) ทั้งนี้เพราะการค้นหาและค้นพบความจริงใด ๆ จากประสบการณ์ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดีและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2.4 เน้นกระบวนการ (Process-Oriented) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งพิจารณาผลงานแต่เพียงผู้เดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย ดังนั้น การเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น

2.5 เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application of Knowledge) โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูพยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนลึกซึ้งขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

3.1.10 กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2545 :152) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับทฤษฎีว่ามีอยู่หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. เกม (Game) เป็นวิธีการวิธีหนึ่งนำไปใช้ในการสอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์หรือเกมการเล่นขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองและภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างตามที่กำหนด

ไว้ซึ่ง ผู้เรียนจะต้องตั้งใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะมีผลออกมาการแพ้ชนะวิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนฝึก การแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ

2. บทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่เริ่มได้รับความนิยมในการนำมาใช้ ในการสอน วิธีการนี้ยังมีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่ถ้ามีการกำหนดบทบาท ของผู้เล่นในสถานการณ์สมมติขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วน ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมี ส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้งและยัง ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และนำติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น จริงนำมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้าง ความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูล ที่ตนได้รับมาอย่างถี่ถ้วนและการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้ มีลักษณะใกล้เคียงกับความ เป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริง ผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดงออกเพราะอาจเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้รับได้ทดลองแสดงบทบาทที่เรียน หรือกำหนดไว้ โดยผู้เรียนจะต้องพยายามแสดงให้สมตามที่กำหนดไว้โดยไม่เอาบุคลิกภาพ และ ความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผลและ พฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้การที่ผู้เรียน ได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกันจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกับและได้ฝึก การทำงานร่วมกันด้วย

6. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออกและช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

จากเอกสารที่ทำการค้นคว้ามาเกี่ยวข้องกับเทคนิค มีหลายวิธีในการนำมาใช้ในกลุ่ ม เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร และการอภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นเทคนิคที่ จะช่วยให้นักเรียนได้แสดงออก ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่ ม จากกระบวนการที่ได้เข้าไปมีส่วน ร่วมในกิจกรรมซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และได้มีโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ ม ได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ กิจกรรมที่ผู้วิจัยได้เลือกมาใช้ในกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ เกม กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่มย่อย และการฝึกสมาธิ ซึ่งทุกกิจกรรมที่เลือกมานั้นสามารถนำไปจัดเป็นกิจกรรมตามลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่มได้ ซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความคุ้นเคย ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์หลังจากได้รับปฏิบัติกิจกรรม ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองในชีวิตประจำวัน และขั้นประเมินผลโดยให้สมาชิกช่วยกันประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน นอกจากนี้ในแต่ละกิจกรรมที่เลือกมาต่างก็เป็นวิธีที่จะช่วยให้นักเรียนได้แสดงออก ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่ม และจะช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ได้ศึกษาถึงการนำกิจกรรมกลุ่มมาพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ทางด้านต่าง ๆ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ควิแนน ; และ ฟูลด์ส (ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. 2535 : 46-49 ; อ้างอิงจาก Quiana ; & Foulds. 1970. 145-149) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ต่อการรับรู้ความเข้าใจตนเองของผู้เข้ารับการฝึก โดยการฝึกแบบกลุ่มทบทวน ซึ่งให้ทุกคนแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงบทบาท การสื่อสารด้วยคำพูด และการอภิปรายตนเอง ใช้เวลาในการฝึก 30 ชั่วโมงติดต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึก มีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในตนเองในทางที่ดีขึ้น ในด้านคุณค่าตนเองตามความเป็นจริง ด้านความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ การควบคุมความรู้สึกของตนเอง

เทรปปา ; และไฟร์ค(Treppa ; & Frike. 1972 : 466-467) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของกลุ่มมาราธอนที่มีต่อความเข้าใจในตนเอง โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความเข้าใจตนเองดีขึ้น มีความสามารถในการควบคุมตนเองมากขึ้น เห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ยอมรับตนเอง เข้าใจในความเป็นมนุษย์ มีความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในอุดมคติ

เตอร์ชมิทท์ (Durschmidt. 1978 :3953-A) ได้ทำการศึกษาผลการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจในตนเองของนักศึกษาในกลุ่มทดลอง จำนวน 38 คน โดยการให้เข้าร่วมกลุ่มการสัมมนาที่เปิดโอกาสให้แต่ละคนได้แสดงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุม จำนวน 63 คน ยังคงได้เรียนตามปกติ ผลปรากฏว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ว กลุ่มทดลองมีการยอมรับตนเองดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการเข้าใจในตนเองของทั้งสองกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกัน

เบิร์กเฮาเซอร์ (Birkhauser. 1985: 103) ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนเกรด 3, 4, 5, จำนวน 77 คน ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในชั้นเรียนตามปกติและนักเรียน 75 คน ซึ่งอยู่ในชั้นเรียนไม่เกิน 6 สัปดาห์ พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม มีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (2523: 46) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวกับเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มัทนา อึ้งตระกูล (2524: 48) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกิจกรรมกลุ่ม และการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาโนภาพแห่งตนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองเรือวิทยา จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2523 จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย และได้สุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกโดยใช้โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 8 กิจกรรม ได้แก่ การสร้างความคุ้นเคยในกลุ่ม การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่ม การมองเห็นตนเองเป็นบุคคลสำคัญ การเคารพความเห็นซึ่งกันและกัน ค่านิยมและความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ การสร้างการรู้จักตนเองและผู้อื่น และการเสริมสร้างความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนรู้จากการสอนตามปกติโดยไม่ใช้กิจกรรมกลุ่ม

ก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดมโนภาพแห่งตน ของ พรณทิพย์ เกกะนันท์ ซึ่งได้ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบวัดมโนภาพแห่งตนของรูบิน (Rubin's self esteem scale) แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงมโนภาพแห่งตนแตกต่างจากนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้น แสดงว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาโนภาพแห่งตนของนักเรียนได้

ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดของแก่น โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมโดยใช้โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนรู้โดยการสอนตามปกติ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า

กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงมโนภาพแห่งตน แตกต่างกันจากกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม หลังจากทดลองได้ประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนได้ประเมินว่า กิจกรรมกลุ่มได้ช่วยให้เขาได้พัฒนาตนเอง เกิดการยอมรับตนเองและผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น เกิดความสามัคคีในกลุ่มดีขึ้น มีความรับผิดชอบ และมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสมดีขึ้น

ลัดดาวรรณ ณะ ระนอง (2525 : 52) ได้ศึกษาเรื่องกิจกรรมกลุ่มและความมีวินัยในตนเอง การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2524 จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากห้องที่มีความสามารถทางการเรียนพอ ๆ กัน แล้วสุ่มอีกครั้งเพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 14 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 15 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามปกติ

ก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้สอบวัดระดับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบสอบถามวัดความมีวินัยในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.79 แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาความมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลาวัญญ์ มหาทุมะรัตน์ (2529 : 52) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนานุชนสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีศักดิ์สุวรรณวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2528 ผลจากการศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่ม มีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจฉา ศรีสุรพล (2534 : 64-65) ได้ศึกษาผลของกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างการฝึกกลุ่มสัมพันธ์นักศึกษาได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มอย่างเต็มที่ นักศึกษามีประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น ได้ปฏิบัติงานร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ สามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้เกิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น สามารถแก้ไขข้อบกพร่องซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน การเรียน และการอยู่ร่วมกันทำให้นักศึกษามีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

ฤทัยรัตน์ ธรเสนา (2535 : 100) ได้ศึกษาการพัฒนาอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า การที่นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และความสามารถของตน ประสานความคิดของตนเองและกลุ่มทำให้นักศึกษาพยาบาลกล้าคิด กล้าทำมากยิ่งขึ้น เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งตระหนักถึงคุณค่า และเกิดทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

จักรวาล ภูวพันธ์ (2537 : 72 - 75) ได้ศึกษาผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นไปกว่าการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุวิทย์ ดวงเวียง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งผู้ติดยาเสพติดที่มีคะแนนการปรับตัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลอง

ได้รับกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มควบคุมได้รับข้อเสนอเกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มที่มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นกว่าผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับข้อเสนออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิสร่า คำมณี (2544 : 48) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองสูงขึ้น หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จุฑานุช บุษปวนิช (2547 : 57 - 59) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเทวราชกุญชร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2546 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร และสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ แบบแผนการทดลองเป็นแบบ Randomized Control Group Pretest -Posttest Design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t - test ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน มีผลทำให้ผู้เรียนมีการปรับตัวทางสังคมได้ดีขึ้น มีการพัฒนาตนเอง พัฒนาความมีวินัยในตนเอง เกิดการยอมรับตนเอง เข้าใจตนเองและผู้อื่น เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีความรับผิดชอบและมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน การเรียน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในอนาคตและจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้สูงสุดตามศักยภาพและจากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และการจัดรูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ สังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านรวมกัน ตามคุณลักษณะดังนี้คือ ความสามารถทางสังคม-อารมณ์ (Social/Emotional abilities) ความสามารถทางคณิตศาสตร์ (Mathematical/Rembolic abilities) ความสามารถทางกีฬา – การใช้กล้ามเนื้อร่างกาย (Somatic/Bodily abilities) ความสามารถทางศิลปะและมิติสัมพันธ์ (Spatial/Visual abilities) ความสามารถทางดนตรี (Sonance/Auditory abilities) ความสามารถทางภาษา (Verbal/Linguistic abilities) ความสามารถทางช่างเทคนิคและอิเล็กทรอนิกส์ (Mechancal/technical abilities) ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ (Science/Realistic abilities) และความสามารถทางการคิด (Thinking abilities)ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองอยู่ในระดับต่ำและต่ำมาก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ สังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พิจารณาเสนอชื่อเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านรวมกัน ได้จำนวนรวมทั้งสิ้น 72 คน
3. สืบหาประวัติเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยใช้แบบสำรวจประวัติเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) สำหรับเด็กระดับประถมศึกษาขึ้นไป ของ ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. 2547) เหลือเด็กที่มีแววความสามารถพิเศษจากผลการสำรวจประวัติ จำนวน 56 คน
4. นำรายชื่อเด็กที่ได้จากการใช้ แบบสำรวจประวัติเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) และจากการเสนอชื่อโดยการพิจารณาของครูประจำชั้น ที่มีรายชื่อตรงกันมาจัดข้อมูลลงตาราง

5. ได้จำนวนนักเรียนทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ใช้วิธีการจัดลำดับคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจากนั้นคัดเลือกนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำสุด จำนวน 20 คนสุดท้ายเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) สำหรับเด็กระดับประถมศึกษาขึ้นไป ของ ผศ. ดร.อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจแบบสั้น ซึ่งมีคำถามเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะทางความสามารถของเด็กทั้ง 9 ด้าน คณะเล้ากันไปจำนวน 67 ข้อคำถาม เพื่อใช้ตรวจสอบเบื้องต้นในการค้นหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2547)

2. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง มีลักษณะเป็นข้อคำถามสั้น ๆ ให้นักเรียนเลือกตอบเฉพาะข้อที่มีลักษณะตรงกับตนเองมากที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 25 ข้อ

2. แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) สำหรับเด็กระดับประถมศึกษาขึ้นไป ของ ผศ. ดร.อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจแบบ สั้น ซึ่งมีคำถามเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะทางความสามารถของเด็กทั้ง 9 ด้าน คณะเล้ากันไปจำนวน 67 ข้อคำถาม เพื่อใช้ตรวจสอบเบื้องต้นในการค้นหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. 2547)

แบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ชุดนี้เป็นแบบสำรวจที่พัฒนาโดย ผศ. ดร.อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ ผู้พัฒนาเครื่องมือได้นำเอาทฤษฎีปริซึมของการเรียนรู้จากนักวิจัยสองท่าน คือ ศาสตราจารย์ ดร.จูน เมคเกอร์ ; และ ผศ. ดร.อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ (2003) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสำรวจแววความสามารถพิเศษ

แบบสำรวจชุดนี้เป็นแบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) เป็นแบบสำรวจชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 67 ข้อ สามารถให้ครูหรือผู้ปกครองใช้เป็นแนวทางในการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ว่ามีแนวโน้มหรือเคยแสดงพฤติกรรมที่อยู่ในแบบสำรวจมากน้อยประการใด ถือว่าเป็นแบบสำรวจที่ใช้เป็นข้อมูลขั้นต้น ร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ เช่น ผลการเรียน ข้อมูลจากผลงานของเด็ก การรายงานของพ่อแม่ ฯลฯ เมื่อได้ข้อมูลเหล่านี้มาประกอบกับการสำรวจแล้วดูผลการสำรวจว่า เด็กที่ได้รับการสำรวจมีความสามารถได้สูงกว่าความสามารถอื่น ๆ หรือมีความสามารถได้ที่สูงกว่าเกณฑ์ โดยที่เด็กบางคนอาจมีแววได้มากกว่าหนึ่งแวว

ตัวอย่างแบบสำรวจเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น)

สำหรับเด็กระดับประถมศึกษาขึ้นไป

ชื่อ-สกุล เด็ก.....เพศ ชาย หญิง
วัน-เดือน-ปีเกิด.....อายุ.....ปี ชั้น.....
ความสัมพันธ์ของผู้ตอบคู่มีวัดแวว.....

วิธีประเมิน

อ่านคำถามในแบบประเมินทีละข้อ โดยเลือกตอบว่า “ใช่” เมื่อเด็กมีพฤติกรรมเช่นนั้น หากเด็กไม่มีพฤติกรรมเช่นนั้นเลยให้ตอบว่า “ไม่ใช่” และถ้าหากเด็กยังไม่แสดงพฤติกรรมเช่นนั้น ให้ตอบว่า “ไม่ปรากฏ” ในการประเมินนั้น ผู้ประเมินต้องมีใจเป็นกลางและรู้จักเด็กเป็นอย่างดี

	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ปรากฏ
1. มีความรู้สึกรุนแรงเกี่ยวกับความผิดถูก ความยุติธรรม ความเสมอภาค ผิด – ชอบ – ชั่ว – ดี ฯลฯ	☐	☐	☐
2. เบื่อหน่ายกับกิจกรรมที่ซ้ำซาก หรือสิ่งที่เขาเห็นว่าง่ายเกินไป	☐	☐	☐
3. มีความสนใจเกี่ยวกับตัวเลข สัญลักษณ์ การถอดรหัส ปฏิทิน เวลา แผนภูมิ เป็นต้น	☐	☐	☐

การแปลผลการสำรวจแวວความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น)

แวວความสามารถพิเศษ	จำนวนข้อที่เด็กมี แวວโน้มน่าจะมีแวວ	ข้อควมที่มีแวວแต่ละด้าน	จำนวนข้อที่ประเมิน ทั้งหมดในแต่ละแวວ
1. แวວผู้นำ / นักสังคม	9 ข้อ	1,10,19,28,37,45,54,61,67	5 ข้อขึ้นไป
2. แวວนักคิด	7 ข้อ	2,11,20,29,38,46,67	4 ข้อขึ้นไป
3. แวວนักคณิตศาสตร์	7 ข้อ	3,12,21,30,47,55,62	4 ข้อขึ้นไป
4. แวວนักวิทยาศาสตร์	8 ข้อ	4,13,22,31,39,48,55,62	5 ข้อขึ้นไป
5. แวວช่างเทคนิคและ อิเล็กทรอนิกส์	8 ข้อ	5,14,23,32,40,48,49,56	5 ข้อขึ้นไป
6. แวວนักกีฬา /ความสามารถ ในการใช้กล้ามเนื้อร่างกาย	8 ข้อ	6,15,24,33,41,50,57,63	5 ข้อขึ้นไป
7. แวວนักดนตรี /ความ สามารถในการรับรู้ทางเสียง	8 ข้อ	7,16,25,34,42,51,58,64	5 ข้อขึ้นไป
8. แวວความสามารถทาง ศิลปะ / มิติสัมพันธ์	8 ข้อ	8,17,26,35,43,52,59,65	5 ข้อขึ้นไป
9. แวວนักภาษา	8 ข้อ	9,18,27,36,44,53,60,66	5 ข้อขึ้นไป

2. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยดัดแปลงจากกรมสุขภาพจิต (2543: 38-41) ; ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2543: 17-18) ; สุภาพร พิสิฎฐพัฒนา (2543: 98-103) ; และเปรมใจ บุญประสพ (2543: 137-138) จำนวน 50 ข้อ

2.3 นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. ชอลัดดา ขวัญเมือง ดร.ศิริวิมล ใจงาม และดร.เอื้อมพร หลินเจริญ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล พิจารณาข้อคำถามในแบบวัด หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีความตรงตามเนื้อหาซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.66 ขึ้นไป และปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 0.66 จำนวน 3 ข้อ แก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 50 ข้อ

2.4 หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยนำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ เทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อแล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ

2.5 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง โดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ในข้อ 2.4 มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86

2.6 นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองที่หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ตัวอย่างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

คำชี้แจง จากข้อความข้างล่างต่อไปนี้ ขอให้นักเรียนพิจารณาข้อความที่กำหนดให้แต่ละข้อว่าตนเองเป็นเช่นนั้นจริงมากน้อยเพียงใด เมื่อนักเรียนพิจารณาได้แล้วให้ใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องขวามือของข้อความนั้น ในแบบสอบถามขอให้นักเรียนตอบคำถามแต่ละข้อให้ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด คำตอบของนักเรียนไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด และจะเก็บไว้เป็นความลับ

ช่องที่ 1	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนหรือไม่เคยปฏิบัติตนตามข้อความนั้น
ช่องที่ 2	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ค่อยตรงกับความรู้สึกของนักเรียนหรือปฏิบัติตนตามข้อความนั้นนาน ๆ ครั้ง
ช่องที่ 3	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก หรือนักเรียนปฏิบัติตนตามข้อความนั้น ๆ บ่อยครั้ง
ช่องที่ 4	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด หรือนักเรียนปฏิบัติตนตามข้อความนั้นบ่อยครั้งที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	1 ไม่เคย	2 บางครั้ง	3 บ่อยครั้ง	4 เป็นประจำ	คะแนน
0	ฉันรับรู้ว่าคุณมีลักษณะพิเศษเช่นไร					
00	ฉันสามารถบอกได้ว่าขณะนี้ฉันมีอารมณ์เช่นไร					
000	ฉันรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานที่ฉันทำด้วยตนเอง					

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางบวกให้คะแนนดังนี้

ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือไม่เคยปฏิบัติ	ให้	1	คะแนน
ข้อความนั้นไม่ค่อยตรงกับความรู้สึกหรือปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	ให้	2	คะแนน
ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากที่สุดหรือปฏิบัติบ่อยครั้งมากที่สุด	ให้	4	คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบให้คะแนนดังนี้

ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือไม่เคยปฏิบัติ	ให้	4	คะแนน
ข้อความนั้นไม่ค่อยตรงกับความรู้สึกหรือปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	ให้	3	คะแนน
ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้	2	คะแนน
ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากที่สุดหรือปฏิบัติบ่อยครั้งมากที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลคะแนน (กรมวิชาการ. 2539:70 - 74)

การแปลคะแนนนั้น ทำได้หลายวิธี วิธีที่ง่ายที่สุดคือ การแบ่งคะแนนเต็มเป็น 5 ช่วง หรือ 3 ช่วง เช่น ถ้าแบบทดสอบวัดเจตคติมี 10 ข้อความ และแบ่งเป็น 5 ช่วง จะมีคะแนนเต็ม 50 คะแนน แบ่งได้ดังนี้

10 – 17	คะแนน หมายถึง มีเจตคติน้อยมาก
18 – 25	คะแนน หมายถึง มีเจตคติน้อย
26 – 33	คะแนน หมายถึง มีเจตคติปานกลาง
34 – 41	คะแนน หมายถึง มีเจตคติสูง
42 – 50	คะแนน หมายถึง มีเจตคติสูงมาก

ถ้าคะแนนรวมของนักเรียนอยู่ในช่วงคะแนนใดก็แปลคะแนนตามความหมายของช่วงคะแนนนั้น ๆ

ในการวิจัยนี้ ได้แปลคะแนนโดยการแบ่งเป็น 3 ช่วง โดยแต่ละช่วงจะมีคะแนนดังนี้

ช่วงที่ 1	มีคะแนน	33	คะแนน
ช่วงที่ 2	มีคะแนน	34	คะแนน
ช่วงที่ 3	มีคะแนน	33	คะแนน
รวม		100	คะแนน

ดังนั้น เมื่อแบ่งเป็น 3 ช่วง จะได้คะแนนดังนี้

ได้คะแนนรวม 68 – 100	คะแนน	หมายถึง	มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองอยู่ในระดับสูง
ได้คะแนนรวม 34 – 67	คะแนน	หมายถึง	มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองอยู่ในระดับปานกลาง
ได้คะแนนรวมต่ำกว่า 33	คะแนน	หมายถึง	มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองอยู่ในระดับต่ำ

3. แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มและความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

3.2 สร้างแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ใช้ในแต่ละครั้ง

3.3 นำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านได้แก่ อาจารย์อุดม คำขาด อาจารย์ชลายุทธ์ ครุฑเมือง และอาจารย์วิเชียร ชำรงโสทธิสกุล เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรและการสอน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ นิยามศัพท์เฉพาะกิจกรรม เนื้อหา วิธีดำเนินการ และการประเมินผล จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4 นำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาข้อบกพร่องในด้านความเหมาะสมของกิจกรรม ขั้นตอนดำเนินการทดลอง และระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 16 ครั้ง
ครั้งละ 50 นาที

ตัวอย่าง ตารางกำหนดการสอนกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	เวลา	เรื่อง	กิจกรรม
1	04 / 01 / 50	14.00 –14.50	ปฐมนิเทศ	สานสัมพันธ์ ชั้นกับเธอ
2	09 / 01 / 50	14.00 –14.50	มารู้จักอารมณ์ตนเองกัน เถอะ	การอภิปรายกลุ่ม
3	11 / 01 / 50	14.00 –14.50	การคาดอารมณ์ล่วงหน้า	กรณีตัวอย่าง
4	16 / 01 / 49	14.00 –14.50	ผลลัพธ์อารมณ์	การอภิปรายกลุ่ม
5	18 / 01 / 49	14.00 –14.50	การตระหนักรู้อารมณ์ ตนเอง	กรณีตัวอย่าง
6	23 / 01 / 49	14.00 –14.50	จุดเด่น / จุดด้อยของฉัน	การอภิปรายกลุ่ม
7	25 / 01 / 49	14.00 –14.50	สมาธิ...ของตีวธิ์พุทธ	การฝึกยืนสมาธิ
8	30 / 01 / 50	14.00 –14.50	โมโหโกรธา	กรณีตัวอย่าง
9	01 / 02 / 50	14.00 –14.50	กลัว	กรณีตัวอย่าง
10	06 / 02 / 50	14.00 –14.50	เติมความสุขให้สุดา	กรณีตัวอย่าง
11	08 / 02 / 50	14.00 –14.50	เขาชื่อเดช	กรณีตัวอย่าง
12	13 / 02 / 50	14.00 –14.50	ตัวฉันนี่มีความสำคัญ	เกม (จิ๊กซอ...ต่อเติมใจ)
13	15 / 02 / 50	14.00 –14.50	พักใจ...ให้ได้สติ	การฝึกนั่งสมาธิ
14	20 / 02 / 50	14.00 –14.50	ฉันใช้ปัญญาแก้ปัญหา ได้	การอภิปรายกลุ่ม
15	22 / 02 / 50	14.00 –14.50	ตัวฉันนี่มีคุณค่า	การอภิปรายกลุ่ม
16	27 / 02 / 50	14.00 –14.50	ปัจฉิมนิเทศ	อำลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ . 2538 249) ซึ่งมีแบบแผนการศึกษาคั่นคว่ำดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest- Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
E	T ₁	x	T ₂
E	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ	
x	แทน	การจัดกิจกรรมกลุ่ม	
T ₁	แทน	การทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองก่อนการทดลอง(Pretest)	
T ₂	แทน	การทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองหลังการทดลอง(Posttest)	

2. วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 รวมทั้งหมด 16 ครั้ง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ใช้เวลาในช่วงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทุกวันอังคาร เวลา 14.00 –14.50 และชั่วโมงแนะแนว ทุกวันพฤหัสบดี เวลา 14.00 –14.50 โดยดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มด้วย ตนเอง ดังนี้

1. ก่อนการทดลอง ขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ออกหนังสือเพื่อเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล 3 ท่านในการตรวจแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา หลักสูตรและการสอนอีก 3 ท่านในการตรวจสอบกิจกรรมเนื้อหา หลักสูตรและแผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

1.1 ขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ออกหนังสือขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 60 คนทำแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ (เพื่อหาคุณภาพและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ)

1.2 ขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการดำเนินการทดลอง

1.3 ขอความร่วมมือครูประจำชั้นในการเสนอชื่อนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ที่ครูประจำชั้นพิจารณาเห็นว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านรวมกัน จากการใช้แบบเสนอชื่อสำหรับครู (Teacher Nomination Form)

1.4 ขอความร่วมมือให้ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ช่วยกรอกแบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยใช้แบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) สำหรับเด็กระดับประถมศึกษาขึ้นไป ของ ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์

1.5 นำรายชื่อเด็กที่ได้จากการใช้แบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) และจากการเสนอชื่อของครูประจำชั้นที่มีรายชื่อตรงกันมาจัดข้อมูลลงตาราง

2. ทดสอบก่อนการทดลอง โดยใช้แบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง และนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจให้คะแนน

3. ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 16 ครั้ง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที

4. ทดสอบหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีหาค่าอัตราส่วนวิกฤติ t เป็นรายชื่อตามวิธีการของ $t - test$
2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)
3. การหาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนกับทดสอบหลังเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ $t - test$ แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent samples)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

- 1.1 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ โดยใช้วิธีหาค่าอัตราส่วนวิกฤติ t เป็นรายชื่อตามวิธีการของ $t - test$ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:131-132)

$$t = \frac{\bar{X}_{\text{สูง}} - \bar{X}_{\text{ต่ำ}}}{\sqrt{\frac{S^2_{\text{สูง}}}{n_{\text{สูง}}} + \frac{S^2_{\text{ต่ำ}}}{n_{\text{ต่ำ}}}}}$$

เมื่อ t	หมายถึง	ค่าใช้พิจารณาของการแจกแจงแบบที
$\bar{X}_{\text{สูง}}$	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
$\bar{X}_{\text{ต่ำ}}$	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
$S^2_{\text{สูง}}$	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
$S^2_{\text{ต่ำ}}$	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
n	หมายถึง	จำนวนคนในแต่ละกลุ่มซึ่งเท่ากัน

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:125-126)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	หมายถึง	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	หมายถึง	จำนวนข้อ
	s_i^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
	s_t^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

2. สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:137)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.2540:143)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	จำนวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนกับทดสอบหลังเรียน คำนวณจากสูตร t – test (dependent samples) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540:165)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
N	แทน	นักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
S	แทน	จำนวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการทดลองเสร็จสิ้นแล้วผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ตอนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม

N	คะแนน	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
		\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
20	100	60.95	3.03	ปานกลาง	72.50	7.32	สูง

จากตาราง 2 พบว่าระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังการทดลองพบว่ามีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองอยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	N	\bar{X}	S	df	t
ก่อนการทดลอง	20	2.35	0.20	38	4.837**
หลังการทดลอง	20	2.78	0.34		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หลังการทดลอง นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการ ตลอดจนกระบวนการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษและเป็นแนวทางแก่ครู ผู้บริหาร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนำไปพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับประถมศึกษาต่อไป

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับสูง
2. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความสามารถโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านรวมกันตามแนวคิดทฤษฎีปริซึมแห่งการเรียนรู้ (The Prism Of Learning) จำนวนทั้งสิ้น 20 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสำรวจแววเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (ขั้นต้น) สำหรับเด็กระดับประถมศึกษาขึ้นไป ของ ผศ. ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจแบบสั้น ซึ่งมีคำถามเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะทางความสามารถของเด็กทั้ง 9 ด้าน คละเคล้ากันไปจำนวน 67 ข้อคำถาม เพื่อใช้ตรวจสอบเบื้องต้นในการค้นหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. 2547)
2. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง มีลักษณะเป็นข้อคำถามสั้น ๆ ให้นักเรียนเลือกตอบเฉพาะข้อที่มีลักษณะตรงกับตนเองมากที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 25 ข้อ
3. แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design

1. ขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย
2. ชี้แจงให้ครูประจำชั้นทราบรูปแบบงานวิจัย และขอความร่วมมือในการทำงาน
3. ก่อนทำการทดลอง ผู้วิจัยประเมินความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
4. ดำเนินการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มระหว่างวันที่ 2 มกราคม 2550 ถึงวันที่ 1 มีนาคม 2550 ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ใช้เวลาในช่วงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทุกวันอังคาร เวลา 14.00 – 14.50 น. และชั่วโมงแนะแนว ทุกวันพฤหัสบดี เวลา 14.00 – 14.50 น. โดยดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มด้วยตนเอง รวมทั้งสิ้น 16 ครั้ง
5. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยประเมินความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ โดยใช้แบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองชุดเดียวกันกับที่ใช้ประเมินก่อนการทดลอง แล้วนำคะแนนที่ได้จากการประเมินไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน แสดงคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มโดยใช้ t-test แบบ Dependent

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง สรุปได้ดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองอยู่ในระดับสูง
2. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง หลังได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับสูง

แสดงว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษได้ เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ยึดการค้นพบด้วยตนเองและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง เน้นกระบวนการโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มเพื่อทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งพิจารณาผลงานแต่เพียงผู้เดียว และเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง โดยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมปฐมนิเทศ การอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง การฝึกสมาธิ เกม และกิจกรรมอำลา ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิสรา คำมณี (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผลของ

กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองสูงขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเอง มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ เปรมใจ บุญประสพ (2545 : 49) ที่ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเอง มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยที่ได้ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสูงขึ้น

แสดงว่า แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ใช้สามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้หลักการเรียนรู้และหลักการสอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มมาสร้างแผนการจัดกิจกรรม 16 กิจกรรม ให้สอดคล้องกับสภาพและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง หลักการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว ได้แก่ (1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัวมีชีวิตชีวา (Active Learning) (2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน (3) การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ (4) การเรียนรู้กระบวนการมีความสำคัญ และ (5) การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ส่วนหลักการสอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว ได้แก่ (1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (2) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ (3) ยึดการค้นพบด้วยตนเองและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (4) เน้นกระบวนการ และ (5) เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ทิสนา แคมมณี. 2545 : 142 - 143) นอกจากนี้แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มยังได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนอีกด้วย นอกจากนี้ครุลักษณะท่าทาง ท่วงทีวาจา และท่าทีที่เป็นกันเองของครูผู้สอน การดำเนินการจัดกิจกรรมเริ่มจากการชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญ และประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจ และดำเนินการสอนตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่ม คือ ขั้นการมีส่วนร่วม (เพื่อสร้างความคุ้นเคย) ขั้นวิเคราะห์ (ประสบการณ์หลังจากได้รับการปฏิบัติกิจกรรม) ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับตนเอง) และขั้นประเมินผล (โดยสมาชิก) โดยในแต่ละกิจกรรมนั้นนักเรียนจะต้องสามารถสรุปความคิดรวบยอดซึ่งเชื่อมโยงไปสู่องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองตามที่กิจกรรมนั้น ๆ ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้

การจัดกิจกรรมกลุ่มแต่ละครั้ง ได้แบ่งกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยตามความเหมาะสมของกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมปฐมนิเทศ การอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง การฝึกสมาธิ เกม และกิจกรรมอำลา ในการทำกิจกรรม ผู้วิจัยจะคอยดูแลและกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ส่วนกิจกรรมที่ต้องทำเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยจะช่วยชี้แจงสำหรับนักเรียนบางคนที่ยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นเป็นรูปธรรมได้ ทำให้นักเรียนได้ทำงานและเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ เกิดการค้นพบด้วยตนเองและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้ได้อาศัยหลักการเรียนรู้และการสอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มตามที่ได้กล่าวมาเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ โอลเซน (Ohlsen. 1970 : 31; อ้างอิงจาก เปรมใจ บุญประสพ. 2545 : 49) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากกลุ่มจะทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น อารมณ์ สังคม สติปัญญา นอกจากนี้ผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มยังสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 30) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างสูงสุด เพราะผู้เรียนศึกษาจากประสบการณ์จริง และได้มี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ต่าง ๆ เต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา ซึ่งคำกล่าวนี้ตรงกับลักษณะพฤติกรรม การแสดงออก ความรู้สึก ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นอกจากนี้บทบาทของครู ตลอดจนลักษณะท่าทาง ท่วงทีวาจา และท่าทีที่เป็นกันเองของครูผู้สอน ความกระตือรือร้น การให้ความสนใจนักเรียนอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ความสนุกสนานของครูผู้สอน การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายนักเรียนด้วยความจริงใจและเป็นมิตรจะช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองจะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ สามารถแสดงออกซึ่งการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้เด็กเป็นบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเองได้ดียิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้แก่ครูผู้สอน ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษได้ตระหนักถึงความสำคัญและการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้ตนเอง และภายหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า “ การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้ได้รับความรู้ มีประโยชน์ ช่วยให้เข้าใจตนเองมากขึ้น สามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองได้ดีกว่าเดิม มีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น” นอกจากนี้ยังกล่าวว่า “ได้รับความสนุกสนาน ได้สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน” ทั้งยังต้องการให้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมในลักษณะนี้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้สูงขึ้นได้ ฉะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหรือครู อาจารย์สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนได้ แต่ผู้ที่นำไปใช้ควรศึกษาเรื่องฉลาดทางอารมณ์และการจัดกิจกรรมกลุ่มให้เข้าใจเสียก่อน

2. ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม ครูผู้สอนต้องมีความกระตือรือร้น และให้ความสำคัญกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก เพราะพฤติกรรม การแสดงออก ท่าทีที่มีความเป็นกันเอง ความสนุกสนานของผู้สอน จะทำให้บรรยากาศมีความเป็นกันเอง นักเรียนจะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา สนุกสนาน ไม่เครียด

3. สถานที่จัดกิจกรรมกลุ่มควรเป็นสถานที่ที่ไม่มีสิ่งรบกวนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมาธิ และมีความตั้งใจในการทำกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมฝึกสมาธิควรมีความสงบมากที่สุด

4. ควรมีการติดตามผลเป็นระยะ เช่น ทุก 3 เดือน หรือทุก 6 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับชั้นอื่น เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

2. ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่นที่ไม่ใช่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เช่น นักเรียนปกติ นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ นักเรียนด้อยโอกาส เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

3. ควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองโดยใช้หลักพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการฝึกสมาธิ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้เหมาะสมกับวิถีความเป็นไทยโดยใช้ภูมิปัญญาไทย

4. ควรมีการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ในคุณลักษณะอื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2539). *คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2540). *การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสุขภาพจิต. (2543). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2546). *แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 6-11 ปี*. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนรวม (ระดับช่วงชั้นที่ 1-2) เล่ม 7 เด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. (2527). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *ปัญญาของชาติ : ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ส. เอเชีย เพรส.
- คนธรรส รสหวาน. (2539). *การพัฒนารูปแบบการสอนแบบกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คมเพชร ฉัตรสุกกุล. (2530). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2546). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- จอม ชุ่มช่วย. (2540, กรกฎาคม). "ความฉลาดทางอารมณ์ : Emotion Intelligence," *การศึกษาปฐมวัย*. 1(3) : 56 – 61.
- จวีรรณ วัฒนจินะพงษ์. (2537) *การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและสถานการณ์จำลองที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา อำเภอเทพสถิตย์ จังหวัดชัยภูมิ.ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- จักรวาล ภูพันธ์. (2537). *ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เข้ารับการศึกษาในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .

- จำเนียร ช่วงโชติ ; และคนอื่น ๆ . (2521). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑานุช บุษปวนิช. (2547). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเทวราชกุญชร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2542). *รายงานการวิจัยการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง*. พิษณุโลก : สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ชูชัย สมितिไกร. (2528). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม*. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดุษฎี บริพัตร ณ อยู่ธยา, หม่อม. (2531). *เด็กปัญญาเลิศ*. กรุงเทพฯ : ปาณยา.
- . (2540). *เด็กปัญญาเลิศ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน.
- ดวงเดือน อ่อนน่วม. (2529). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดือนเพ็ญ ทองน่วม. (2534). *การตระหนักในตนเองและการรับรู้สาเหตุ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2543). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา,” ใน *รวมบทความทางวิชาการ E.Q.* บรรณาธิการโดย อัจฉรา สุขารมณ, วิลาสลักษณ์ ชวีวัลลี และ อรพินท์ ชูชม. หน้า 101 - 104 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดสก์ท็อป.
- ทองเรียน อมรัชกุล. (2520). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. พิษณุโลก : ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ทิสนา แชมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : นิชินแอดเวอร์ไทซิ่ง กรุ๊ป.
- นันทนา วงษ์อินทร์. (2543). “การพัฒนาอารมณ์,” ใน *รวมบทความทางวิชาการ E.Q.* บรรณาธิการ โดย อัจฉรา สุขารมณ, วิลาสลักษณ์ ชวีวัลลี และอรพินท์ ชูชม. หน้า 136. กรุงเทพฯ : เดสก์ท็อป.
- นันทิยา เอกธิตม. (2542). *การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบกวนิยมเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งในการมองโลกของเยาวชนหญิงในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานี กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.

- นิภา วิจิตรศิริ. (2525). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแคสรกิจพิทยา จังหวัดสระบุรี. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- นิรดา อุดลยพิเชษฐ. (2542). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาเชาว์อารมณ์ที่มีต่อระดับเชาว์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นิสรา คำมณี. (2544). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- บุศดี คุ่มบล. (2537). ผลการฝึกทักษะการคิดเชิงวิจยในเด็กปัญญาเลิศชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอน โดยแบบฝึกหัดทักษะการคิดเชิงวิจยกับการสอนตามแนวคู่มือครู. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. (2523). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- บุหงา วชิระศักดิ์มิ่งคล. (2526). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : แผนกเอกสารการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ประนอม เดชชัย. (2531). แนวทางการเรียนการสอนและแนวทางปฏิบัติสังคมศึกษา. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2543). “คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ EQ,” ใน รวมบทความทางวิชาการ EQ. บรรณาธิการโดย อัจฉรา สุขารมณ, วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี และอรพินทร์ ชูชม. หน้า 15. กรุงเทพฯ : เสด์กัที่อป.
- พนม ลัมอารีย์. (2522). กลุ่มสัมพันธ์. กภาพสินธ์ : จินตทัศน์.
- พรรณพิศ วาณิชการ. (2535). “การทำงานแบบกลุ่ม,” สารานุกรมศึกษาศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .

- พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2546). “กรอบความคิดในการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544,” การจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระราชวรมุณี (ประยูร ธรรมจิตโต). (2542,สิงหาคม). “อริยวินัยพระพุทธศาสนา,” วารสารพหุติกรรมศาสตร์. 5(1):หน้า 21.
- พริ้มเพรา ดิษยวินิช. (2544). ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีต่อบุคลิกภาพและเชาวน์อารมณ์. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 46(3):195 – 204.
- พัชนี วรกวิน. (2522). จิตวิทยาสังคม. นนทบุรี : สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด.
- พิชากร แปลงประสพโชค. (2540). การพัฒนาหลักสูตรพิเศษทางเรขาคณิตเสริมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (คณิตศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- มณฑนา อึ้งตระกูล. (2524). การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาอ้อมโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองเรือวิทยา จังหวัดขอนแก่น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- เมตตา จินดารักษ์. (2525). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- ยุทธนา ไชยจุกุล. (2543). “การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์,” ใน *รวมบทความทางวิชาการ EQ*. บรรณาธิการโดย อัจฉรา สุขารมณ, วิลาสลักษณ์ ชวัลลี และอรพินทร์ ชูชม. หน้า 193 – 194. กรุงเทพฯ : เดสก์ท็อป.
- เยาวภา เดชะคุปต์. (2521). ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- รัศมี โพนเมืองหล้า. (2543). การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. (2535). การพัฒนาอัตรานวัตกรรมหลายมิติของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อวิชาชีพ
แตกต่างกันโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- ลาวัณย์ มหาทุมะรัตน์. (2539). ผลของการให้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนานุชนสัมพันธ์ของนัก
เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดาวรรณ ณะระนอง. (2525). การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- วนิดา เกื้อแก้ว. (2546). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาพิเศษ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาลิกา อัครนิตย์. (2546). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาพิเศษ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลาสลักษณ์ ชวัลลี. (2543). “การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน,”
ใน รวมบทความทางวิชาการ EQ. บรรณาธิการโดย อัจฉรา สุขารมณ, วิลาสลักษณ์
ชวัลลี และอรพินทร์ ชูชม. หน้า 63,156. กรุงเทพฯ : เดสก์ท็อป.
- วิไลวรรณ สันถวมงคล. (2530). การเปรียบเทียบการสอนนิชาวรรณคดีไทยเรื่อง “ลิลิตตะเลง
พ่าย” โดยกระบวนการสอนโดยครูเป็นศูนย์กลางในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การสอนภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วีณา วโรตมะวิชญ์. (2530). กลวิธีการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา. เชียงใหม่ :
ภาควิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระวัฒน์ บันนิตามัย. (2542). เขาวนอารมณ์ (EQ) พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็กเปอเน็ท.
- ศรียา นิยมธรรม. (2535). เด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถเฉพาะทาง. กรุงเทพฯ : ภาค
วิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศุภาวดี บุญญวงศ์. (2527). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ ; และคนอื่น ๆ. (2547). *สื่อการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สมบูรณ์แบบ 4 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2547). *โจทย์วิจัยทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ : แผน งานวิจัยทางการศึกษาแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2536). *รายงานผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- (2544). *รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้ที่มีความสามารถพิเศษ.
- สุพัตรา ตันประเสริฐ. (2547). *ผลการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามโปรแกรมการฝึกของคุณแม่สิริ กรินชัย ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะเก็บตัวและแสดงตัว*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวกิจ ศรีปัดถา. (2528). *การแบ่งความรับผิดชอบและการจัดสรรสิ่งจูงใจในการทำงานกลุ่ม*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ ดวงเวียง. (2538). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด ในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา การแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- แสงอุษา โลจนานนท์ ; และกฤษณ์ รุยาพร. (2543). *EQ with Thai Smile การบริหารอารมณ์ด้วย ยิ้มแบบไทย ๆ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์.
- เสาวนีย์ พงษ์. (2542). *ผลของการฝึกสมาธิ (วิปัสสนากัมมัฏฐาน) ต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การมองโลกในแง่ดีและภาวะสุขภาพในผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม. (2543). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา,” ใน *รวมบทความทางวิชาการ E.Q.* หน้า 101 - 104 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดสก์ท็อป.
- อัจฉรา สุขารมณ, วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี ; และอรพินทร์ ชูชม. (2542). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา,” ใน *รวมบทความทางวิชาการ E.Q.* หน้า 101 - 104 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดสก์ท็อป.

- อัจฉนา ศรีสุรพล. (2534). ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อภิษฎา ดวงจันทร์. (2544). การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงทางบวกที่มีต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- อารี พันธุ์มณี. (2543). การพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : บทความ; 3.
- อำนาจ กังเทเวศน์. (2543). ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- อุษณีย์ โพธิสุข. (2537). สร้างลูกให้เป็นอัจฉริยะ. กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ
- (2537). วิธีสอนเด็กปัญญาเลิศ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- (2540). โรงเรียนจะพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน.
- (2541). รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- (2542). เมื่อลูกก็มีปัญหา. กรุงเทพฯ : แพมิลี่ไฉเรค.
- อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2544). รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สกศ.
- (2547). คู่มือสำรวจแววความสามารถพิเศษ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- Bennett, Margart E. (1963). *Guidance and Counselling in Group*. New York : McGraw-Hill.
- Bukhauser, John Chaeles. (1985, August). "The Effects of group Dynamics of Self-Conception the Elementary School Classroom," *Dissertation Abstracts International*. 46(1):103-A.
- Button, Leslie. (1974). *Development Group Work with Adolescents*. London : University Of London Press.

- Cartwright, Dorwin and Alvin Zander. (1968). *Group Dynamics ; Research and Theory*. 3rd ed. New York ; Harper and Row Publishers. Gully, Halbert E. *Discussion Conference and Group Process*. New York ; Holt, Rinehart and Winston.
- Durschmidt, B.J. (1978, June). "Self-Actualization and the Human Potential Group Process in a Community College," *Dissertation Abstracts International*. 24(3) : 67.
- Erikson and Isobell. (1988, April). "A Study of the Creative Productivity of High Ability Students Mediated by Locus-of Control and Self-Efficacy Through a forecasting Network Intervention," *Dissertation Abstracts International*. 50(2) : 182-A.
- Huchingson ; & Robert. (1990, March). "A Comparative Study Between the Behaviors of Students in a Public School Program for the Gifted and those in Walldorf Schooling Term of Renzulli's Gifted Behaviors," *Dissertation Abstracts International*. 51(6) : 231-A.
- Goleman, Daniel. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York : Bantam.
- Huchingson ; & Robert. (1990). "A Comparative Study Between the Behaviors of Students in a Public School Program for the Gifted and those in Walldorf Schooling Term of Renzulli's Gifted Behaviors," *Dissertation Abstracts International*. 51(6) : 231-A.
- Gully, H.E. (1963). *Discussion Conference and Group Process*. New York : McGraw-Hill.
- Kemp, C. Gratton. (1965). *Perspectives on the Group Process : A Foundation for Counseling with Groups*. 2nd ed. Boston: Goughon Miffin, co.
- Mayer, John D. ; & Salovey, P. (1997). "What is Emotional intelligence in P. Salovey and D. Sheyter (Ed)." Emotional implication. New York : Baste Book.
- Mayer, John D., Dipaolo, Maria and Salovey, Peter. (1990, January). "Perceiving Affective content in Ambiguous Visual Stimuli : Component of Emotional Intelligence," *Journal of Personality Assesment*. 54 : 772-781.
- Ohlsen, Mert. M. (1970). *Group Counseling*. New York : Holt Rinehart and Winston.
- Ottaway, A.K.C. (1966). *Learning Through Group Experiences*. London : Routhledge and Kegan Paul.
- Patterson, C.H. (1973). *Humanistic Education. Englewood Cliffs*, New Jersey : Prenticehall.

- Rogers, Carl R. (1970). *Encounter Groups*. New York : Harper and Row.
- Schulte, N.S. ; et al. (1998, November). "Development and Validation of Measure of Emotional Intelligence," *Personality and Individual Difference*. 25(2) : 167-177.
- Shaw, Marvin E. (1981). *Group Dynamic : The Psychology of Small Group Behavior*. New York : McGraw-Hill.
- Tapia, Martha Luisa. (1999, March). "A study of Relationship of the Emotional Intelligence Inventory (Intelligence Test)," *Dai-A* 59/09.
- Treppa, Jerry A. ; & Lawrence, Frike. (1992, September). "Effect of Marathon Group Experience." *Journal of Counseling Psychology*. 36 : 466-468.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง
2. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ
3. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ
4. หนังสือขอความร่วมมือ พัฒนาเครื่องมือ (Try Out)
5. หนังสือขอความร่วมมือ เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

คำชี้แจง จากข้อความข้างล่างต่อไปนี้ ขอให้นักเรียนพิจารณาข้อความที่กำหนดให้แต่ละข้อว่าตนเองเป็นเช่นนั้นจริงมากน้อยเพียงใด เมื่อนักเรียนพิจารณาได้แล้วให้ใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องขวามือของข้อความนั้น ในแบบสอบถามขอให้นักเรียนตอบคำถามแต่ละข้อให้ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด คำตอบของนักเรียนไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด และจะเก็บไว้เป็นความลับ

- ช่องที่ 1 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนหรือไม่เคยปฏิบัติตนตามข้อความนั้น
- ช่องที่ 2 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ค่อยตรงกับความรู้สึกของนักเรียนหรือปฏิบัติตนตามข้อความนั้นนาน ๆ ครั้ง
- ช่องที่ 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก หรือนักเรียนปฏิบัติตนตามข้อความนั้น ๆ บ่อยครั้ง
- ช่องที่ 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด หรือนักเรียนปฏิบัติตนตามข้อความนั้นบ่อยครั้งที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	1 ไม่เคย	2 บางครั้ง	3 บ่อยครั้ง	4 เป็นประจำ	คะแนน
1	ฉันสามารถบอกได้ว่าขณะนี้กำลังรู้สึกอย่างไร					
2	เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายฉันรู้ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร					
3	ฉันสามารถบอกได้ว่าอะไรที่ทำให้ฉันโกรธ					
4	ฉันสามารถบอกสาเหตุของความผิดหวังหรือเสียใจได้					
5	ฉันรู้ว่าเมื่อโกรธฉันจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร					
6	ฉันไม่ใช่กำลังเวลาโกรธหรือไม่พอใจ					
7	ฉันรู้ว่าตนเองมีข้อดีอะไรบ้าง					
8	ฉันรู้ว่าตนเองมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง					
9	ฉันไม่รู้ว่าตนเองมีความสามารถด้านใด					
10	ฉันรู้ว่าตนเองเรียนเก่งในวิชาใด					
11	ฉันรู้ว่าตนเองเรียนอ่อนในวิชาใด					
12	ฉันเป็นคนมีอารมณ์ขันอยู่ตลอดเวลา					

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์
ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

1. รศ.ดร. ช่อลัดดา ขวัญเมือง

ประธานโปรแกรมจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การศึกษา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด) จิตวิทยาการให้คำปรึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. อาจารย์ ดร. ศิริวิมล ใจงาม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) การศึกษาพิเศษ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) การอุดมศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. อาจารย์ ดร. เอื้อมพร หลินเจริญ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การศึกษา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด) การวิจัยและประเมินผลการศึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง และความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

1. อาจารย์ชลายุทธ์ คุรุทเมือง
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
การศึกษา กำลังศึกษา ศีษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศษ.ด.)
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. อาจารย์อุดม คำชาติ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
การศึกษา กำลังศึกษา ศีษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศษ.ด.)
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. นายวิเชียร ชำรงโสตถิสกุล
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านปากกล้วย
สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านปากกล้วย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 2
การศึกษา กำลังศึกษา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.)
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 1

ปฐมวัย

ชื่อกิจกรรม สานสัมพันธ์ ฉันกับเธอ

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด การให้สมาชิกกลุ่มได้แนะนำตนเองและเปิดเผยตนเองให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้รู้จักคุ้นเคยกัน จะทำให้ทุกคนกล้าที่จะแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

- จุดประสงค์
1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกัน
 2. เพื่อให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย ประโยชน์ และแนวทางการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
 3. เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
 4. เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ให้นักเรียนนั่งล้อมเป็นวงกลม

ผู้วิจัยแนะนำตนเองและทักทายนักเรียน

นักเรียนแนะนำตนเองด้วยวิธีการดังนี้

ให้นักเรียนแต่ละคน หยิบชิ้นส่วนรูปหัวใจ ที่แบ่งเป็นส่วน ๆ คนละชิ้น แล้วนำชิ้นส่วนที่หยิบได้ ไปหาชิ้นส่วนที่เหลือจากเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ เพื่อนำมาประกอบเป็นรูปหัวใจที่สมบูรณ์

นักเรียนแต่ละคู่ซักถามข้อมูลส่วนตัวซึ่งกันและกัน

ให้นักเรียนออกมาหน้าชั้นทีละคู่ ผลัดกันแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนเองให้เพื่อน ๆ ฟัง

นักเรียนร่วมกันสรุปจุดประสงค์ของกิจกรรมนี้ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่ากิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนและผู้วิจัยได้ทำความรู้จักกันให้มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยชี้แจง จุดประสงค์ ประโยชน์ วิธีดำเนินการ ตลอดจนหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้วิจัยอภิปรายร่วมกับนักเรียนในเรื่องความหมายและความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ได้ซักถามข้อสงสัย

9. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ดังนี้

ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง และมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งความสามารถในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง หมายถึง การที่บุคคลสามารถรับรู้ ว่า ขณะนี้ตนเองมีอารมณ์และความรู้สึกอย่างไร มีสาเหตุมาจากอะไร สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงอารมณ์นั้น

2. การประเมินตนเองตามความเป็นจริง หมายถึง การที่บุคคลสามารถบอกจุดเด่นจุดด้อยของตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริง สามารถบอกระดับอารมณ์ของตนเองต่อไปนี้ อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว อารมณ์สุข และอารมณ์เศร้าเสียใจ ได้ตามความเป็นจริงในแต่ละเหตุการณ์ และบอกถึงข้อดีหรือข้อด้อยของตนเองอันเป็นผลเนื่องมาจากอารมณ์

3. ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง บุคคลมีความรู้สึกมั่นใจว่าตนเองมีความสำคัญ มีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ และมีประโยชน์ต่อสังคม

สื่อ/อุปกรณ์ ชิ้นส่วนรูปหัวใจที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน จำนวนเท่ากับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 2

การอภิปรายกลุ่ม

ชื่อกิจกรรม มารู้อารมณ์ตนเองกันเถอะ

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด การบอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้จะทำให้เราเข้าใจและสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองในขณะนั้น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ให้นักเรียนนั่งล้อมเป็นวงกลมกลุ่มใหญ่

ให้นักเรียนทบทวนความรู้สึกของตนเองโดยการนั่งหลับตา แล้วให้นัก

ทบทวนดูว่านักเรียนเคยมีอารมณ์ โกรธ กลัว เศร้า เสียใจ มีความสุข หรืออารมณ์อื่น ๆ หรือไม่ ถ้าเคยความรู้สึกในขณะนั้นเป็นอย่างไร

ผู้วิจัยสุ่มถามนักเรียนคนใดคนหนึ่งว่า

นักเรียนเคยมีอารมณ์โกรธ เกิดขึ้นบ้างหรือไม่

เมื่อโกรธนักเรียนมีการแสดงออกอย่างไรบ้าง

อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้โกรธ

ผู้วิจัยใช้คำถามแบบเดียวกันนี้กับนักเรียนอีก 3 คนและเปลี่ยนคำถามเป็นอารมณ์ กลัว เศร้า เสียใจ และมีความสุข

ให้นักเรียนดูวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยเตรียมมาที่ละเหตุการณ์ (ผู้วิจัยเตรียมบันทึกละครหรือภาพยนตร์ที่มีฉาก โกรธ กลัว เศร้า เสียใจ และมีความสุข)

ให้นักเรียนแต่ละคนบอกถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นจากการดูวีดิทัศน์ คนละเหตุการณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้
ก่อนที่นักเรียนจะดูวิดีโอ นักเรียนมีอาการและความรู้สึกเช่นไร
อาการ และความรู้สึกก่อนดูและหลังดูวิดีโอแตกต่างกันหรือไม่ ถ้า
แตกต่างกันเพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้
คำถามดังนี้

การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองมีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร
นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้
นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำ
วันได้อย่างไร

3.4 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง เป็นการสำรวจอารมณ์และ
ความรู้สึก และติดตามอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้ตลอดเวลา สามารถรับรู้ได้ว่าตนเอง
กำลังรู้สึกอย่างไร เช่น กำลังโกรธ รับรู้ได้ถึงอารมณ์โกรธและบอกกับตนเอง
ได้ว่าขณะนี้กำลังโกรธ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน
สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน
ประเมินจากการตอบคำถามในใบกิจกรรม

สื่อ / อุปกรณ์

วิดีโอที่แสดงถึงอารมณ์ โกรธ กลัว เศร้า เสียใจ และมีความสุข
เครื่องฉายวิดีโอ
โทรทัศน์

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม
ครั้งที่ 3
กรณีตัวอย่าง

ชื่อกิจกรรม การคาดการณ์อารมณ์ล่วงหน้า

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด การคาดการณ์อารมณ์ที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าเมื่อมีสถานการณ์ต่าง ๆ มากระทบ จะทำให้สามารถตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนคาดการณ์อารมณ์ล่วงหน้าว่าจะแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมอย่างไร เมื่ออยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ และเมื่อแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวไปแล้วผลที่ตามมา จะเป็นอย่างไร

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้กรณีตัวอย่าง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยแจกเอกสาร กรณีตัวอย่างเรื่อง “อย่าใส่ใจ” ให้นักเรียนทุกคนอ่าน แล้วให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะมีอารมณ์และความรู้สึกอย่างไร และจะทำอย่างไร เมื่อติเรกและเอกรัตน์เปรียบเทียบกับเป็นมด

ถ้านักเรียนเป็นวิบูลย์ นักเรียนจะมีอารมณ์และความรู้สึกอย่างไรและจะทำอย่างไร เมื่อสมชายจะเดินเข้าไปชกติเรกและเอกรัตน์

ให้นักเรียนแต่ละคนนำเสนอคำตอบของตนเองให้เพื่อน ๆ ฟัง

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้
เพราะอะไร นักเรียนจึงคิดว่า ถ้านักเรียนเป็นสมชาย และวิบูลย์แล้ว
นักเรียนจะมีอารมณ์ ความรู้สึก และแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และถ้านักเรียนแสดงอารมณ์หรือ
พฤติกรรมดังกล่าวไปแล้ว นักเรียนคาดว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร
นักเรียนรู้สึกอย่างไรในขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็นเช่นนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถาม
ดังนี้

3.1 การคาดอารมณ์ล่วงหน้ามีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร นักเรียนได้ข้อคิด
อะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ได้อย่างไร

3.4 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

การเกิดอารมณ์มีทั้งผลดี และผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น ดังนั้นก่อนที่
จะแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมใด ๆ ออกมา ควรคาดการณ์ถึงผลที่จะตามมาก่อนและ
ควรรู้จักและยับยั้งหรือควบคุมอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมให้ได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง ”อย่าใส่ใจ ” จำนวน 20 ชุด

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “อย่าใส่ใจ”

วิบูลย์และสมชายเป็นเพื่อนรักกัน เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน และมักจะกลับบ้านพร้อมกันเป็นประจำเพราะบ้านอยู่ใกล้กัน วิบูลย์เป็นคนใจเย็น เรียบร้อย มีรูปร่างผอมสูง

วันหนึ่งหลังเลิกเรียน ระหว่างทางเดินกลับบ้าน วิบูลย์กับสมชายก็เดินกลับบ้านด้วยกันตามปกติ ระหว่างเดินทั้งสองคนมักจะเดินหยอกล้อกันเล่นกัน บางครั้งก็วิ่งไล่จับกัน ไล่ตีกันบ้าง ขณะที่สมชายวิ่งไล่วิบูลย์อยู่นั้น ทั้งสองได้วิ่งผ่านดิเรกกับเอกรัตน์ ซึ่งอยู่คนละโรงเรียนกัน ดิเรกชี้ให้เอกรัตน์ดูแล้วพูดเสียงดังว่า “ ดูหมูกำลังวิ่งหนีมดจนหางจุกตุตติ ” แล้วดิเรกกับเอกรัตน์ก็หัวเราะเสียงดังพร้อมกัน สมชายได้ยินจึงหยุดวิ่ง แล้วหันมาถามดิเรกว่า “ พูดอย่างนี้หมายความว่าอย่างไร ” ดิเรกจึงตอบว่า “ ก็หมายความว่าอย่างที่พูดนั่นแหละ ” สมชายถามต่อว่า “ หมายถึงฉันกับวิบูลย์ใช่ไหม ” ดิเรกตอบว่า “ ก็แล้วแต่จะคิด ” สมชายจึงถามกลับว่า “ พูดอย่างนี้อายากมีเรื่องใช่ไหม ” สมชายพูดพร้อมกับเดินเข้าไปหาดิเรกและเอกรัตน์ แล้วกระซอกคอเสื้อดิเรกพร้อมทั้งกำหมัด แต่วิบูลย์ถลาเข้ามาดึงตัวสมชายไว้ก่อนแล้วพูดว่า “ สมชาย อย่า! เรารีบกลับบ้านกันเถอะ ” สมชายบอกว่า “ พวกนี้มันปากหมา ต้องโดนชกซักที ” ดิเรกกับเอกรัตน์เห็นท่าไม่ดีจึงรีบวิ่งหนีอย่างรวดเร็ว สมชายถามวิบูลย์ว่า “ พวกนี้มันว่าเราทำไมนายไมโกรธพวกมันล่ะ ” วิบูลย์ตอบว่า “ โกรธไปก็ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร ตัวเราโกรธเราก็อึดใจไม่สบายใจ พวกนั้นก็ยิ่งได้ใจที่ทำให้เราโกรธได้ และก็จะล้อเราอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ แต่ถ้าเราเฉย ๆ ไม่สนใจ พวกนั้นก็เลยเลิกไปเอง ” สมชายพยักหน้าช้า ๆ เห็นด้วยกับวิบูลย์ แล้วทั้งสองคนก็รีบกลับบ้าน.

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 4

การอภิปรายกลุ่ม

ชื่อกิจกรรม ผลลัพธ์อารมณ์

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด การเกิดอารมณ์มีทั้งผลดีและผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ดังนั้นก่อนที่จะแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมใด ๆ ออกมา ควรคาดการณ์ถึงผลที่จะตามมาก่อน และควรรู้จักที่จะยับยั้งหรือควบคุมอารมณ์ ที่ไม่เหมาะสมให้ได้

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่า เมื่อแสดงอารมณ์ออกไปแล้วผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้การอภิปรายกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม โดยให้นักเรียนหยิบชิ้นส่วนที่เขียนหมายเลข 1,2,3, และ 4 ไว้คนละ 1 ชิ้น แล้วให้หนึ่งเป็นกลุ่ม หลังจากนั้นส่งตัวแทนไปรับใบกิจกรรมจากผู้วิจัยและปฏิบัติตามคำสั่งในใบกิจกรรมนั้น

เมื่อทำเสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอให้เพื่อนฟัง

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

จากการที่แต่ละกลุ่มนำเสนอมา นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

นักเรียนมีแนวทางอื่นที่จะแสดงพฤติกรรมอีกหรือไม่ อย่างไร

การแสดงความคิดเห็น ให้ปฏิบัติหลังจากแต่ละกลุ่มนำเสนอจนเสร็จแล้วโดยใช้วิธีการ ดังนี้

ให้จับคู่กันระหว่าง กลุ่ม 1 กับกลุ่ม 2 และกลุ่ม 3 กับกลุ่ม 4 โดยผลัดกันนำเสนอ เช่น กลุ่ม 1 นำเสนอแล้วกลุ่ม 2 แสดงความคิดเห็น แล้วเปลี่ยนเป็นกลุ่ม 2 นำเสนอและกลุ่ม 1 แสดงความคิดเห็น เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามดังนี้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

การเกิดอารมณ์มีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งปกติธรรมชาติของคนเราย่อมมีอารมณ์และความรู้สึก และเมื่อมีใคร หรือมีอะไรมากระทบในทางที่ดี และทางไม่ดี ผลดีของการเกิดอารมณ์ก็คือ ทำให้อารมณ์เราแรง สนุกสนาน ส่วนผลเสียที่สำคัญ ได้แก่ ผลเสียทางร่างกาย เช่นอาหารไม่ย่อย ท้องอืดเพื่อ หายใจหอบ ผลเสียต่อการทำงาน ทำให้ทำงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร หรืออาจทำงานไม่ได้ ผลเสียทางสังคม คนที่มีอารมณ์รุนแรงอยู่เสมอ เปลี่ยนแปลงได้ง่ายมักจะเข้ากับใครไม่ค่อยได้ ไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย อารมณ์รุนแรงมากอาจนำไปสู่การมีปัญหาทางจิตหรือประสาทได้ หากเราตั้งสติไม่ทัน เราก็มักจะเคลิบเคลิ้มไปกับสิ่งที่มากระทบนั้น ๆ เช่น ชมเชนเรา ยกย่องเรา เราก็พลอยยินดีชื่นชอบเขา แต่หากสิ่งนั้นมากระทบในทางไม่ดี เช่น ดุด่า ว่ากล่าว ต่ำทอน เราโกรธ ไม่พอใจ ซึ่งเราไม่อาจควบคุมได้ การตัดสินใจในขณะนั้น อาจผิดพลาดจนเกิดความเสียหายต่อตัวเราและผู้อื่นได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

ฉลากการแบ่งกลุ่ม หมายเลข 1-4 เท่าจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ใบกิจกรรม “ผลลัพธ์อารมณ์”

- 2.1 ใบงานกลุ่ม 1 เรื่อง “อารมณ์กลัว”
- 2.2 ใบงานกลุ่ม 1 เรื่อง “อารมณ์สุข”
- 2.3 ใบงานกลุ่ม 1 เรื่อง “อารมณ์เศร้าเสียใจ”
- 2.4 ใบงานกลุ่ม 1 เรื่อง “อารมณ์โกรธ”

ใบงานกลุ่ม 1

เรื่อง “อารมณ์กลัว”

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

กันยาเป็นนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยและเรียนเก่ง เวลาที่เพื่อน ๆ เรียนไม่รู้เรื่อง มักให้กันยาอธิบายให้ฟังเสมอ และช่วงใกล้สอบกันยาก็จะช่วยติวให้เพื่อน ๆ ด้วย

วันนี้เป็นวันสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ตอนเช้าก่อนเข้าห้องสอบวิชาแรก กันยาถูกรัศมี อรทัย และปวีณา ชูบังคับให้บอกข้อสอบในห้องสอบ เพราะพวกเขาไม่ได้อ่านหนังสือมา และไม่ เคยตั้งใจเรียนเลย จึงกลัวสอบตก ถ้ากันยาไม่ยอมบอกข้อสอบ รัศมี อรทัย และปวีณา ชูว่าจะ ไม่คบกันยาเป็นเพื่อนและจะคอยกลั่นแกล้งตลอดเวลา

ในขณะที่กันยากำลังทำข้อสอบวิชาคณิตศาสตร์ ปวีณาเรียกกันยา กันยาได้ยินแต่ไม่ยอม หันไปบอกปวีณา ปวีณาจึงเขียนโน้ตถามข้อสอบกันยาแล้วขว้างกระดาษมาที่โต๊ะของกันยา กันยา ตกใจเปิดกระดาษอ่าน พอรู้ว่าปวีณาให้บอกข้อสอบก็ไม่กล้าเขียนบอกเพราะกลัวครูจับได้ กันยา เหงื่อแตกพลั๊ก และรีบนำกระดาษโน้ตใส่กระเป๋ากระโปรงไว้ สักพักหนึ่ง รัศมี กับอรทัยก็เรียก กันยาอีก กันยารู้ว่าเพื่อนจะถามข้อสอบจึงไม่กล้าหันไปมอง เพราะกลัวครูจับได้ วันนั้นกันยาไม่ มีสมาธิในการทำข้อสอบเลย เพราะกลัวครูเห็นว่าเพื่อน ๆ คอยเรียกตนเองและก็กลัวว่าจะถูกเพื่อน ๆ คอยกลั่นแกล้งที่ไม่ยอมบอกข้อสอบให้

2. เมื่อนักเรียนอ่านข้อความข้างต้นจบแล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

2.1 จากการที่กันยาแสดงพฤติกรรมดังกล่าว นักเรียนคิดว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

2.2 จากการที่รัศมี อรทัย และปวีณา แสดงพฤติกรรมดังกล่าว นักเรียนคิดว่าผลที่ ตามมาจะเป็นอย่างไร

2.3 ถ้านักเรียนเป็นกันยา นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับกันยาหรือไม่ ถ้าไม่ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และคิดว่าเมื่อแสดงพฤติกรรมไปแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็น อย่างไร

2.4 ถ้านักเรียนเป็นรัศมี อรทัย และปวีณา นักเรียนจะกระทำเช่นเดียวกับพวกเขา หรือไม่ ถ้าไม่นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และคิดว่าเมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวไปแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

ใบงานกลุ่ม 2

เรื่อง “อารมณ์สุข”

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

ธีรุตม์ เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วจากโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด และกำลังเตรียมตัวสอบเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ ธีรุตม์อ่านหนังสืออย่างหนักโดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ไม่เคยไปเที่ยวกับเพื่อนเลย เมื่อถึงวันสอบ ธีรุตม์ตั้งใจทำข้อสอบอย่างเต็มที่จนหมดเวลา แต่มีบางข้อที่ทำไม่ได้ ธีรุตม์จึงไม่ค่อยมั่นใจว่าตนเองจะสอบได้ เพราะนักเรียนที่มาสอบแข่งขันทุกคนจะเป็นนักเรียนที่เรียนเก่งทั้งนั้นและมาจากโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

พอถึงวันประกาศผล ธีรุตม์ดูผลสอบทางอินเทอร์เน็ตตั้งแต่เช้า ปรากฏว่าเขาสอบได้ จึงรีบกลับบ้าน เพื่อไปบอกข่าวดีให้พ่อแม่ ในระหว่างที่กลับบ้าน ธีรุตม์ยิ้มมาตลอดและอยากให้ถึงบ้านเร็ว ๆ พอถึงบ้านธีรุตม์รีบวิ่งไปกอดพ่อแม่ แล้วบอกว่าเขาสอบได้ พ่อกับแม่ดีใจมาก วันนั้นทั้งวันธีรุตม์จะยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดีตลอดเวลา แม่เรียกให้ทานข้าว ทานขนม ธีรุตม์ก็ทานไม่ลง รู้สึกว่ามันอิ่มไปหมด ธีรุตม์รู้สึกว่าเป็นวันที่มีความสุขที่สุดในโลกเลย

2. เมื่อนักเรียนอ่านข้อความข้างต้นจบแล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

2.1 จากการที่ธีรุตม์แสดงพฤติกรรมดังกล่าว นักเรียนคิดว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

2.2 ถ้านักเรียนเป็นธีรุตม์ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับธีรุตม์หรือไม่ ถ้าไม่ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และคิดว่าเมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวไปแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

ใบงานกลุ่ม 3

เรื่อง “อารมณ์เศร้าเสียใจ”

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

วันจันทร์ครูประจำชั้นแจ้งว่า ปลายเดือนนี้ทางโรงเรียนจะเริ่มสอบปลายภาคเรียนที่ 1 แล้ว ครูจึงอยากให้นักเรียนตั้งใจอ่านหนังสือ ลดการเล่นลงบ้าง และครูได้ฝากความหวังไว้ว่า นักเรียนต้องสอบได้เกรด 3 เกรด 4 กันทุกคน

เพื่อน ๆ ในห้องจึงชวนกันดูในตอเนยที่โรงเรียนหลังเลิกเรียน มีเพียงศรรามคนเดียวเท่านั้นที่ไม่สนใจดูกับเพื่อน ในขณะที่เพื่อนดูกัน ศรรามก็พยายามชวนซาคริตไปเล่นด้วย แต่ซาคริตไม่ไป ศรรามจึงไปเล่นเกมสปีในร้านเกมส์คนเดียว เมื่อหมดเงินแล้วจึงกลับบ้าน

วันพฤหัสบดีครูประจำชั้นเรียกศรรามไปพบ เพื่อเตือนให้ศรรามอ่านหนังสือและให้ศรรามดูกับเพื่อน ๆ ศรรามจึงถามครูว่าใครมาฟ้องครู ครูบอกว่าไม่มีใครฟ้อง แต่ครูรู้เองเพราะครูไม่เคยเห็นศรรามอยู่ดูกับเพื่อน ๆ เลย ครูว่าศรรามน่าจะอยู่ดูกับเพื่อน ๆ เมื่อศรรามกลับบ้านก็โดนแม่บ่นเรื่องไม่ดูหนังสือ เอาแต่เล่นอย่างเดียว

พอถึงวันประกาศผลสอบ นักเรียนทุกคนต่างยื่นดูผลสอบของตนเองที่ป้ายประกาศของโรงเรียน ศรรามได้มาดูผลสอบของเขาเช่นกัน ผลปรากฏว่า เขาสอบตก 5 วิชา ศรรามเสียใจมากที่สอบตกตั้ง 5 วิชา

หลังจากนั้นศรรามก็ไม่ค่อยพูดจากับใคร และแยกตัวออกจากกลุ่มเอน ในช่วงโมงเรียนศรรามก็จะนั่งเหม่อลอย ศรรามไม่สนใจที่จะอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบซ่อม และเริ่มขาดเรียน

2. เมื่อนักเรียนอ่านข้อความข้างต้นจบแล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

2.1 จากการที่ศรรามเสียใจที่สอบตก แล้วแสดงพฤติกรรมดังกล่าว นักเรียนคิดว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

2.2 ถ้านักเรียนศรราม นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับศรรามหรือไม่ ถ้าไม่ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และคิดว่าเมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวไปแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

ใบงานกลุ่ม 4

เรื่อง “อารมณ์โกรธ”

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

ในชั่วโมงพลศึกษา ครูให้นักเรียนเล่นฟุตบอลเป็นทีม ซึ่งในขณะที่ผู้เล่นกำลังวิ่งไล่ตามลูกฟุตบอลกันอยู่นั้น ตะวันได้วิ่งไปชนดุสิตล้มลง ดุสิตหัวเข่าถลอก และรู้สึกเจ็บมาก ตะวันรีบเข้ามาขอโทษดุสิต และบอกว่าไม่ได้เจตนา พร้อมทั้งช่วยพุงพาดุสิตไปห้องพยาบาล แต่ดุสิตไม่ยอมให้ตะวันพาไปห้องพยาบาล และต่อว่าตะวันอย่างรุนแรง หาวว่าตะวันตั้งใจชนตนเอง ตะวันจึงโมโหที่ดุสิตไม่ยอมเข้าใจตนเอง จึงพูดจาโต้ตอบดุสิตบ้าง ทำให้ทั้งสองทะเลาะกันอย่างรุนแรง และดุสิตได้กระโดดเข้าชกต่อยตะวัน เมื่อตะวันถูกดุสิตต่อยจึงต่อยดุสิตบ้าง และต่างคนต่างชกต่อยกันอย่างไม่มีการยอมใคร

2. เมื่อนักเรียนอ่านข้อความข้างต้นจบแล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

2.1 จากการที่ดุสิตและตะวันแสดงพฤติกรรมดังกล่าว นักเรียนคิดว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

2.2 ถ้านักเรียนเป็นดุสิตและตะวันจะแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับดุสิตและตะวันหรือไม่ ถ้าไม่ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และคิดว่าเมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวไปแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 5

กรณีตัวอย่าง

ชื่อกิจกรรม การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง เป็นการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะแสดงอารมณ์และพฤติกรรมอย่างไร และผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร หากนักเรียนสามารถตระหนักรู้ตนเองได้ จะช่วยให้นักเรียนมีบุคลิกภาพที่ดี มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง เข้าใจตนเองมากขึ้น และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม การตระหนักรู้ตนเองจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียน บอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองในขณะนั้นได้
เพื่อให้นักเรียนคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะแสดงอารมณ์ หรือพฤติกรรมอย่างไร
เมื่อเกิดความรู้สึกนั้น
เพื่อให้นักเรียนคาดการณ์ล่วงหน้าว่าเมื่อแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้กรณีตัวอย่าง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

นักเรียนนั่งล้อมวงกลุ่มใหญ่ ผู้วิจัยสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของนักเรียนหลังจากตื่นนอนในตอนเช้าของวันนี้ โดยสุ่มถามนักเรียน 2-3 คน

ผู้วิจัยแจกเอกสาร กรณีตัวอย่างเรื่อง “ รัฐภูมิเป็นเหตุ ” ให้นักเรียนทุกคนอ่าน เมื่ออ่านจบให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

ขณะที่นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง “ รัฐภูมิเป็นเหตุ ” อยู่นั้นนักเรียนมีอารมณ์และความรู้สึกอย่างไร และเพราะอะไรจึงมีอารมณ์และความรู้สึกเช่นนั้น

ถ้านักเรียนเป็นวราเดช นักเรียนจะมีอารมณ์และความรู้สึกอย่างไร

เมื่อเกิดอารมณ์และความรู้สึกดังกล่าวแล้ว นักเรียนคิดว่าจะแสดงอารมณ์และพฤติกรรมอย่างไร และคิดว่าผลที่เกิดขึ้น จากการแสดงอารมณ์และพฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ในสถานการณ์เดียวกัน เพราะเหตุใดบุคคลจึงอารมณ์และความรู้สึกต่างกัน การที่เราสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะแสดงอารมณ์และพฤติกรรมอย่างไร และคิดว่าผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงอารมณ์นั้นเป็นอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมนี้ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

การคาดการณ์ล่วงหน้ามีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ใน

ชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง คือ การมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ว่ากำลังรู้สึกอย่างไร รู้ว่าจะแสดงอารมณ์และพฤติกรรมอย่างไร และรู้ผลที่จะเกิดจากการแสดงอารมณ์นั้น ๆ การตระหนักรู้อารมณ์ตนเองจะนำไปสู่การสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

กรณีตัวอย่างเรื่อง " รัฐภูมิเป็นเหตุ " จำนวน 20 ชุด

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “รัฐภูมิเป็นเหตุ”

ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูมอบหมายให้นักเรียนทุกคนทำรายงานเรื่อง “จังหวัดของเรา” โดยให้เวลาทำ 2 สัปดาห์ วรเดชจึงมาโรงเรียนแต่เช้าทุกวันเพื่อเข้าห้องสมุด ค้นคว้าหาข้อมูล และในตอนกลางวันวรเดชก็จะรับประทานอาหารแล้วเข้าห้องสมุดไปค้นคว้าหาข้อมูล วรเดชทำอย่างนี้เป็นประจำตลอด 1 สัปดาห์ จนวรเดชคิดว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้ว จึงได้นำข้อมูลมาเรียบเรียงและพิมพ์รายงานด้วยตนเองในช่วงเวลาว่าง ซึ่งวรเดชได้ไปใช้บริการจาก ศูนย์คอมพิวเตอร์ที่โรงเรียน เนื่องจากที่บ้านของวรเดชไม่มีคอมพิวเตอร์ และวรเดชก็สามารถทำรายงานเสร็จเรียบร้อยก่อนที่จะถึงกำหนดส่งครู

ในขณะที่เหลือเวลาอีก 2 วัน ที่จะต้องส่งรายงาน รัฐภูมิซึ่งเป็นเพื่อนห้องเดียวกันกับวรเดชและยังไม่ได้เริ่มทำรายงานเลย รู้ว่าวรเดชทำรายงานเสร็จแล้ว จึงมาขอยืมรายงานของวรเดชไปดูเป็นตัวอย่าง ตอนแรกวรเดชไม่ให้รัฐภูมิยืม แต่รัฐภูมิอ่อนนวยวรรณ และสัญญาว่าจะไม่ลอกรายงานของวรเดช เพียงแต่ขอยืมดูเป็นตัวอย่างเท่านั้น และจะนำมาคืนให้ในวันที่ต้องส่งครู

พอถึงวันกำหนดส่งรายงาน รัฐภูมิได้มาบอกวรเดชในตอนเช้าก่อนเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติว่าไม่รู้ว่ารายงานของวรเดชหายไปไหน หาเท่าไรก็ไม่พบ

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 6

การอภิปรายกลุ่ม

ชื่อกิจกรรม จุดเด่น / จุดด้อยของฉัน

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด คนเรามีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องด้วยกันทุกคน บางครั้งเรามองไม่เห็นแต่คนรอบข้างมองเห็น การได้รู้ถึงข้อดีของเรา จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ในขณะเดียวกัน การรู้ถึงข้อบกพร่องของตนแล้วนำมาแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นก็น่าเป็นสิ่งที่น่ายกย่องยิ่งขึ้น

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนบอกข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองได้
เพื่อให้นักเรียนยอมรับข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้การอภิปรายกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มโดยให้นักเรียนหยิบชิ้นส่วนคนละ 1 ชิ้นแล้วนำไปต่อกันให้เป็นรูปหัวใจ แล้วให้นั่งเป็นวงกลม จากนั้นแจกซองจดหมายพร้อมทั้งกระดาษรูปหัวใจ 10 แผ่นและปากกาให้นักเรียนทุกคน

ให้นักเรียนทุกคนเขียนชื่อของตนเองที่หน้าซอง

ให้นักเรียนเขียนส่วนที่ดี ที่เป็นความดีของตนเอง 2 ข้อลงในกระดาษรูปหัวใจ และเขียนข้อบกพร่องของตนเอง 2 ข้อลงในด้านหลังกระดาษแล้วเก็บไว้

ให้นักเรียนส่งจดหมายเวียนไปทางขวา เมื่อสมาชิกได้รับซองจดหมายของใครให้เขียนข้อดีและข้อบกพร่องของคนนั้น อย่างละ 2 ข้อ โดยเขียนข้อดีลงใน ด้านหน้าและข้อบกพร่องด้านหลังของรูปหัวใจที่ตนเองมีอยู่ แล้วใส่ในซองจดหมาย แล้วเวียนต่อไปจนครบจนกระทั่งถึงตัวเจ้าของซองจดหมาย

ให้นักเรียนทุกคนอ่านข้อดีและข้อบกพร่องที่เพื่อน ๆ ในกลุ่มเขียน และอภิปรายร่วมกันว่า ข้อดีและข้อบกพร่องที่ตนเองเขียนกับที่เพื่อน ๆ เขียนนั้นตรงกันหรือไม่ และตรงกับความเป็นจริงหรือไม่

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

นักเรียนมีความคิดความรู้สึกอย่างไร ในขณะที่เขียนข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง

นักเรียนมีความคิดความรู้สึกอย่างไร ในขณะที่เขียนข้อดีและข้อบกพร่องของเพื่อน

เมื่อได้เปิดอ่านข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองที่เพื่อนเขียนนักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร

นักเรียนคิดว่าจะแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองได้หรือไม่ ถ้าแก้ไขได้นักเรียนจะทำอย่างไร

2.2 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดให้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

คำถามดังนี้
ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

คนเรามีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องด้วยกันทุกคน บางครั้งเรามองไม่เห็นแต่คนรอบข้างมองเห็น การได้รู้ถึงข้อดีของเรา จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ในขณะเดียวกัน การรู้ถึงข้อบกพร่องของตนแล้วนำมาแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นก็น่าเป็นสิ่งที่น่ายกย่องยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

ซองจดหมาย 20 ซอง (หรือเท่าจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม)

กระดาษแข็ง 2 สีตัดเป็นรูปหัวใจ 2 รูปแล้วตัดเป็นชิ้นส่วนรูปละ 10 ชิ้น

ตัดกระดาษเป็นรูปหัวใจ ขนาด 5 นิ้ว จำนวน 200 แผ่น

ปากกา 20 ด้าม

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 7

การฝึกยีนสมาธิ

ชื่อกิจกรรม สมาธิ ของตีวตีพุทท

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด การบริหารจิตหรือการฝึกสมาธิ คือ การฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ แน่วแน่ มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวน การบริหารจิตหรือฝึกสมาธิ ช่วยให้ใจสงบ แจ่มใส มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุมรอบคอบ และมีความสุข ก่อให้เกิดปัญญา มีสติ รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา การฝึกบริหารจิต เจริญสมาธิเบื้องต้นมีหลายวิธี ตามความ ถนัดของแต่ละคน เช่น การยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ การ กำหนดรู้ความรู้สึกจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัส ตลอดจนการฝึกสมาธิ ในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนฝึกยีนสมาธิให้จิตมีความสงบ
เพื่อให้นักเรียนมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมการฝึกยีนสมาธิโดยเชิญวิทยากรดำเนินกิจกรรมในชั้นที่ 1 ชั้น การมีส่วนร่วม ส่วนขั้นตอนที่ 2 – 4 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้
ชั้นที่ 1 ชั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยแจกบทสวดมนต์ไหว้พระ บทแผ่เมตตา และบทกล่าวคำอธิษฐานให้นักเรียนทุกคน เพราะการสวดมนต์ถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จิต และเจริญปัญญา เพราะการสวดมนต์จะทำให้จิตเป็นสมาธิเร็วขึ้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้นักเรียนสวดมนต์อย่างมีสติ ไม่สวดแบบคล้องปากหรือใจลอย ดังนั้นจึงเลือกบทสวดมนต์แปล เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงความหมายของการสวดมนต์และอานิสงค์ของการสวดมนต์ที่มีคติสอนใจ และช่วยปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงาม

แผ่เมตตา ด้วยการส่งความรักและความปรารถนาดีไปให้มนุษย์และสัตว์ทุก

จำพวก ตามบทแผ่เมตตา

กล่าวคำอธิษฐาน

ฝึกยืนสมาธิ ตั้งสติให้มั่น ปฏิบัติตามอริยาบถ ดังนี้

ยืนตัวตรงตามสบาย ไม่ต้องเกร็งในท่าสงบเท้าห่างกันพอสมควร
ปล่อยแขนไว้ข้างลำตัว

สายตาทอดลงจับที่ปลายจมูกของตนเองไม่สอดสายไปมองที่อื่น
ยกมือซ้ายพร้อมกับภาวนาว่า

ยกหนอ (ยกมือซ้าย)

มาหนอ (โนมั่นแขนซ้ายมาที่หน้าท้อง)

วางหนอ (วางแขนซ้ายไว้บนหน้าท้อง)

ยกมือขวาพร้อมกับภาวนาว่า ยกหนอ มาหนอ วางหนอ เช่นเดียวกับ
มือซ้าย

วิทยากรสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดลมหายใจเข้า
ออก โดยใช้คำถามดังนี้

- การพิจารณากำหนดลมหายใจเข้า – ออก สั้น – ยาว อย่างไรส่งผลให้
เกิดอาการใดกับร่างกายบ้าง (ตามปกติคนเราเมื่อหายใจเข้าท้องจะพองขึ้นและยุบลงเมื่อหายใจออก)

7) กำหนดลมหายใจเข้า – ออก ติดต่อกันไป (ภาวนาภายในใจไม่ต้อง
ออกเสียง โดยกำหนดลมหายใจเข้า ภาวนาว่า พองหนอ และหายใจออกภาวนาว่า ยุบหนอ
หรือหายใจเข้าจะภาวนาว่า พุท หายใจออกภาวนาว่า โธ ก็ได้ ตามที่เหมาะสมกับเด็กโดยผู้วิจัย
สอบถามความต้องการหรือความถนัดของเด็กก่อนการฝึก)

8) กำหนดรู้ที่อาการเคลื่อนไหวของท้อง หายใจเข้า – ออก ภาวนาในใจ
ตามอาการพอง – ยุบ ของท้องตามความเป็นจริง ไม่คิดเรื่องอื่น ๆ

9) เมื่อภาวนาได้สัก 3 – 5 นาที จึงกำหนดในใจว่า อยากเลิกหนอ
ยกมือขวาขึ้นช้า ๆ มาคว่ำไว้ข้างลำตัว และยกมือซ้ายขึ้นช้า ๆ มาวางคว่ำไว้ข้างลำตัว

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อสวดมนต์ไหว้พระ

การแผ่เมตตา มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

นักเรียนเคยฝึกสมาธิหรือไม่ ถ้าไม่เคยเพราะเหตุใด

ถ้านักเรียนเคยฝึกสมาธิ นักเรียนใช้วิธีใดบ้าง

นักเรียนเคยฝึกสมาธิตอนไหน และใช้เวลาในการฝึกนานเท่าไรต่อครั้ง

ถ้านักเรียนฝึกสมาธิได้ตลอดเวลาจะเป็นเช่นไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้
คำถามดังนี้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

การบริหารจิตหรือการฝึกสมาธิ คือ การฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ แน่วแน่ มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวน การบริหารจิตหรือฝึกสมาธิ ช่วยให้ใจสงบ แจ่มใส มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุมรอบคอบ และมีความสุข ก่อให้เกิดปัญญา มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา การฝึกบริหารจิต เจริญสมาธิเบื้องต้นมีหลายวิธี การฝึกยืนสมาธิเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย สะดวกปฏิบัติได้ในทุกกิจกรรม เช่น การยืนเข้าแถวเคารพธงชาติ การยืนเข้าแถวเพื่อรอทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

วิทยากรหรือครูที่มีความรู้ ความสามารถในการฝึกสมาธิ

บทสวดมนต์ไหว้พระ บทแผ่เมตตา และบทกล่าวคำอธิษฐาน จำนวน 20 ชุด

ห้องจริยธรรม ห้องเรียน หรือสถานที่ที่เหมาะสม

บทสวดมนต์ไหว้พระ (แปล)

ประนมมือแล้วตั้งใจนึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ดังนี้
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (3 ครั้ง)

(คำแปล ขอนมัสการแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ห่างไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบด้วย
พระองค์เอง)

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา

พุทฺธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ

(คำแปล สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นพระอรหันต์ บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่อง
เศร้าหมอง ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ข้าพเจ้าขออภิวัตพระผู้มีพระภาคเจ้า) (กราบ)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นะมัสสามิ

(คำแปล พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนมัสการพระธรรม)
(กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

สังฆัง นะมามิ

(คำแปล พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อม
พระสงฆ์) (กราบ)

บทแผ่เมตตา

ประนมมือแล้วตั้งใจส่งความรักและความปรารถนาดีไปให้มนุษย์และสัตว์ทุกจำพวก ดังนี้
สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน
ทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัปยาปัชฌา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

สุขี อัตตนาหัง परिहरันตุ จงมีความสุขกายสุขใจรักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้น
เถิด

บทกล่าวคำอธิษฐาน

ประนมมือแล้วตั้งใจกล่าวคำอธิษฐาน โดยกล่าวว่า

บัดนี้ ข้าพเจ้าจะฝึกสมาธิภาวนา กำหนดสมาธิด้วยการ (ยืน / นั่ง / เดินจงกรม)
ขอให้ข้าพเจ้ามีสติตั้งมั่น ฝึกด้วยความอดทน พากเพียรจนเกิดสมาธิ เพื่อความสำเร็จตาม
ปรารถนาเถิด

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม
ครั้งที่ 8
กรณีตัวอย่าง

ชื่อกิจกรรม โมโหโกรธา

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด อารมณ์โกรธ อาจเกิดจากการถูกดูต่ำกว่ากล่าว ถูกล้อเลียน ถูกขัดใจ ความอิจฉา ริษยา ความไม่ชอบ ความเกลียดชัง อารมณ์โกรธของคนเราในแต่ละเหตุการณ์ จะไม่เท่ากัน ความรุนแรงของอารมณ์โกรธจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น มักจะขึ้นอยู่กับ ความคับข้องใจว่ามีมากน้อยเพียงใด ถ้านักเรียนสามารถบอกได้ว่าขณะนั้น นักเรียนมีอารมณ์โกรธมากน้อยเพียงใด จะมีผลต่อการแสดงอารมณ์และ พฤติกรรมของนักเรียน และหากนักเรียนสามารถบอกได้ว่าเมื่อนักเรียนมีอารมณ์ โกรธแล้ว นักเรียนจะมีข้อดีหรือข้อบกพร่องอะไรบ้าง ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถ ปรับเปลี่ยนการแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมเพื่อให้ข้อบกพร่องเหล่านั้นหมดไปหรือ ลดลง

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนบอกระดับอารมณ์โกรธของตนเองได้ตามความเป็นจริงในแต่ละ สถานการณ์

เพื่อให้นักเรียนบอกข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองอันเป็นผลเนื่องมาจากความ โกรธได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้กรณีตัวอย่างซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “โมโหโกรธา” ให้นักเรียนทุกคนอ่าน เมื่ออ่านจบให้นักเรียนอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

- ถ้านักเรียนเป็นภักธา นักเรียนจะมีอารมณ์มากน้อยเพียงใด
- ให้นักเรียนพิจารณาตนเอง แล้วบอกข้อดีหรือข้อบกพร่องของตนเองที่เป็นผล เนื่องมาจากการเกิดอารมณ์โกรธ

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

ในสถานการณ์เดียวกัน บุคคลมีอารมณ์โกรธระดับเดียวกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

ในแต่ละระดับของอารมณ์โกรธ มีผลอย่างไรต่อการแสดงพฤติกรรม การที่เรารู้ว่าเรากำลังมีอารมณ์โกรธมากน้อยเพียงใดในสถานการณ์นั้น ๆ มีประโยชน์กับเราอย่างไร

การที่เรารู้ถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง เมื่อมีอารมณ์โกรธ มีประโยชน์กับเราอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามดังนี้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

อารมณ์โกรธ อาจเกิดจากการที่ถูกคัดค้านไม่ให้อำนาจในสิ่งที่ตนเองต้องการจะกระทำ การถูกดูต่ำว่ากล่าว ถูกล้อเลียน ถูกขัดใจ ความอิจฉาริษยา ความไม่ชอบ ความเกลียดชัง อารมณ์โกรธของคนเราในแต่ละเหตุการณ์จะไม่เท่ากัน ความรุนแรงของความโกรธจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น มักจะขึ้นอยู่กับความคับข้องใจว่ามีมากน้อยเพียงใด

เมื่อมีอารมณ์โกรธบุคคลจะมีอาการหน้าแดง ตาแดง หูแดง มือสั่น เหงื่อซึม หายใจถี่ ๆ ขาดการยั้งคิด หน้างอ ร้องไห้ กระทั่งทำ ทุบตีตัวเอง ดำว่าผู้อื่นด้วยถ้อยคำรุนแรง ขว้างปาข้าวของ เดี๋ยวนี้ ทำร้ายผู้อื่น กระแทกเท้า ทำร้ายตัวเอง เข้าห้องปิดประตูขังตัวเอง และขาดการระงับและควบคุมอารมณ์

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “โมโหโกรธา” จำนวน 20 ชุด

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “โมโหโกรธา”

ภัทราเป็นเด็กที่เรียนไม่ค่อยเก่ง เมื่อใกล้สอบปลายภาค ภัทราจึงตั้งใจอ่านหนังสือหนังสือเป็นพิเศษ จนเพื่อน ๆ แซวว่าภัทราต้องสอบได้ที่ 1 แน่ ๆ ยิ่งใกล้วันสอบเท่าไรภัทราก็รู้สึกเครียดมากขึ้นเท่านั้น เพราะเธอยังรู้สึกว่ายังอ่านหนังสือได้ไม่เต็มที่

เมื่อวันสอบมาถึง วิชาแรกเป็นวิชาภาษาอังกฤษซึ่งเป็นวิชาที่ยากมากสำหรับภัทรา และภัทราก็ทำข้อสอบไม่ทัน เมื่อออกจากห้องสอบมา ภัทราจึงรู้สึกเครียดมากขึ้น ยิ่งเห็นเพื่อน ๆ พูดคุยหยอกล้อกันทำให้ภัทราคิดว่าเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ คงทำข้อสอบได้หมด มีแต่ภัทราคคนเดียวที่ทำไม่ได้ และในการสอบวิชาที่สองคือวิชาคณิตศาสตร์ ภัทราก็ทำข้อสอบไม่ทันอีก เนื่องจากไม่มีสมาธิในการทำข้อสอบเพราะกังวลเรื่องการทำข้อสอบวิชาภาษาอังกฤษไม่ทัน เมื่อออกจากห้องสอบมาภัทราไม่พูดกับใคร เพื่อน ๆ ไม่มีใครรู้ว่าภัทราทำข้อสอบไม่ทัน เพื่อน ๆ จึงแซวว่าภัทราต้องสอบได้ที่ 1 แน่ ๆ ภัทราคิดว่าเพื่อน ๆ เยาะเย้ย จึงด่าเพื่อน ๆ ออกไปด้วยถ้อยคำที่รุนแรงและร้องไห้พร้อมทั้งร้องกรี๊ดเสียงดัง เพื่อน ๆ ต่างก็ตกใจที่เห็นภัทราร้องไห้และร้องกรี๊ดเสียงดัง พัทธินทร์และพียดาจึงเดินเข้าไปถามภัทราว่าเป็นอะไรทำไมจึงร้องไห้ ภัทรายังคิดว่าเพื่อน ๆ จะมาซ้ำเติมจึงไล่เพื่อนไปให้พ้น พัทธินทร์บอกว่า “ไม่ได้มาซ้ำเติมและเพื่อน ๆ ก็ไม่ได้เยาะเย้ยภัทราด้วย ทุกคนเห็นว่าภัทราตั้งใจอ่านหนังสือมากและทำข้อสอบเต็มเวลาด้วย ก็เลยคิดว่าภัทราต้องทำข้อสอบได้แน่ ๆ ก็เลยแซวภัทราเล่น ๆ แค่นั้นเอง ไม่ได้มีเจตนาอย่างอื่น และไม่คิดว่าภัทร่าจะโกรธมากขนาดนี้” พียดาจึงขอโทษแทนเพื่อน ๆ “เราขอโทษนะ และขอโทษแทนเพื่อน ๆ ด้วยที่ทำให้ภัทราไม่พอใจ”

ภัทราจึงบอกพัทธินทร์และพียดาว่า “เรารู้สึกเครียดในการทำข้อสอบ กลัวทำข้อสอบไม่ได้ และก็ทำข้อสอบไม่ทันด้วย เพื่อน ๆ มาแซวจึงคิดว่าเพื่อน ๆ เยาะเย้ย รู้สึกโกรธมากจึงด่าเพื่อนออกไป และที่ร้องไห้และกรี๊ดเสียงดังเพราะกลัวสอบตก” พียดาจึงปลอบใจภัทราว่า “มีเพื่อนอีกหลายคนที่ทำข้อสอบไม่ได้เหมือนกัน ถ้าเราได้ตั้งใจทำอย่างเต็มที่แล้วก็อย่าไปเสียใจเลยเพราะถือว่าเราได้พยายามแล้ว และมันก็ผ่านมาแล้ว เราแก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว เรามาเตรียมตัวและตั้งใจทำวิชาต่อไปดีกว่า”

ภัทราชอบใจเพื่อน ๆ ที่ให้กำลังใจ และชอบใจเพื่อน ๆ ที่ไม่โกรธเรื่องที่ภัทราด่าเพื่อน ๆ จากนั้นพัทธินทร์และพียดาก็ชวนภัทราไปอ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอบวิชาต่อไป

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 9

กรณีตัวอย่าง

ชื่อกิจกรรม กลัว

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด อารมณ์กลัว อาจเกิดจากกลัวสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ สัตว์ และ สิ่งของ เช่น กลัวงู กลัวความสูง กลัวพายุ กลัวความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การแสดงพฤติกรรมบางอย่างอาจจะนำไปสู่การไม่ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจาก สังคม และกลัวในสิ่งที่ไม่รู้ เช่น กลัวคนแปลกหน้า กลัวสถานที่ลึกลับ อารมณ์ กลัวของคนเราในแต่ละเหตุการณ์จะไม่เท่ากัน ถ้านักเรียนสามารถบอกได้ว่า ขณะนั้นนักเรียนมีอารมณ์กลัวมากน้อยเพียงใด จะมีผลต่อการแสดงอารมณ์และ พฤติกรรมของนักเรียน และหากนักเรียนสามารถบอกได้ว่าเมื่อนักเรียนมีอารมณ์ กลัวแล้ว นักเรียนจะมีข้อดีหรือข้อบกพร่องอะไรบ้าง ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถ ปรับเปลี่ยนการแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมเพื่อให้ข้อบกพร่องเหล่านั้นหมดไปหรือ ลดลง

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนบอกระดับอารมณ์กลัวของตนเองได้ตามความเป็นจริงในแต่ละ สถานการณ์

เพื่อให้นักเรียนบอกข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองอันเป็นผลเนื่องมาจากความ กลัวได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้กรณีตัวอย่างซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “กลัว” ให้นักเรียนทุกคนอ่าน เมื่ออ่านจบให้นักเรียนอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

- ถ้านักเรียนเป็นอนุสรณ์ นักเรียนจะมีความกลัวมากน้อยเพียงใด
- ให้นักเรียนพิจารณาตนเอง แล้วบอกข้อดีหรือข้อบกพร่องของตนเองที่เป็นผล

เนื่องมาจากการเกิดอารมณ์กลัว

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

ในสถานการณ์เดียวกัน บุคคลมีอารมณ์กลัวระดับเดียวกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

ในแต่ละระดับของอารมณ์กลัว มีผลอย่างไรต่อการแสดงพฤติกรรม การที่เรารู้ว่าเรากำลังมีอารมณ์กลัวมากน้อยเพียงใดในสถานการณ์นั้น ๆ มีประโยชน์กับเราอย่างไร

การที่เรารู้ถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง เมื่อมีอารมณ์กลัว มีประโยชน์กับเราอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามดังนี้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

อารมณ์กลัว อาจเกิดจากกลัวสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ สัตว์ และสิ่งของ เช่น กลัวงู กลัวความสูง กลัวพายุ กลัวความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การแสดงพฤติกรรมบางอย่างอาจจะนำไปสู่การไม่ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากสังคม และกลัวในสิ่งที่ไม่รู้ เช่น กลัวคนแปลกหน้า กลัวสถานที่ลึกลับ อารมณ์กลัวของคนเราในแต่ละเหตุการณ์จะไม่เท่ากัน

อารมณ์กลัวเป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เด็ก วัยรุ่นจะเกิดความกลัวการปรับตัวเข้ากับสังคม กลัวการไม่ยอมรับจากหมู่คณะ กลัวการอยู่อย่างโดดเดี่ยว กลัวการสอบตก กลัวรูปร่างลักษณะไม่สมประกอบ กลัวว่าจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง

เมื่อมีอารมณ์โกรธบุคคลจะมีอาการหน้าซีด ตัวเกร็ง มือเท้าชา ใจสั่น ความกลัวทำให้จิตผิดปกติ หวาดผวา และพยายามแสดงพฤติกรรมใด ๆ เพื่อให้พ้นความกลัว

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “กลัว” จำนวน 20 ชุด

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “กลัว”

ในขณะที่เด็กชายอนุสรณ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง กำลังทำธุระส่วนตัวอยู่ในห้องน้ำอยู่นั้น ก็ได้ยินเสียงคนเดินมาเข้าห้องน้ำหลายคน ตอนแรกอนุสรณ์ไม่ได้สนใจอะไร แต่พอจับใจความเรื่องราวที่คนที่เข้ามาพูดคุยกันได้ก็รู้สึกตกใจและกลัวขึ้นมาทันที เพราะสิ่งที่ได้ฟังนั้นก็คือ กลุ่มคนดังกล่าวได้ปรึกษากันว่า หัวหน้าแก๊งของพวกเขาต้องการให้นักเรียนในโรงเรียนนี้เป็นคนขายยาบ้าเพิ่มขึ้นอีก แต่พวกเขาไม่รู้จะหาใคร และไม่อยากจะให้เพื่อนร่วมโรงเรียนมาทำอย่างนี้ เพราะเขารู้ว่ามันไม่ดี แต่พวกเขาก็ไม่สามารถปฏิเสธหัวหน้าแก๊งได้เพราะพวกเขาติดยาบ้ากันแล้ว ต้องคอยทำตามหัวหน้าแก๊งตลอด ทุกวันนี้พวกเขาต้องขายยาบ้าให้หัวหน้าแก๊งด้วย ถ้าไม่ทำตามคำสั่งของหัวหน้าแก๊ง พวกเขาก็จะไม่ได้รับยาบ้าจากหัวหน้าแก๊งและจะโดนซ้อมด้วย จะเลิกก็ไม่ได้เพราะติดยาบ้าแล้ว และพ่อแม่ก็ไม่รู้ว่าพวกเขาติดยาบ้า ขณะที่คนกลุ่มดังกล่าวกำลังคุยกันอยู่นั้น อนุสรณ์ได้ทำซัสน้ำในห้องน้ำตกพื้น จึงทำให้คนกลุ่มดังกล่าวรู้ว่ามีความลับของพวกเขา จึงบังคับให้อนุสรณ์ออกมาจากห้องน้ำและบังคับให้อนุสรณ์เป็นคนขายยาบ้าในโรงเรียน เพราะอนุสรณ์รู้ความลับของพวกเขาแล้ว และถ้าอนุสรณ์ไม่ทำตาม พวกเขาก็จะทำร้ายอนุสรณ์ด้วย

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 10

กรณีตัวอย่าง

ชื่อกิจกรรม เติมความสุขให้สุดา

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด อารมณ์มีความสุข อาจเกิดจากการที่บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความสำเร็จในการประกอบกิจกรรมตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ และได้รับรู้เรื่องราวที่ซับซ้อน อารมณ์มีความสุขของคนเราในแต่ละเหตุการณ์จะไม่เท่ากัน ถ้านักเรียนสามารถบอกได้ว่าขณะนั้นนักเรียนมีอารมณ์มีความสุขมากน้อยเพียงใด จะมีผลต่อการแสดงอารมณ์และพฤติกรรมของนักเรียน และหากนักเรียนสามารถบอกได้ว่าเมื่อนักเรียนมีอารมณ์มีความสุขแล้ว นักเรียนจะมีข้อดีหรือข้อบกพร่องอะไรบ้าง ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนการแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมเพื่อให้ข้อบกพร่องเหล่านั้นหมดไปหรือลดลง

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนบอกระดับอารมณ์มีความสุขของตนเองได้ตามความเป็นจริงในแต่ละสถานการณ์

เพื่อให้นักเรียนบอกข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองอันเป็นผลเนื่องมาจากอารมณ์มีความสุขได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้กรณีตัวอย่างซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “เติมความสุข” ให้นักเรียนทุกคนอ่านเมื่ออ่านจบให้นักเรียนอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

- ถ้านักเรียนเป็นสุดา นักเรียนจะมีความสุขมากน้อยเพียงใด

- ให้นักเรียนพิจารณาตนเอง แล้วบอกข้อดีหรือข้อบกพร่องของตนเองที่เป็นผล

เนื่องมาจากอารมณ์มีความสุข

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

ในสถานการณ์เดียวกัน บุคคลมีอารมณ์มีความสุขระดับเดียวกันหรือไม่
เพราะเหตุใด

ในแต่ละระดับของอารมณ์มีความสุข มีผลอย่างไรต่อการแสดงพฤติกรรม
การที่เรารู้ว่าเรากำลังมีอารมณ์มีความสุขมากน้อยเพียงใดในสถานการณ์นั้น ๆ
มีประโยชน์กับเราอย่างไร

การที่เรารู้ถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง เมื่อมีอารมณ์มีความสุข มี
ประโยชน์กับเราอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้
คำถามดังนี้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ได้อย่างไร

ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

อารมณ์มีความสุข อาจเกิดจากการที่บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับ
สภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความสำเร็จในการประกอบกิจกรรมตามที่ตั้งจุดมุ่งหมาย
เอาไว้ และได้รับรู้เรื่องราวที่ขบขัน อารมณ์มีความสุขของคนเราในแต่ละเหตุการณ์จะไม่เท่ากัน
ความสุขของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสุขจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลผู้นั้นมี
สุขภาพดีทั้งกายและใจ ความสุขของวัยรุ่นมักมีสาเหตุมาจากการเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีสถานภาพ
เหนือคนอื่น ความมั่นใจว่าตนเองมีข้อดี รวมทั้งการรับรู้เรื่องตลกขบขัน

เมื่อมีความสุขบุคคลจะมีความสบายใจ ร่าเริงแจ่มใส เบิกบาน หัวเราะ มีความ
ความปิติยินดีและสนุกสนาน

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “เติมความสุขให้สุดา” จำนวน 20 ชุด

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “เติมความสุขให้สุดา”

วันศุกร์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีข่าวดีมาบอกแก่นักเรียนทุกคนว่า มูลนิธิดำรงชัยธรรมจะแจกทุนการศึกษาให้นักเรียนที่มีผลการเรียนดี มีความประพฤติดี มีฐานะยากจนและทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้แก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับละ 1 ทุน จังหวัดละ 2 คน โดยให้เป็นทุนการศึกษาเรียนจนถึงระดับปริญญาตรี ครูบอกว่าใครสนใจให้สมัครได้ที่ครูประจำชั้น

สุดาชวนศิริพรไปสมัคร แต่ศิริพรปฏิเสธ พร้อมให้เหตุผลว่าตนเรียนไม่เก่ง สุดาพยายามชวนอีกโดยให้เหตุผลว่ามูลนิธิไม่ได้พิจารณาด้านผลการเรียนอย่างเดียว แต่พิจารณาด้านความประพฤติและการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย แต่ศิริพรก็ไม่ไป สุดาจึงไปสมัครพร้อมกับเพื่อนในชั้นอื่น ๆ มีผู้สมัครจำนวนมาก แต่มูลนิธิคัดเลือกแค่ระดับละ 3 คน เพื่อสัมภาษณ์และสุดาก็เป็นหนึ่งในจำนวนที่ผ่านการคัดเลือก

วันสัมภาษณ์ครูพาสุดาไปสัมภาษณ์ สุดาได้เล่าให้คณะกรรมการที่สัมภาษณ์ฟังว่า เธออาศัยอยู่กับแม่และน้องอีก 1 คนซึ่งกำลังเรียนชั้นอนุบาล เพราะพ่อได้เสียชีวิตตั้งแต่สุดาเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แม่ต้องไปขายของที่ตลาดทุกวัน หลังเลิกเรียนเมื่อกลับไปถึงบ้านสุดาต้องช่วยแม่ดูแลน้อง สุดาจึงไม่ค่อยมีเวลาอ่านหนังสือ สุดาจึงคิดว่าอ่านหนังสือตอนกลางคืนก็ได้ แต่เมื่อถึงเวลากลางคืนสุดาก็อ่านหนังสือไม่ได้เพราะว่าห้องที่สุดาอยู่กับแม่และน้องนั้นเป็นห้องเช่าเล็ก ๆ มีหลอดไฟดวงเดียว ถ้าสุดาเปิดไฟดูหนังสือ ทั้งห้องจะสว่างไปหมดทำให้น้องนอนไม่หลับ แต่สุดาไม่เคยย่อท้อ สุดาจึงแก้ปัญหาโดยการไปอ่านหนังสือหน้าห้อง แล้วสุดาก็จุกยักนยุงเพื่อไล่ยุง แม่รู้สึกสงสารสุดามากจึงบอกสุดาว่าถ้าแม่มีเงินจะซื้อคอมพิวเตอร์ให้สุดา ในตอนเช้าสุดาต้องรีบตื่นเพื่อช่วยแม่เตรียมของไปขายที่ตลาด เมื่อแม่ไปตลาดแล้วสุดาก็ต้องปลุกน้องให้มาอาบน้ำแต่งตัว กินข้าวเพื่อไปโรงเรียน เมื่อไปถึงโรงเรียนสุดาจะต้องไปนำเพื่อน ๆ ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนที่รับผิดชอบเพราะสุดาเป็นหัวหน้าห้อง ในเวลาเรียนสุดาจะนำข้อสงสัยที่จดไว้ไปถามครู ช่วงพักเที่ยงสุดาก็รีบกินข้าวแล้วไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด สุดาทำอย่างนี้ทุกวัน จึงทำให้เธอมีผลการเรียนดีมาก

ผลปรากฏว่า สุดาได้รับการคัดเลือกให้ได้รับทุนการศึกษาได้เรียนถึงระดับปริญญาตรี สุดาดีใจมากจนน้ำตาไหล เธอไหว้และกล่าวขอบพระคุณครูประจำชั้น แล้วรีบกลับบ้านนำเงินทุนที่ได้มาในวันนั้น จำนวน 1,000 บาท ไปให้แม่ เพื่อให้แม่เก็บไว้ใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนของเธอและน้อง แม่ดีใจมากถึงกับน้ำตาไหล และแม่ได้แบ่งเงินส่วนหนึ่งซื้อคอมพิวเตอร์ให้สุดา

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 11

กรณีตัวอย่าง

ชื่อกิจกรรม เขาชื่อเดช

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด อารมณ์เศร้า อาจเกิดจากการสูญเสียบางสิ่งบางอย่างซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิต หรือประสบความล้มเหลวในการปฏิบัติกิจกรรมบางอย่าง อารมณ์เศร้าของคนเราในแต่ละเหตุการณ์จะไม่เท่ากัน ถ้านักเรียนสามารถบอกได้ว่าขณะนั้นนักเรียนมีอารมณ์เศร้ามากน้อยเพียงใด จะมีผลต่อการแสดงอารมณ์และพฤติกรรมของนักเรียน และหากนักเรียนสามารถบอกได้ว่าเมื่อนักเรียนมีอารมณ์เศร้าแล้ว นักเรียนจะมีข้อดีหรือข้อบกพร่องอะไรบ้าง ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนการแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมเพื่อให้ข้อบกพร่องเหล่านั้นหมดไปหรือลดลง

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนบอกระดับอารมณ์เศร้าของตนเองได้ตามความเป็นจริงในแต่ละสถานการณ์

เพื่อให้นักเรียนบอกข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองอันเป็นผลเนื่องมาจากอารมณ์เศร้าได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้กรณีตัวอย่างซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “เขาชื่อเดช” ให้นักเรียนทุกคนอ่าน เมื่ออ่านจบให้นักเรียนอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

- ถ้านักเรียนเป็นเดช นักเรียนจะเศร้าเสียใจมากน้อยเพียงใด
- ให้นักเรียนพิจารณาตนเอง แล้วบอกข้อดีหรือข้อบกพร่องของตนเองที่เป็นผลเนื่องมาจากการเกิดอารมณ์เศร้าเสียใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

ในสถานการณ์เดียวกัน บุคคลมีอารมณ์เศร้าระดับเดียวกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

ในแต่ละระดับของอารมณ์เศร้า มีผลอย่างไรต่อการแสดงพฤติกรรม การที่เรารู้ว่าเรากำลังมีอารมณ์เศร้ามากน้อยเพียงใดในสถานการณ์นั้น ๆ มีประโยชน์กับเราอย่างไร

การที่เรารู้ถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง เมื่อมีอารมณ์เศร้า มีประโยชน์กับเราอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามดังนี้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

อารมณ์เศร้า อาจเกิดจากการสูญเสียบางสิ่งบางอย่างซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิต หรือประสบความล้มเหลวในการปฏิบัติกิจกรรมบางอย่าง อารมณ์เศร้าของคนเราในแต่ละเหตุการณ์จะไม่เท่ากัน อารมณ์เศร้าเป็นอารมณ์ที่มักเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ โดยเฉพาะในวัยรุ่นตอนต้น ความเศร้าเสียใจในวัยรุ่นจะมีความรุนแรงแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสาเหตุหรือผลจากเหตุการณ์นั้น ๆ

เมื่อมีอารมณ์เศร้า ในวัยรุ่นมักจะมีอาการเซื่องซึม เหงาหงอย เจ็บเมย เบื่อหน่าย ไม่สนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว กลายเป็นคนเก็บตัวอยู่คนเดียวเงียบ ๆ ไม่ต้องการสิ่งใด ไม่หิว ไม่กระหาย นอนไม่หลับ และไม่มีสมาธิในการเรียน

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “เขาชื่อเดช” จำนวน 20 ชุด

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “เขาชื่อเดช”

เด็กชายสมเดช คงพันธ์ ลูกชายคนแรกของดวง และวิไล คงพันธ์ สองสามีภรรยาผู้ซึ่งนอกจากจะทำมาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว เขทั้งสองยังตั้งอกตั้งใจเลี้ยงดูให้การศึกษาลูกน้อยทั้งสอง คือ เดช อายุ 12 ปี และวิภา อายุ 4 ขวบ

ชีวิตของเดชเริ่มต้นจากครอบครัวเล็ก ๆ อันอบอุ่นของเขา ซึ่งมีพ่อ แม่ น้อง พร้อมหน้าพร้อมตา แต่แล้ววันหนึ่ง เขาก็ต้องสูญเสียพ่อไปในวีรกรรมที่พ่อของเขาได้ช่วยเหลือเด็กคนหนึ่งจากอุบัติเหตุสายไฟฟ้า แต่แล้วพ่อกลับต้องรับเคราะห์ถึงตายจากเดชกับแม่และน้องไปอย่างไม่มีวันกลับ

วิไล แม่ของเดช เป็นแบบฉบับของแม่บ้านแม่เรือน ที่ยกการตัดสินใจทั้งหมดให้แก่สามีของเธอ ซึ่งเป็นช่างทำหน้าอย่างแท้จริง วิไลไม่ได้ทำงานนอกบ้าน เธออยู่บ้านดูแลครอบครัวและลูก อีกทั้งไม่เคยจะสนใจความเคลื่อนไหวใด ๆ ของโลกภายนอกเลย ด้วยเหตุนี้ วิไลไม่อาจแบกรับภาระเลี้ยงดูเดชกับน้องไว้ได้ทันที่ การสูญเสียพ่อจึงกลายเป็นจุดตั้งต้นสำหรับเดชที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำ “น้อย ๆ” ของครอบครัวตั้งแต่นั้นมา

พ่อของเดชอบรมเดชมาให้เข้มแข็ง อดทน อ่อนน้อม กตัญญู และต่อสู้กับชีวิต และเดชก็เป็นเช่นนั้นทุกกระเบียดนิ้ว เดชอยู่ในโอวาทของพ่อแม่ ขยันหมั่นเรียนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพ่อเสียชีวิตลง เขาก็หางานทำตั้งแต่รับจ้างดูแลสนามหญ้าของโรงเรียน ไปจนถึงงานส่งหนังสือพิมพ์ ความสนุกสนานอย่างวัยเด็ก ๆ ควรจะได้ควรจะมี เดชก็ละวันเสีย คำสอนของพ่อแม่ทุกคำประทับอยู่ในใจของเดช ยิ่งสูญเสียพ่อ เดชก็ยิ่งมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้นำของครอบครัว แทนพ่อผู้จากไป

ที่มา : เขาชื่อเดช

ผู้เขียน กาญจนา นาคพันธ์

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม
ครั้งที่ 12
เกม (จิกซอ...ต่อเติมใจ)

ชื่อกิจกรรม ตัวฉันนี่มีความสำคัญ

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด นักเรียนทุกคนมีความสำคัญต่อสังคม แต่จะสำคัญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเองที่จะทำประโยชน์ให้สังคม การที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณค่าของตัวเองมีประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีคุณค่าซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกสร้างสรรค์ในการคิดและการกระทำ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะนำไปสู่การการพยายามแสดงศักยภาพของตนอย่างเต็มที่และจะช่วยสร้างความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมั่นใจว่าตนเองมีความสำคัญต่อสังคม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้ เกม ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

แบ่งนักเรียนโดยการจับสลากออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน เป็นผู้ทำกิจกรรม 4 คน และผู้สังเกตการณ์ 1 คน

ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่นเกมให้นักเรียนทุกคนรับรู้ทั่วกันดังนี้

1.2.1 นักเรียนในกลุ่มทุกคนมีสิทธิถือชิ้นส่วนคนละ 4 ชิ้น

1.2.2 ขณะทำกิจกรรมห้ามพูดคุยปรึกษากันและไม่ทำสัญญาณใด ๆ

1.2.3 จะนำชิ้นส่วนของคนอื่นมาต่อให้กันหรือช่วยกันไม่ได้

1.2.4 กลุ่มใดต่อชิ้นส่วนจิกซอถูกต้อง ครบถ้วนเสร็จก่อน ให้ร้องไชโย

1.3 หลังจากที่ทุกคนทราบกติกาแล้ว ให้ผู้สังเกตการณ์ทุกกลุ่มออกไปนอกห้องเพื่อดูภาพจิกซอที่ต่อสำเร็จแล้วของแต่ละกลุ่ม และผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการสังเกตว่า ให้สังเกตดูพฤติกรรมกลุ่มและพฤติกรรมของแต่ละคนว่า ใครทำถูกต้องรวดเร็วหรือช้า มีไหวพริบดี ทำงานอย่างมีระบบ ผิดกติกาหรือไม่เพียงใด

1.4 แจกซองที่มีชิ้นส่วนจิกซอ 16 ชิ้น ให้ผู้สังเกตการณ์นำไปแจกสมาชิกในกลุ่มโดยแจกทีละชิ้น วนขวาไปที่ละรอบ 4 รอบ จะได้คนละ 4 ชิ้น และผู้สังเกตการณ์คอยสังเกตพฤติกรรมกลุ่มขณะที่สมาชิกกำลังทำกิจกรรมโดยใช้เวลา 15 นาที

1.5 เมื่อหมดเวลา หากมีกลุ่มใดผลงานยังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยให้เวลาเพิ่มเติม 5 นาที เพื่อทำผลงานให้สมบูรณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

(กลุ่มที่เสร็จเป็นลำดับที่ 1 ให้ตอบคำถามข้อ 2.1.1 – 2.1.3 กลุ่มที่เหลือหรือกลุ่มที่เสร็จไม่ทันภายในเวลาที่กำหนดให้ตอบคำถามข้อ 2.1.4 – 2.1.6)

2.1.1 เพราะเหตุใด กลุ่มของนักเรียนจึงต้องขึ้นส่วนจิ๊กซอเสร็จสมบูรณ์อย่างรวดเร็ว

2.1.2 ระหว่างที่กำลังทำกิจกรรม กลุ่มของนักเรียนมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามี นักเรียนใช้วิธีใดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.3 นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้หรือไม่และมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด

2.1.4 เพราะเหตุใด กลุ่มของนักเรียนจึงต้องขึ้นส่วนจิ๊กซอเสร็จไม่ทันกลุ่มอื่น ๆ หรือเสร็จไม่ทันเวลาที่กำหนด

2.1.5 ระหว่างที่กำลังทำกิจกรรม กลุ่มของนักเรียนมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามี นักเรียนใช้วิธีใดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.6 นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้หรือไม่และมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด

ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่มออกไปรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตว่าแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามดังนี้

นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่มอย่างไร

นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.4 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

บุคคลทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความสำคัญต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความภาคภูมิใจในตนเอง เชื่อว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ ยอมรับและพอใจในความเป็นตัวของตัวเองแล้ว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นได้ และความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล สำหรับนักเรียนความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียน และการปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน
สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

1. สลากที่มีข้อความ “ผู้ทำกิจกรรม” จำนวน 16 ใบ
2. สลากที่มีข้อความ “ผู้สังเกตการณ์” จำนวน 4 ใบ
3. ภาพจิ๊กซอที่มีชิ้นส่วน 16 ชิ้น เป็นภาพเดียวกัน จำนวน 4 ภาพ
4. นาฬิกาปลุก จำนวน 1 เรือน

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 13

การฝึกนั่งสมาธิ

ชื่อกิจกรรม พักใจให้ได้สติ

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด การบริหารจัดการหรือการฝึกสมาธิ คือ การฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ แน่วแน่ มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวน การบริหารจัดการหรือฝึกสมาธิ ช่วยให้ใจสงบ แจ่มใส มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุมรอบคอบ และมีความสุข ก่อให้เกิดปัญญา มีสติ รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา การฝึกบริหารจัดการ เจริญสมาธิเบื้องต้นมีหลายวิธี ตามความถนัดของแต่ละคน เช่น การยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ การกำหนดรู้ความรู้สึกจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัส ตลอดจนการฝึกสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนฝึกนั่งสมาธิให้จิตมีความสงบ
เพื่อให้นักเรียนมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมการฝึกยืนสมาธิโดยเชิญวิทยากรดำเนินกิจกรรมในชั้นที่ 1 ชั้นการมีส่วนร่วม ส่วนขั้นตอนที่ 2 – 4 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยแจกบทสวดมนต์ไหว้พระ บทแผ่เมตตา และบทกล่าวคำอธิษฐานให้นักเรียนทุกคน เพราะการสวดมนต์ถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จิต และเจริญปัญญา เพราะการสวดมนต์จะทำให้จิตเป็นสมาธิเร็วขึ้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้นักเรียนสวดมนต์อย่างมีสติ ไม่สวดแบบคล้องปากหรือใจลอย ดังนั้นจึงเลือกบทสวดมนต์แปล เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงความหมายของการสวดมนต์และอันสัจของบทสวดมนต์ที่มีคติสอนใจ และช่วยปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงาม

1.2 แผ่เมตตา ด้วยการส่งความรักและความปรารถนาดีไปให้มนุษย์และสัตว์ทุกจำพวก ตามบทแผ่เมตตา

1.3 กล่าวคำอธิษฐาน

1.4 ฝึกนั่งสมาธิ ตั้งสติให้มั่น ปฏิบัติตามอริยาบถ ดังนี้

- 1) นั่งตัวตรงตามสบาย ไม่ต้องเกร็งในท่าสงบ โดยนั่งเอาเท้าขวาทับเท้าซ้าย เอามือซ้ายวางบนตัก ใช้มือขวาวางทับบนมือซ้าย
วิทยากรสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดลมหายใจเข้าออก โดยใช้คำถามดังนี้
- การพิจารณากำหนดลมหายใจเข้า – ออก สั้น – ยาว อย่างไรส่งผลให้เกิดอาการใดกับร่างกายบ้าง (ตามปกติคนเราเมื่อหายใจเข้าท้องจะพองขึ้นและยุบลงเมื่อหายใจออก)
- 3) กำหนดลมหายใจเข้า – ออก ติดต่อกันไป (ภาวนาภายในใจไม่ต้องออกเสียง โดยกำหนดลมหายใจเข้า ภาวนาว่า พองหนอ และหายใจออกภาวนาว่า ยุบหนอ หรือหายใจเข้าจะภาวนาว่า พุท หายใจออกภาวนาว่า โธ ก็ได้ ตามที่เหมาะสมกับเด็กโดยผู้วิจัยสอบถามความต้องการหรือความถนัดของเด็กก่อนการฝึก)
- 4) กำหนดรู้ที่อาการเคลื่อนไหวของท้อง หายใจเข้า – ออก ภาวนาในใจตามอาการพอง – ยุบ ของท้องตามความเป็นจริง ไม่คิดเรื่องอื่น ๆ
- 5) เมื่อภาวนาได้สัก 3 – 5 นาที จึงกำหนดในใจว่า อยากลิกหนอ พร้อมกับยกมือขวาขึ้นช้า ๆ ภาวนาว่าวางไว้บนเข่าขวา และยกมือซ้ายขึ้นช้า ๆ มาวางคว่ำวางไว้บนเข่าซ้าย ลืมตาขึ้นช้า ๆ กำหนดในใจว่า เห็นหนอ ต่อจากนั้นจึงเลิก

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

- นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อสวดมนต์ไหว้พระ
- การแผ่เมตตา มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร
- นักเรียนเคยฝึกสมาธิหรือไม่ ถ้าไม่เคยเพราะเหตุใด
- ถ้านักเรียนเคยฝึกสมาธิ นักเรียนใช้วิธีใดบ้าง
- นักเรียนเคยฝึกสมาธิตอนไหน และใช้เวลาในการฝึกนานเท่าไรต่อครั้ง
- ถ้านักเรียนฝึกสมาธิได้ตลอดเวลาจะเป็นเช่นไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามดังนี้

นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

การบริหารจิตหรือการฝึกสมาธิ คือ การฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ แน่วแน่ มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวน การบริหารจิตหรือฝึกสมาธิ ช่วยให้ใจสงบ แจ่มใส มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุมรอบคอบ และมีความสุข ก่อให้เกิดปัญญา มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา การฝึกบริหารจิต เจริญสมาธิเบื้องต้นมีหลายวิธี การฝึกนั่งสมาธิเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย สะดวก และเป็นวิธีที่นิยมปฏิบัติโดยทั่วไป

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

วิทยากรหรือครูที่มีความรู้ ความสามารถในการฝึกสมาธิ

บทสวดมนต์ไหว้พระ บทแผ่เมตตา และบทกล่าวคำอธิษฐาน จำนวน 20 ชุด

ห้องจริยธรรม ห้องเรียน หรือสถานที่ที่เหมาะสม

บทสวดมนต์ไหว้พระ (แปล)

ประนมมือแล้วตั้งใจนึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ดังนี้

นะโม ตัสสะ ะคะวะโต ะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (3 ครั้ง)

(คำแปล ขอนมัสการแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ห่างไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง)

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ะคะวา

พุทฺธัง ะคะวันตัง ะภีวาเทมิ

(คำแปล สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นพระอรหันต์ บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ข้าพเจ้าขอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า) (กราบ)

สะวาภาโต ะคะวะตา ัมโม

ัมมัง นะมัสสามิ

(คำแปล พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนมัสการพระธรรม)

(กราบ)

สุปะฏิปันโน ะคะวะโต สวาสะสังโฆ

สังฆัง นะมามิ

(คำแปล พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว ข้าพเจ้าขออนอบน้อมพระสงฆ์)

(กราบ)

บทแผ่เมตตา

ประนมมือแล้วตั้งใจส่งความรักและความปรารถนาดีไปให้มนุษย์และสัตว์ทุกจำพวก ดังนี้

สัพเพ สัตตา

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน
ทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัปยาปัชฌา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

สุขี อตตานัง ะริหะรันตุ

จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัย
ทั้งสิ้นเถิด

บทกล่าวคำอธิษฐาน

ประนมมือแล้วตั้งใจกล่าวคำอธิษฐาน โดยกล่าวว่า

บัดนี้ ข้าพเจ้าจะฝึกสมาธิภาวนา กำหนดสมาธิด้วยการ (ยืน / นั่ง / เดินจงกรม)

ขอให้ข้าพเจ้ามีสติตั้งมั่น ฝึกด้วยความอดทน พากเพียรจนเกิดสมาธิ เพื่อความสำเร็จตาม
ปรารถนาเถิด

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 14

การอภิปรายกลุ่ม

ชื่อกิจกรรม ฉันทับัญญาแก้ปัญหาได้

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด นักเรียนทุกคนมีความสามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ ถ้ารู้จักเลือกงานให้เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง แต่ถ้างานบางอย่างนักเรียนไม่สามารถทำให้ประสบผลสำเร็จได้ นักเรียนจะต้องรู้จักใช้สติปัญญาแก้ปัญหาและรู้จักหาวิธีการอื่น ๆ มาช่วยเพื่อให้ นักเรียนสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้

จุดประสงค์

เพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจว่านักเรียนสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้
ถ้า นักเรียนรู้จักใช้สติปัญญาแก้ปัญหาและรู้จักหาวิธีการอื่น ๆ มาช่วยเพื่อให้
นักเรียนสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้
เพื่อให้ นักเรียนแก้ปัญหาได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้การอภิปรายกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยแจกอุปกรณ์ให้นักเรียนแต่ละคน โดยผู้วิจัยสุ่มหยิบสิ่งของให้นักเรียนคนละ 5 ชิ้น และเตรียมไว้เป็นชุด ๆ สำหรับแจกนักเรียนแต่ละคน แล้วให้นักเรียนประดิษฐ์อะไรก็ได้ขึ้นมา 1 ชิ้น เวลา 25 นาที โดยมีข้อปฏิบัติดังนี้

นักเรียนสามารถยืมอุปกรณ์ของเพื่อนได้

นักเรียนสามารถขออุปกรณ์ของเพื่อนได้

นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนอุปกรณ์กับเพื่อนได้

1.2 เมื่อเสร็จแล้วให้นักเรียนจับกลุ่มตามความสมัครใจกลุ่มละ 5 คน แล้วเสนอผลงานให้เพื่อนฟังว่า ตนเองประดิษฐ์อะไร ถ้า นักเรียนใช้ อุปกรณ์ของนักเรียนเท่านั้น งานจะสำเร็จหรือไม่ และนักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ แล้วให้กลุ่มสรุปและส่งตัวแทนนำเสนอให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้
นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับสิ่งที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
นักเรียนรู้สึกอย่างไร เมื่ออุปกรณ์ของนักเรียนที่มีอยู่ ไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้
เมื่อนักเรียนสามารถนำอุปกรณ์มาทำงานให้สำเร็จได้ นักเรียนรู้สึกอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามดังนี้

3.1 นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

บุคคลสามารถจะ做事情ต่าง ๆ ให้สำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ ถ้ามีความมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าทำได้ ถึงแม้จะพบปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็พยายามหาวิธีการแก้ปัญหาให้สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน
สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

1. กาว	5 ขวด	11. ไข่มุกญี่ปุ่น	10 เส้น
2. กรรไกร	5 เล่ม	12. จานกระดาษ	20 ใบ
3. คัตเตอร์	5 เล่ม	13. เศษผ้า	20 ชิ้น
4. กระดาษกาว	5 อัน	14. สีเมจิกสีต่าง ๆ	24 แท่ง
5. กระดาษแข็งสีต่าง ๆ	10 สี	15. หนังกาย	30 เส้น
6. กล่องกระดาษขนาดต่าง ๆ	10 ใบ	16. ไม้ลูกชิ้น	50 อัน
7. เชือก	10 เส้น	17. หลอดกาแฟ	50 อัน
8. ถูพลาสติก	10 ใบ	18. กระดุมสีต่าง ๆ	50 เม็ด
9. ดินน้ำมัน	10 ก้อน	19. ไม้ไอศกรีม	100 อัน
10. ริบบิ้น	10 เส้น	20. ลูกปัดสีต่าง ๆ	200 ลูก

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 15

การอภิปรายกลุ่ม

ชื่อกิจกรรม ตัวฉันนี้มีคุณค่า

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด นักเรียนทุกคนมีความสำคัญต่อสังคม แต่จะสำคัญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเองที่จะทำประโยชน์ให้สังคม การที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณค่าของตนเองมีประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกสร้างสรรค์ในการคิดและการกระทำ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะนำไปสู่การการพยายามแสดงศักยภาพของตนอย่างเต็มที่และจะช่วยสร้างความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีประโยชน์ต่อสังคมและเกิดความรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีคุณค่า

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยการอภิปรายกลุ่มซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม และให้แต่ละคนนึกถึงประสบการณ์การกระทำของตนเองที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม แล้วนำเสนอให้เพื่อนฟังตามลำดับโดยการจับสลากหมายเลข

1.2 ให้สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็นว่าที่เพื่อนเล่ามานั้นเป็นการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือไม่ ถ้าเป็นให้แสดงการชื่นชมด้วยการปรบมือพร้อมกัน ถ้าไม่เป็นให้ช่วยกันให้ข้อเสนอแนะที่เป็นการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้แก่เพื่อนที่นำเสนอด้วย

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามดังนี้

- นักเรียนรู้สึกอย่างไร เมื่อได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม
- การทำประโยชน์ให้แก่สังคมเกิดผลดีต่อตนเองและต่อสังคมอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าจะสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อย่างไรอีกบ้าง นอกจากที่

ได้อภิปราย ไปแล้ว

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้โดยใช้

คำถามดังนี้

นักเรียนคิดว่าการทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ทำได้อย่างไร

นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วันได้อย่างไร

ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมดังนี้

บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ สามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้ตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ด้วยการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เคารพกฎหมาย กฎ ระเบียบของสังคม และช่วยเหลือสังคมตามกำลังความสามารถและตามโอกาส

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

สังเกตการตอบคำถามของนักเรียน

สื่อ / อุปกรณ์

สลากหมายเลข 1 - 20

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 16

อ้อลา

ชื่อกิจกรรม ปัจฉิมนิเทศ

ระยะเวลา 50 นาที

แนวคิด เมื่อเรามาพบกันเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ แล้วก็ต้องมีการจากกัน เราจึงควรสร้างความประทับใจให้แก่กันและกัน จะทำให้เราได้ระลึกถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ดี ๆ ที่ผ่านมา และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนสรุปผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตระหนักรู้ตนเองได้
เพื่อให้นักเรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มได้
เพื่อให้นักเรียนเกิดความประทับใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- วิจัยดำเนินกิจกรรม “อ้อลา” ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้
- ผู้วิจัยให้นักเรียนหนึ่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน
- ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปผลของกิจกรรมกลุ่ม และสรุปแนวคิดของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง โดยใช้คำถาม ดังนี้
- นักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนอย่างไร
- นักเรียนเข้าใจความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองอย่างไร
- นักเรียนรู้สึกอย่างไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้
- สรุปผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตระหนักรู้ตนเอง
- การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มซึ่งมีกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ คือ การอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง เกม และการฝึกสมาธิ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองได้ทั้ง 3 ด้าน คือ การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง การประเมินอารมณ์ตนเองตามความเป็นจริง และความรู้สึกมั่นใจในตนเอง

แนวคิดของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

1. การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง เป็นการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะแสดงอารมณ์และพฤติกรรมอย่างไร และผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร หากนักเรียนสามารถตระหนักรู้ตนเองได้ จะช่วยให้นักเรียนมีบุคลิกภาพที่ดี มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง เข้าใจตนเองมากขึ้น และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม การตระหนักรู้ตนเองจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

2. บุคคลทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความสำคัญต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความภาคภูมิใจในตนเอง เชื่อว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ ยอมรับและพอใจในความเป็นตัวของตัวเองแล้ว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นได้ และความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล สำหรับนักเรียนความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียน และการปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและตอบแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

4. กิจกรรมอำลา ให้นักเรียนเข้าแถวเป็นรูปวงกลมแล้วไขว้มือจับมือกับเพื่อนทั้งชายและหญิงแล้วร่วมร้องเพลง “คำสัญญา” โดยผู้วิจัยเปิดเพลงประกอบการร้อง

5. ผู้วิจัยกล่าวขอใจนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและมอบของที่ระลึกแก่นักเรียนและถ่ายภาพร่วมกัน ต่อจากนั้นผู้วิจัยกล่าวปิดกิจกรรม

การประเมินผล

ประเมินจากแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการสรุปของนักเรียน

2. ประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจากแบบประเมิน

สื่อ / อุปกรณ์

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 20 ชุด

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 20 ชุด

เครื่องเล่นแผ่นซีดี

แผ่นซีดี เพลง “คำสัญญา”

กล้องถ่ายรูป

ของที่ระลึก จำนวน 20 ชุด

เพลง "คำสัญญา"

ก่อนจากกันขอสัญญา
โบกมืออำลา สัญญาด้วยหัวใจ
ด้วยความดีนั้นฝังตรึง
อย่าได้ลืมเลือนสัญญากันไว้อย่างไร
ไอ้เพื่อนเอ๋ยเคยร่วมสนุกกันมา
ไม่นานหรือหกนา เราคงได้มาพบกัน
หากแผ่นดินไม่ฝังกาย
ร้อยรัดดวงใจ มันในคำสัญญา

ฝากประทับใจตราจนกว่าจะพบกันใหม่
เพราะความรักติดตรึงห่วงใย ด้วยใจผูกพันมั่นคง
จากไปแล้วคำนึงตรึงประทับใจ
ขอให้เรามั่นคงจิตใจ ก้าวไปสรรค์สร้างความดี
แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน
ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น เพราะเรามั่นในสัญญา
จะสุข จะทุกข์เพียงใด น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า
สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คำสัญญาของเรา

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คำชี้แจง ขอความร่วมมือนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้

.....
.....
.....

2. นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

.....
.....
.....

3. หลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแล้ว นักเรียนได้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตัวเองบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

4. นักเรียนอยากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเช่นนี้อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

5. นักเรียนมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดครั้งต่อไปหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

ภาคผนวก ค

1. ตาราง 4 แสดงคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านที่ตรวจ
ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้
ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. ตาราง 5 แสดงคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านที่
ตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนา
ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4
3. ตาราง 6 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลต่างของคะแนนความ
ฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม
4. ตาราง 7 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้
ตนเอง
5. ตาราง 8 ตารางกำหนดการสอนกิจกรรมกลุ่ม

ตาราง 4 แสดงคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านที่ตรวจค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
2.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
3.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
4.	0	0	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
5.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
6.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
7.	-1	0	+1	0	0.0	นำไปใช้ไม่ได้
8.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
9.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
10.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
11.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
12.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
13.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
14.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
15.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
16.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
17.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
18.	+1	0	0	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
19.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
20.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
21.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
22.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
23.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
24.	0	-1	+1	0	0.0	นำไปใช้ไม่ได้

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
25.	0	0	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
26.	0	0	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
27.	+1	-1	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
28.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
29.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
30.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
31.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
32.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
33.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
34.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
35.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
36.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
37.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
38.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
39.	0	0	+1	+1	0.33	นำไปใช้ไม่ได้
40.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
41.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
42.	0	+1	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
43.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
44.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
45.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
46.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
47.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
48.	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
49.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้
50.	+1	0	+1	+2	0.66	นำไปใช้ได้

ตาราง 5 แสดงคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านที่ตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แผนที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
7	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
8	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
9	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
10	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
11	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
12	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
13	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
14	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
15	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้
16	+1	+1	+1	+3	1.0	นำไปใช้ได้

ตาราง 6 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลต่างของคะแนนความฉลาดทาง
 อารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม

คนที่	ความฉลาดทางอารมณ์	ความฉลาดทางอารมณ์	ผลต่างของคะแนนความ ฉลาดทางอารมณ์ด้าน การตระหนักรู้ตนเอง
	ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ก่อนการทดลอง	ด้านการตระหนักรู้ตนเอง หลังการทดลอง	
1	54	67	13
2	59	64	5
3	59	65	6
4	58	65	7
5	57	67	10
6	59	69	10
7	63	81	18
8	64	79	15
9	62	70	8
10	61	79	18
11	63	72	9
12	57	91	34
13	60	68	8
14	62	68	6
15	65	77	12
16	65	70	5
17	63	69	6
18	62	82	20
19	65	80	15
20	61	67	6
Σx	1219	1450	231
\bar{x}	60.95	72.50	11.55
S.D	3.03	7.32	7.07

ตาราง 7 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	.2741	14	.3544
2	.6755	15	.4115
3	.3126	16	.5316
4	.5439	17	.3435
5	.4629	18	.2987
6	.2401	19	.6981
7	.5782	20	.5263
8	.3659	21	.5180
9	.2788	22	.4733
10	.4887	23	.3665
11	.3496	24	.3919
12	.4511	25	.2411
13	.2674		

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองทั้งฉบับ
เท่ากับ .8621

ตาราง 8 ตารางกำหนดการสอนกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	เวลา	เรื่อง	กิจกรรม
1	04 / 01 / 50	14.00 –14.50	ปฐมนิเทศ	สานสัมพันธ์ฉันกับเธอ
2	09 / 01 / 50	14.00 –14.50	มารู้จักอารมณ์ตนเองกัน เถอะ	การอภิปรายกลุ่ม
3	11 / 01 / 50	14.00 –14.50	การคาดอารมณ์ล่วงหน้า	กรณีตัวอย่าง
4	16 / 01 / 49	14.00 –14.50	ผลลัพธ์อารมณ์	การอภิปรายกลุ่ม
5	18 / 01 / 49	14.00 –14.50	การตระหนักรู้อารมณ์ ตนเอง	กรณีตัวอย่าง
6	23 / 01 / 49	14.00 –14.50	จุดเด่น / จุดด้อยของฉัน	การอภิปรายกลุ่ม
7	25 / 01 / 49	14.00 –14.50	สมาธิ...ของดีวิถีพุทธ	การฝึกยืนสมาธิ
8	30 / 01 / 50	14.00 –14.50	โมโหโกรธา	กรณีตัวอย่าง
9	01 / 02 / 50	14.00 –14.50	กลัว	กรณีตัวอย่าง
10	06 / 02 / 50	14.00 –14.50	เติมความสุขให้สุดา	กรณีตัวอย่าง
11	08 / 02 / 50	14.00 –14.50	เขาชื่อเดช	กรณีตัวอย่าง
12	13 / 02 / 50	14.00 –14.50	ตัวฉันนี่มีความสำคัญ	เกม (จิกซอ...ต่อเติมใจ)
13	15 / 02 / 50	14.00 –14.50	พักใจ...ให้ได้สติ	การฝึกนั่งสมาธิ
14	20 / 02 / 50	14.00 –14.50	ฉันใช้ปัญญาแก้ปัญหา ได้	การอภิปรายกลุ่ม
15	22 / 02 / 50	14.00 –14.50	ตัวฉันนี่มีคุณค่า	การอภิปรายกลุ่ม
16	27 / 02 / 50	14.00 –14.50	ปัจฉิมนิเทศ	อำลา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสุนทรี ชำรงโสทธิสกุล
วันเดือนปีเกิด	8 มิถุนายน 2517
สถานที่เกิด	อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	124/27 ถนนสมานมิตร ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ 53000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2536	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จังหวัดลำปาง
พ.ศ.2540	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย) จากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ.2550	กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ